

De kick is niet te beschrijven

Een onderzoek naar de achtergronden en kenmerken van de nieuwe aanwas risicosupporters en hoe sociaalpreventief op deze groep kan worden ingespeeld.

L.L. van der Vliet

De kick is niet te beschrijven

**Een onderzoek naar de achtergronden en kenmerken van de
nieuwe aanwas risicosupporters en hoe sociaalpreventief op deze
groep kan worden ingespeeld.**

Een afstudeerscriptie in het kader van de studie Bestuurskunde, specialisatie
Veiligheidsstudies aan de Universiteit Twente te Enschede

Door:
L.L. van der Vliet

februari 2003

Afstudeercommissieleden:
Dr. ir. J.B. Terpstra
Drs. J. Inberg
Dhr. M. Bulten

Samenvatting

Er is veel onderzoek gedaan naar voetbalvandalisme, oorzaken en achtergronden. Echter er is nog weinig bekend over hoe het zit met de nieuwe aanwas. Enerzijds is er een groep ouder wordende risicosupporters, maar anderzijds komen er vanonder af ook nieuwe risicosupporters (nieuwe aanwas) bij. Voor de supportersprojecten vormt de nieuwe aanwas een belangrijke doelgroep. Bij de diverse supportersprojecten is over deze groep echter weinig bekend en is de vraag aanwezig "Wie zijn het en hoe met deze groep om te gaan?".

Het doel van het onderzoek is meer te weten te komen over de nieuwe aanwas risicosupporters. Hiervoor is informatie nodig over de achtergronden, kenmerken en drijfveren van de nieuwe aanwas risicosupporters om uiteindelijk vanuit sociaalpreventieve kant op een goede manier op deze groep in te kunnen spelen.

Door in een zo vroegtijdig stadium in te grijpen zal het voetbalvandalisme verminderen dan wel beheersbaar worden.

Uit het bovenstaande is gekomen tot de volgende probleemstelling: Wat zijn de achtergronden, kenmerken en drijfveren van de nieuwe aanwas risicosupporters en hoe kan vanuit sociaalpreventieve kant op deze groep in worden gespeeld?

Om deze probleemstelling te onderzoeken was het nodig een antwoord te geven op de volgende onderzoeksvragen; Wat zijn de achtergronden en kenmerken van de nieuwe aanwas risicosupporters? Hierbij is gekeken naar de persoonlijke kenmerken, maatschappelijke achtergrond en riskante gewoonten. Daarnaast de onderzoeksvraag; Hoe vindt de toestroom van nieuwe aanwas plaats en welke factoren spelen daarbij een rol? Deze vraag is bekeken vanuit het model van de push- en pullfactoren.

Om deze twee vragen te onderzoeken zijn drie verschillende typen supporters geïnterviewd; nieuwe aanwas, 'gevestigde' harde kern en 'gewone' supporters. De laatste onderzoeksvraag luidde als volgt; Wat voor aanknopingspunten levert het onderzoek op voor sociaalpreventieve supportersprojecten om invloed uit te oefenen op de nieuwe aanwas risicosupporters? Met de verkregen kennis over de nieuwe aanwas risicosupporters en aan de hand van kennis en inzicht van experts is bekeken op welke manier deze supporters het beste beïnvloedt kunnen worden vanuit sociaalpreventieve supportersprojecten. Hierbij is meegenomen wat de jongeren (nieuwe aanwas) zelf willen en wat ze er zelf van vinden.

Uit het onderzoek kan het hierna volgende worden geconcludeerd. De nieuwe aanwas is 18 tot 21 jaar oud, met een zwaartepunt tussen de 18 en 19 jaar oud. De meeste jongeren zijn Nederlands of half-Nederlands. De jongeren zijn deels woonachtig in de 'voetbalstad' zelf en deels daarbuiten woonachtig. De jongeren hebben een opleiding variërend van VBO tot MBO.

Wedstrijden van de favoriete voetbalclub worden al op jonge leeftijd bezocht. Op latere leeftijd gaat men samen met vrienden naar wedstrijden.

Op 17 jarige leeftijd blijkt de nieuwe aanwas gemiddeld de aansluiting te hebben gevonden bij de harde kern. Binding met de club heeft de nieuwe aanwas wel degelijk, de jongeren hebben veel voor hun club over. Wel vinden ze dat de afstand tussen hen en de club (bestuur) en spelers is vergroot door de commercie.

Belangrijke communicatiemiddelen zijn mobiele telefoons en het internet. Via deze media hebben de jongeren veelvuldig contact met elkaar en met andere harde kernen.

Het gebruik van alcohol is verschillend, het gebruik varieert van niet tot heel veel. Het drugsgebruik beperkt zich tot softdrugs. In de vergelijking met andere voetbalclubs gaat dit niet op. Bij andere clubs zou het gebruik van harddrugs door de nieuwe aanwas veelvuldig voorkomen.

Kijk je naar de antecedenten van de nieuwe aanwas, dan is er een verdeeld beeld weer te geven. Er is een categorie jongeren die al vaak met justitie in aanraking is geweest, veelal ook voor redelijk zware delicten dan wel misdrijven. De tweede categorie is enkele malen in aanraking geweest met justitie, veelal voor kleinere vergrijpen. De laatste categorie is nog nooit met justitie in aanraking geweest. Een klein gedeelte van de jongeren heeft al eens een stadionverbod ontvangen.

Manieren waarop de jongeren aansluiting vinden bij de harde kern zijn; zelfselectie en rekrutering (zij het een zeer lichte vorm van rekrutering).

In het begin gaat de nieuwe aanwas naar voetbalwedstrijden puur voor het voetbal. Op een gegeven moment verandert dit en gaan er andere dingen meespelen. Het voetbal op zich is nog steeds belangrijk, maar zaken die rond voetbalwedstrijden gebeuren worden belangrijker en zorgen voor een bepaalde kick en spanning. Het samen zijn met vrienden en het deel uitmaken van een groep vormen een belangrijke aantrekkingskracht op de jongeren.

Agressie, geweld en vechten blijkt jongeren aan te trekken. Niet alleen rond voetbalwedstrijden voelen de jongeren zich aangetrokken tot agressie, ook daarbuiten. Vechten is belangrijk voor de nieuwe aanwas, omdat deze hierdoor eerder acceptatie (status) zal verkrijgen binnen de harde kern. Wil de nieuwe aanwas geaccepteerd worden door de harde kern, dan gaat daar eerst een tijd overheen. De eerste tijd is het voor de nieuwe aanwas belangrijk te laten zien wat ze kunnen. Dit kan er toe leiden dat de nieuwe aanwas zich uitdrukkelijk gaat profileren, zonder dat er sprake is van een machtsstrijd. Het kan zijn dat de nieuwe aanwas hierdoor extremere dingen doet dan de harde kern.

Duidelijk is dat de nieuwe aanwas in een moeilijke levensfase zit. De jongeren hebben niet altijd controle over hun gevoelens van agressie, vertonen obstinaat gedrag en willen graag ergens bijhoren. Een supportersproject zou de jongeren op een positieve manier door deze levensfase heen kunnen helpen.

Het is daarbij belangrijk de nieuwe aanwas te scheiden van de harde kern, de nieuwe aanwas zo vroeg mogelijk te leren kennen (uit de anonimiteit te halen), hun vertrouwen te winnen, ze te helpen bij problemen en de mogelijke invloed van de harde kern op de jongeren te voorkomen dan wel verbreken.

De manieren waarop een sociaalpreventief supportersproject in kan spelen zal ingedeeld worden in drie categorieën: activiteiten, dienstverlening en hulpverlening.

In zijn algemeenheid zullen de inspanningen op de nieuwe aanwas sterk gericht zijn op preventie, op het voorkomen dat zij (structureel) gaan behoren tot de harde kern.

Activiteiten

Voor de nieuwe aanwas is het belangrijk activiteiten te organiseren. Deze activiteiten moeten erop gericht zijn de alternatieven te bieden voor de 'kick' van geweld rondom voetbalwedstrijden. Bij het verbeteren van de binding met de club zouden clubbestuurders en spelers niet vergeten moeten worden, vooral gezien het feit dat door de commercie er juist een kloof ontstaan is tussen supporters en clubs, spelers.

Activiteiten tegen (verbaal) geweld en intolerantie kunnen bij de jongeren ontwikkeld worden in samenwerking met het onderwijs, buurtwerk, sportverenigingen en bureau HALT. Uit dit onderzoek is gebleken dat de nieuwe aanwas wel behoefte heeft aan het organiseren van allerlei activiteiten. Naast je als supportersproject te richten op de nieuwe aanwas, is het nog beter je als supportersproject al te richten op een jongere leeftijdsgroep (jongeren in de leeftijd van 9 tot 13 jaar): de supporters van de toekomst. Wat betreft de dienstverlening zullen supportersprojecten de nieuwe aanwas de gebruikelijke dienstverlening moeten geven die men nu ook al aan de harde kern supporters verstrekt. De supportersprojecten zullen aan individuen uit de nieuwe aanwas hulp en begeleiding aanbieden, om problemen op diverse leefgebieden te verminderen en om hen te helpen een zinvolle en bevredigende invulling aan hun leven te geven. Daarnaast is het belangrijk dat er een helder en eenduidig sanctiebeleid is. Net als in het jongerenwerk zal de nieuwe aanwas regels moeten worden geleerd, hoe zich correct te gedragen.

Gezien het voorgaande is het noodzakelijk dat sociaalpreventieve supportersprojecten over een goed netwerk beschikken. Zij zal daarvoor goede contacten moeten hebben en onderhouden met de verschillende partners.

Bekijk je de betekenis die sociaalpreventieve supportersprojecten kunnen vervullen in de keten in de bestrijding van het voetbalvandalisme, dan zouden voetbalclubs, KNVB en overheid tot het besef moeten komen dat dit een zeer waardevol instrument kan zijn in de strijd tegen het voetbalvandalisme. Niet alleen bij voetbalwedstrijden kunnen hier de vruchten van worden geplukt, ook de maatschappij kan hier van profiteren.

Voorwoord

In de 'Handleiding bij het afstuderen voor studenten Bestuurskunde', staat geschreven: *"Voordat je je afvraagt waar je een afstudeeropdracht vandaan kunt halen, moet je eerst jezelf een aantal vragen stellen: Wat zou ik interessant vinden om te onderzoeken? Is er een bepaalde problematiek of theorie die mij sterk boeit? Heb ik een voorkeur voor bepaalde disciplines?.... Als een opdracht je maar matig interesseert dan kunnen die vijf maanden behoorlijk vervelend worden en waarschijnlijk ook uitlopen."*

Om een problematiek te verzinnen die mij uitermate boeide hoefde ik niet lang na te denken, voor mij is dit voetbalvandalisme. Dit werd dan ook onderwerp van de voor u liggende scriptie. Afstuderen binnen vijf maanden is helaas niet gelukt, maar dit kwam zeker niet doordat het onderzoek zo oninteressant, dan wel zo vervelend was.

Hierbij wil ik van de gelegenheid gebruik maken om een aantal personen te bedanken. Ten eerste mijn afstudeercommissie, bestaande uit de heren J.B. Terpstra, J. Inberg en M. Bulten. Dankzij hun begeleiding en opbouwende kritiek is dit stuk geworden tot wat het is. Daarnaast wil ik dhr. H.B. Ferwerda (Advies en Onderzoeksgroep Beke) in het speciaal en in het algemeen alle 'Bekianen' bedanken voor het beschikbaar stellen van alle faciliteiten en hulp bij het realiseren van dit afstudeeronderzoek. Dank aan het supportersproject voor de vrijheid bij het uitvoeren van mijn 'veldwerk' en natuurlijke alle supporterscoördinatoren aangesloten bij het L.O.S voor hun deskundigheid en inbreng. Een speciaal woord van dank gaat uit naar de verschillende soorten supporters die de tijd hebben genomen om aan het onderzoek mee te werken. Om begrijpelijke redenen blijven zij liever anoniem.

Als laatste wil ik mijn ouders bedanken die mij de mogelijkheid hebben gegeven om te studeren en dit ook altijd hebben ondersteund.

L.L. van der Vliet

Tegenover elke repressieve maatregel moet een minstens gelijke investering in preventie staan, om te voorkomen dat je de maatregel in de praktijk zult moeten gebruiken.

Inhoudsopgave

1. INLEIDING	4
WARMING UP	4
HISTORIE VOETBALVANDALISME	4
AANLEIDING VAN HET ONDERZOEK	7
PROBLEEMSTELLING EN ONDERZOEKSVRAGEN	7
STRUCTUUR SCRIPTIE	8
2. ACHTERGRONDEN VOETBALVANDALISME	9
2.1 HOOLIGANS: ALGEMENE KENMERKEN	9
2.2 ONDERSCHIED IN RISICOSUPPORTERS	11
2.2.1 Harde kern	11
2.2.2 Meelopers	12
2.2.3 Wanna-be's	12
2.3 NIEUWE AANWAS	13
2.3.1 Plaats nieuwe aanwas	13
2.3.2 Beeld nieuwe aanwas	13
2.3.3 Internet	14
2.4 VERKLARINGEN VAN VOETBALVANDALISME	14
2.4.1 De psychologische verklaring	14
2.4.2 De sociologische verklaringen	16
2.4.3 De invloed van het voetbalspel	18
2.4.4 De veranderende tijdsomstandigheden in de samenleving	19
2.4.5 Een aantal geweldsbevorderende- en belemmerende invloeden	19
2.5 BESCHOUWING	21
3. ONDERZOEKSVRAGEN EN METHODEN	22
3.1 PROBLEEMSTELLING EN ONDERZOEKSVRAGEN	22
3.2 WAT ZIJN DE ACHTERGRONDEN EN KENMERKEN VAN DE NIEUWE AANWAS RISICOSUPPORTERS? ..	22
3.3 HOE VINDT DE TOESTROOM VAN NIEUWE AANWAS PLAATS EN WELKE FACTOREN SPELEN DAARBIJ	
EEN ROL?	23
3.3.1 Hoe vinden jongeren aansluiting bij bestaande supportersgroepen?	23
3.3.2 Waardoor worden jongeren aangetrokken tot een bepaalde groep, in dit	
geval harde kern?	23
3.3.3 Interviews	25
3.4 WAT VOOR AANKNOPINGSPUNTEN LEVERT HET ONDERZOEK OP VOOR SOCIAAL-PREVENTIEVE	
SUPPORTERSPROJECTEN OM INVLOED UIT TE OEFENEN OP DE NIEUWE AANWAS RISICOSUPPORTERS? ..	25
3.5 VELDWERKVERSLAG	26
4. ACHTERGRONDEN EN KENMERKEN NIEUWE AANWAS	27
4.1 ACHTERGRONDEN	27
4.2 VOETBAL	28
4.2.1 Het bezoeken van wedstrijden	28
4.2.2 Verleden	28
4.2.3 Thuiswedstrijden	28
4.2.4 .Uitwedstrijden	29
4.2.5 De sfeer in het stadion	30
4.2.6 Relatie met club en andere actoren	30
4.2.7 Ervaringen met sociaalpreventief supportersproject	31

4.2.8 Activiteiten.....	31
4.2.9 Hekel aan clubs.....	32
4.3 DE GROEP	33
4.3.1 Hoe ziet de groep eruit waarmee de jongeren naar het voetbal gaan?.....	33
4.3.2 Contact met groep.....	33
4.3.3 Hiërarchie en leiders.....	33
4.3.4 Positie van meisjes binnen de groep	34
4.3.5 Bijnamen.....	34
4.4 DE RISKANTE GEWOONTEN	34
4.4.1 Agressie.....	34
4.4.2 Interesse in politiek	37
4.4.3 Hoe lang denk je naar het voetbal te blijven gaan?	37
4.4.4 Weten ouders dat je naar voetbal gaat en wat je daar doet?	37
4.5 THEMA'S NAAST VOETBAL	38
4.6 BEELD HARDE KERN VAN NIEUWE AANWAS	39
4.6.1 Hoe was het vroeger?	39
4.6.2 Hoe is het nu?	39
4.6.3 Hoe zijn de jongeren?	40
4.7 BEELD 'GEWONE' SUPPORTERS VAN NIEUWE AANWAS	40
4.7.1 Onberekenbaar en gekker?.....	40
5. HOE VINDT DE TOESTROOM VAN NIEUWE AANWAS PLAATS EN WELKE FACTOREN SPELEN DAARBIJ EEN ROL?	41
5.1 HOE VINDEN JONGEREN AANSLUITING BIJ BESTAANDE SUPPORTERSGROEPEN?.....	41
5.1.1 Tot de harde kern behoren.....	41
5.1.2 Aansluiting bij harde kern	42
5.2 WAARDOOR WORDEN JONGEREN AANGETROKKEN TOT EEN BEPAALDE GROEP, IN DIT GEVAL HARDE KERN?	42
5.2.1 Pushfactoren	42
5.2.2 Wat maakt voetbalwedstrijden zo aantrekkelijk?	42
5.2.3 Agressie.....	43
5.2.4 Vindt agressie alleen plaats bij voetbalwedstrijden of ook daarbuiten?...	43
5.2.5 Speelt het krijgen van status mee bij vechtpartijen?	43
5.2.6 Aantrekkelijkheid van een groep.....	44
5.2.7 Afwijkend gedrag bij voetbalwedstrijden?.....	44
5.3 'GEWONE' SUPPORTER.....	45
5.3.1 Wat maakt voetbalwedstrijden zo aantrekkelijk?	45
5.3.2 Agressie	45
5.3.3 Niet behoren tot harde kern	45
5.3.4 Bewust geen aansluiting gezocht of niet geaccepteerd?	46
5.3.5 Contact met harde kern.....	46
5.4 PULLFACTOREN	46
5.4.1 Beeld harde kern supporter	46
5.4.2 Is er sprake van rekrutering?	47
5.4.3 Worden jongeren geaccepteerd?	47
5.4.4 Contact en invloed.....	47
5.5 BEELDVORMING VOLGENS NIEUWE AANWAS.....	48
5.5.1 Geaccepteerd door harde kern?.....	48
5.5.2 Aantrekkingskracht verzamelaars	48
5.5.3 Beeld van harde kern.....	48

6. KOPPELING BEVINDINGEN MET THEORIE	49
6.1 TOETSING VARIABELEN	49
6.1.1 Gemarginaliseerde of kansarme jongeren	49
6.1.2 Etnische achtergrond	49
6.1.3 Rechts-extremistische of racistische neigingen	50
6.1.4 Liefde voor club en zucht naar sensatie	50
6.1.5 Aanwezigheid van risicosupporters	51
6.1.6 ‘Winst’ verkrijgen	52
6.1.7 Gebruik van genotmiddelen	52
6.1.8 Antecedenten	52
6.1.9 Aandacht in de media	53
6.2 TOETSING THEORIEËN	53
6.2.1 Delinquente subcultuurtheorie (Cohen)	53
6.2.2 Neargroup	54
6.2.3 Waardoor jongeren worden aangetrokken tot een bepaalde groep (pushfactoren)	56
6.2.4 Pullfactoren	57
6.2.5 Processen van aansluiting bij bestaande supportersgroepen?	59
6.2.6 Reden voor jongeren om bij een bende te gaan (Jankowski)	59
6.2.7 Niet toetreden tot een bende (Jankowski)	60
6.2.8 Verwachting aan begin onderzoek	61
6.3 BEELD NIEUWE AANWAS BIJ ANDERE CLUBS	62
7. AANKNOPINGSPUNTEN VOOR SOCIAALPREVENTIEVE SUPPORTERSPROJECTEN	63
7.1 WAT IS EEN SOCIAALPREVENTIEF SUPPORTERSPROJECT?	63
7.2 SAMENVATTING BEVINDINGEN OP HOOFDLIJNEN	64
7.2.1 Nieuwe aanwas	64
7.3 WAT LEVERT HET ONDERZOEK OP VOOR SOCIAALPREVENTIEVE SUPPORTERSPROJECTEN?	65
7.3.1 Bevindingen uit gesprekken met supporterscoördinatoren	65
7.3.2 Opmerkingen ten aanzien van ervaringen van jongeren met het supportersproject	65
7.3.3 Inspelen op nieuwe aanwas	65
Activiteiten	66
Dienstverlening	67
Hulpverlening	67
7.4 OVERDENKING	68
LITERATUUR	69
FOTO’S	72
BIJLAGEN	73
BIJLAGE 1: VRAGENLIJST NIEUWE AANWAS	74
BIJLAGE 2: VRAGENLIJST HARDE KERN	76
BIJLAGE 3: VRAGENLIJST ‘GEWONE’ SUPPORTERS	77

1. Inleiding

Warming up

In het oude Byzantium van de 6^e eeuw na Chr. werden de wagenrennen in het hippodroom beheerst door hevige rellen tussen supporters van enerzijds de 'blauwen' en anderzijds de 'groenen'. Supporters keerden zich daarbij in het hippodroom regelmatig tegen het keizerlijk gezag en niet zelden zette de strijd zich voort in de straten en buurten van de stad. In 523 besloot keizer Justinianus, onder druk van de gegoede burgerij, met harde hand een einde te maken aan de supportersrellen. Twee supporters, één van de 'groenen' en één van de 'blauwen', werden ter dood veroordeeld. De twee supportersgroepen vormden daarop in het hippodroom een tijdelijk eenheidsfront. Zij wilden Justinianus ertoe brengen de twee gratie te schenken. Toen de keizer, die een strenge houding trachtte aan te nemen, gratie weigerde, kwamen 'groenen' en 'blauwen' samen in opstand: zij trokken de stad in en staken de meeste openbare gebouwen in brand. Het oproer, dat de geschiedenis in zou gaan als de 'Nika'-opstand, nam ernstige vormen aan toen groepen armen en criminelen zich plunderend bij de supporters aansloten. Slechts met veel geweld zag de keizer kans de rellen te onderdrukken, waarbij de oude kathedraal van Byzantium werd verwoest; daardoor werd de bouw van de nu wereldberoemde Aya Sophia noodzakelijk, waarmee in 526 door Justinianus werd begonnen. Vrijwel alle moskeeën zijn nadien naar het voorbeeld van deze Aya Sofia gebouwd. Je kan dus stellen dat hooligans uit de oudheid medeverantwoordelijk zijn voor menig stadsbeeld in onze tijd. Deze scriptie zal gaan over voetbalvandalisme, bij deze vorm van vandalisme is er ook regelmatig sprake van rellen tussen supportersgroepen. Deze supportersrellen spelen zich met name af in de context van voetbalwedstrijden.

In dit hoofdstuk zal nu eerst de historie van het voetbalvandalisme worden beschreven, met aan het eind van de paragraaf een beschrijving van de actuele situatie. Vervolgens zal kort worden ingegaan op de aanleiding van het onderzoek, waarna de probleemstelling en bijbehorende onderzoeksvragen uiteengezet worden. Aan het eind van dit hoofdstuk komt de structuur van de scriptie aan bod.

Historie voetbalvandalisme

Geweld bij voetbalwedstrijden is niet iets van de laatste decennia, het gaat reeds ver terug naar de oorsprong van het voetbalspel. In zijn oervorm kende het tussen 1300 en 1700 een hoog geweldsniveau. Op feestdagen speelde men met een opgeblazen varkensblaas van het ene dorp naar het andere, met een onbeperkt aantal deelnemers, soms over een afstand van wel 10 tot 15 kilometer, waarbij zowat alles was toegestaan. Het geweld werd zo geaccepteerd dat het spel doorging, ondanks dat het volksvermaak een aantal malen om militaire en economische redenen werd verboden (Dekker, 1986)

In de 16^e, 17^e en 18^e eeuw werd in Brabant 'souille' gespeeld, een voorloper van het huidige voetbal. Ook in dit spel ging het er niet bepaald zachtzinnig aan toe (Renson, 1986, p. 5).

In Groot-Brittannië kreeg het voetbalspel met de oprichting van de Football Association in 1860 uiteindelijk een geciviliseerd karakter: er kwamen vaste regels, men speelde met scheidsrechters, spelers organiseerden zich in verenigingen etcetera. Ook in die eerste periode van het georganiseerde voetbal waren moeilijkheden met voetbaltoeschouwers zeker niet uitzonderlijk (Hutchinson, 1975, p. 11).

Volgens een studie van Dunning e.a. (1984) kwam geweld rond het voetbalgebeuren in de periode voor de Eerste Wereldoorlog veel voor, maar werd het echter nooit als een probleem gedefinieerd.

Tussen de Eerste en Tweede Wereldoorlog bleef het relatief rustig rond de voetbalvelden (WAGG, 1984, p. 195). De overheid had zich tot dan toe in het geheel

niet ingelaten met de supportersproblematiek, dat vond ze een zaak voor de voetbalorganisatoren zelf. Slechts bij opmerkelijke incidenten kwam de overheid in actie.

Ook in de jaren '50 kwam agressie weinig voor rond voetbalwedstrijden. In de jaren '70 verhoogde de frequentie van het aantal ongeregeldeheden aanzienlijk en kwam er meer systematisch voetbalgeweld voor. De incidenten werden grimmiger, waren soms duidelijk van te voren gepland en omvatten allerlei nieuwe vormen van geweld. Veel auteurs wijzen als een van de belangrijkste oorzaken daarvan de zich wijzigende economische omstandigheden aan en de daarmee gepaarde gaande sociale en culturele veranderingen. In 1975 staat het voetbalgeweld in Groot-Brittannië op een hoogtepunt. Bezoekende supporters krijgen escortes van het station naar het stadion en terug. Manchester United en Chelsea krijgen een wereldreputatie voor agressie (Van Limbergen en Walgrave, 1988). Voor het professionele voetbal was 1974 een zwart jaar: bij de wedstrijd Newcastle United - Nottingham Forrest bestormen supporters het veld, de ontmoeting tussen Manchester United en Manchester City wordt stilgelegd en in Blackpool valt een dode.

In de eerste helft van de jaren zeventig verspreidt het supportersgeweld zich in een snel tempo naar het Europese vaste land. Vooral tijdens Europacup wedstrijden, waaraan Engelse teams deelnemen, gaat het fout. Door velen wordt de wedstrijd Feyenoord - Tottenham Hotspur in de Kuip in 1974 als eerste incident van supportersgeweld in ons land gezien (Cachet en Muller, 1991). De bloedige taferelen die toen ontstonden, compleet met rondvliegende knuppels, fietskettingen en messen, schokten het hele land. Ruim 100 mensen raakten gewond. Sinds die tijd nam het supportersgeweld in Nederland steeds drastischer vorm aan. Bij Feyenoord - Nec ontploft een bom, FC Den Haag - FC Utrecht lag 40 minuten stil en FC Groningen - Go Ahead Eagles was een vuurwerkfestival (Van Limbergen en Walgrave, 1988).

Toen op zondag 5 december 1976 en 9 januari 1977 door groepen supporters van enkele eredivisieclubs ernstige vernielingen werden aangericht aan treinen, die hen vervoerden naar en van de plaatsen waar die clubs wedstrijden moesten spelen, was dit aanleiding tot het stellen van Kamervragen. Als antwoord hierop werd een departementale werkgroep gevormd ter beteugeling van het zogenoemde voetbalvandalisme (Van der Burg, 1986). Deze commissie kwam met het rapport Hartsuiker, genoemd naar haar voorzitter, welke kan worden beschouwd als het startpunt in Nederland van een reeks publicaties met het wangedrag van supporters als onderwerp. Kenmerkend voor deze publicaties is dat zij in het begin zelden onderbouwd werden door empirisch onderzoek.

Supportersgeweld blijft in de jaren tachtig een actueel onderwerp. Op 29 mei 1985 vindt in België het Heizeldrama plaats. Bij deze Europacupfinale tussen Juventus en Liverpool worden 38 toeschouwers gedood en 150 mensen raken gewond.

In maart 1987 wordt in Nederland bij FC Den Haag - Ajax een bom op het veld gegooid, waarna het duel gestaakt wordt. Eveneens dat jaar wordt bij Nederland - Cyprus een bom gegooid, de keeper van Cyprus raakt hierbij gewond. De wedstrijd wordt naderhand ongeldig verklaard en moet later zonder publiek overgespeeld worden.

Als gevolg van alle, doorgaans effectieve, maatregelen en aanpassingen die in de jaren tachtig in de stadions werden aangebracht, zijn de problemen de afgelopen jaren langzaam maar zeker teruggedrongen. Vooral in de stadions zelf krijgen supporters nu nog nauwelijks de kans iets te doen, omdat ze van alle kanten in de gaten worden gehouden. Na 1987 zie je dan ook een verschuiving van de problemen van binnen in de stadions naar buiten de stadions.

Confrontaties blijken zich de laatste jaren meer en meer buiten de stadions te verplaatsen. De inzet van diverse soorten menselijk (stewards, politie) en technisch (camera's) toezicht heeft ertoe bijgedragen dat veel hooligans in hun calculatie niet overgaan tot crimineel handelen rondom wedstrijden. Ook het directer (gelijk opleggen van een stadion verbod) en zwaarder straffen zorgt voor verplaatsing naar locaties waar de pakkans minimaal is. Confrontaties hoeven dus niet per definitie op wedstrijddagen plaats te vinden en er hoeven bij confrontaties niet per definitie een rivaliserende side aanwezig te zijn. Uitingvormen van een rivaliserende club (clubkleuren¹ of een documentaire²), een speler van een rivaliserende club, de politie, stewards of veiligheidsmensen zijn dan doelwit (C.I.V. jaarverslag 2000/2001).

Meest bekende voorbeeld van een georganiseerde confrontatie is die in maart 1997 bij Beverwijk, waar Ajax- en Feyenoordhooligans met elkaar op de vuist gingen.

Confrontaties, waar hooligans calculerend te werk gaan, komen steeds vaker voor bij niet-risicowedstrijden, vriendschappelijk wedstrijden en wedstrijden van tweede elftallen (Ferwerda en Gelissen, Voetbalcriminaliteit).

Het C.I.V.³ constateert de laatste jaren een stijging van het aantal aangehouden jeugdige supporters tussen de 12 en 18 jaar. Er blijkt de afgelopen seizoenen een constante aanvoer van nieuwe personen, waarvan een aantal mogelijk de potentie hebben om deel te gaan uitmaken van de 'harde kern'. De mate van geweld blijkt harder.

Een vaker voorkomend fenomeen is dat bussen van de uitsupporters doelwit zijn, ook ver buiten de stadions.

Bepaalde supportersgroepen misdragen zich vooral bij thuiswedstrijden in plaats van vroeger vooral bij uitwedstrijden (C.I.V. jaarverslag 1998/1999).

Vrouwelijke supporters maken zich ook meer schuldig aan strafbare feiten bij voetbalwedstrijden. Dit blijkt uit de stijging van het aantal aangehouden vrouwelijke supporters (C.I.V. jaarverslag 1999/2000).

Het C.I.V. geeft aan de hand van haar ervaringen een aantal oorzaken voor incidenten:

- alcohol en drugs,
- derby's die voor een extra dimensie zorgen,
- frustratie over uitslag,
- groepsgedrag, het erbij willen horen is voor sommige supporters een drijfveer zich te willen bewijzen ten opzichte van de meer ervaren c.q. harde supporterskernen,
- confrontaties in het verleden,
- reageren op maatregelen van politie of afreageren op politie wegens het niet kunnen bereiken van de bezoekende supporters,
- provocatie,

¹ Bijvoorbeeld een vaantje in de auto

² Bijvoorbeeld de documentaire "Daar hoorden zij engelen zingen"

³ Centraal Informatiepunt Voetbalvandalisme

- rivaliteit,
- scheidsrechterlijke beslissingen,
- sfeer van de wedstrijd, de sfeer op het veld kan weerslag hebben op de tribunes,
- gedrag van spelers,
- stand op de ranglijst,
- territorium gedrag, elkaar belagen om de eer van de stad of club,
- het niet voldoen aan een verwachtingspatroon.

Aanleiding van het onderzoek

Het proberen te voorkomen en het beheersen van voetbalcriminaliteit kost de maatschappij jaarlijks miljoenen guldens. Mede vanwege deze hoge kosten gaan de laatste jaren steeds meer stemmen op, dat aan voetbalcriminaliteit een halt moet worden toegeroepen. Verschillende maatregelen moeten ervoor zorgen dat voetbalcriminaliteit zoveel mogelijk voorkomen dient te worden.

Een van deze maatregelen is het opzetten van sociaal preventieve supportersprojecten bij betaald voetbal organisaties in Nederland.

Al ruim 10 jaar zijn er bij diverse betaald voetbalorganisaties functionarissen werkzaam met het doel "Het verminderen, dan wel beheersbaar maken van voetbalvandalisme door het versterken van de binding van risicovolle supporters met de club". De methodiek die ze gebruiken in hun werk is sociaal preventief.

Er is veel onderzoek gedaan naar voetbalvandalisme, oorzaken en achtergronden. Echter er is nog weinig bekend over hoe het zit met de nieuwe aanwas (hoe zit het met de rekrutering, de mate van binding met de club etc.). Enerzijds is er een groep ouder wordende risicosupporters⁴, maar anderzijds komen er van onder af ook nieuwe risicosupporters (nieuwe aanwas) bij. Voor de supportersprojecten vormt de nieuwe aanwas een belangrijke doelgroep. Bij de diverse supportersprojecten is over deze groep echter weinig bekend en is de vraag aanwezig "Wie zijn het en hoe met deze groep om te gaan?".

Met dit onderzoek zal getracht worden meer te weten te komen over deze groep risicosupporters, zodat hier door clubs en supportersprojecten op in gesprongen kan worden en het voetbalvandalisme mogelijk zelfs in een vroegtijdig stadium verminderd kan worden, dan wel beheersbaar wordt.

Probleemstelling en onderzoeksvragen

Het doel van het onderzoek is meer te weten te komen over de nieuwe aanwas risicosupporters. Hiervoor is informatie nodig over de achtergronden, kenmerken en drijfveren van de nieuwe aanwas risicosupporters om uiteindelijk vanuit sociaalpreventieve kant op een goede manier op deze groep in te kunnen spelen. Door in een zo vroegtijdig stadium in te grijpen zal het voetbalvandalisme verminderen dan wel beheersbaar worden. De vele miljoenen guldens, die voetbalcriminaliteit de maatschappij en de overheid nu kost, zal hierdoor wellicht verminderd kunnen worden.

⁴ *risicosupporter; supporter die deel uitmaakt van een groep waarvan een verhoogde kans op relgedrag wordt verondersteld*

Uit het bovenstaande is gekomen tot de volgende probleemstelling:

Wat zijn de achtergronden, kenmerken en drijfveren van de nieuwe aanwas risicosupporters en hoe kan vanuit sociaalpreventieve kant op deze groep in worden gespeeld?

Om deze probleemstelling te onderzoeken is het nodig een antwoord te geven op de volgende onderzoeksvragen:

Wat zijn de achtergronden en kenmerken van de nieuwe aanwas risicosupporters?

Hierbij zal gekeken worden naar de persoonlijke kenmerken (zoals leeftijd, geslacht, antecedenten en etnische achtergrond), maatschappelijke achtergrond (zoals schoolgaand, werkend, werkloos, thuiswonend, getrouwd etc.) en riskante gewoonten (zoals het gebruik van alcohol en/of drugs)

Hoe vindt de toestroom van nieuwe aanwas plaats en welke factoren spelen daarbij een rol?

Deze vraag zal bekeken worden vanuit het model van de push- en pullfactoren (zie verderop in deze scriptie). Om hier achter te komen zijn drie verschillende typen supporters geïnterviewd: nieuwe aanwas, 'gevestigde'⁵ harde kern en 'gewone' supporters.

Wat voor aanknopingspunten levert het onderzoek op voor sociaalpreventieve supportersprojecten om invloed uit te oefenen op de nieuwe aanwas risicosupporters?

Met de kennis, die verkregen is over nieuwe aanwas risicosupporters en aan de hand van de kennis en inzicht van experts, kan bekeken worden op welke manier men deze supporters het beste kan beïnvloeden vanuit sociaalpreventieve supportersprojecten. Hierbij is ook meegenomen, wat de jongeren (nieuwe aanwas) zelf willen en wat ze er zelf van vinden.

Structuur scriptie

In het volgende hoofdstuk zullen de achtergronden van het voetbalvandalisme beschreven worden. Hier zal een onderverdeling worden gemaakt in soorten risicosupporters, gevolgd door een overzicht van verschillende verklaringen voor het fenomeen voetbalvandalisme. In hoofdstuk drie worden de onderzoeksvragen besproken en hoe deze onderzocht zijn. Daarna komen aan bod de achtergronden en kenmerken van de nieuwe aanwas risicosupporters, gevolgd door hoofdstuk vijf, waar de vraag beantwoord wordt hoe de toestroom van nieuwe aanwas plaatsvindt en welke factoren daarbij een rol spelen. Hierna zal een koppeling worden gemaakt van de bevindingen uit dit onderzoek met hetgeen er in de theorie over geschreven is. In hoofdstuk zeven, tevens het laatste hoofdstuk, zullen aanknopingspunten worden gegeven die het onderzoek biedt voor sociaalpreventieve supportersprojecten om invloed uit te oefenen op de nieuwe aanwas risicosupporters.

⁵ 'Gevestigde' harde kern: supporters die al geruime tijd deel uit maken van de groep harde kern supporters.

2. Achtergronden voetbalvandalisme

In dit hoofdstuk, getiteld 'Achtergronden voetbalvandalisme', zal eerst een algemene beschrijving gegeven worden van hooligans. Daarna zal een onderscheid worden gemaakt in groepen risicosupporters en zullen deze groepen beschreven worden. Aansluitend zal in worden gegaan op de nieuwe aanwas. Om meer te weten te komen over de beweegredenen van hooligans zal in dit hoofdstuk een uiteenzetting worden gegeven van verklaringen van voetbalvandalisme.

2.1 Hooligans: algemene kenmerken

Als er over de groep supporters gesproken wordt die zich schuldig maakt aan voetbalcriminaliteit, dan heeft men het meestal over de 'harde kern'. Wat veel mensen niet weten is dat er niet sprake is van één harde kern, maar dat er bij de meeste voetbalclubs sprake is van meerdere harde kernen en in de periferie daarvan van meerdere groepen risicosupporters.

Hooligans bestaan vooral uit jongens en jonge mannen in de leeftijd van 12 tot 30 jaar, met een grote concentratie tussen de zestien en eenentwintig jaar (Junger-Tas, 1994; Adang, 1997 en 2000; Ferwerda e.a. 1998; Kohlen 2000). Dit is geen constant gegeven. Van 1986 tot 1990 nam het aandeel van de door de politie aangehouden vandalen tussen de zestien en achttien jaar af, terwijl de categorie negentien tot eenentwintig jaar toenam. Het C.I.V. constateert echter de laatste jaren juist weer een stijging van het aantal aangehouden jeugdige supporters tussen de 12 en 18 jaar. Er blijkt de afgelopen seizoenen een constante aanvoer van nieuwe personen, waarvan een aantal mogelijk de potentie heeft om deel te gaan uitmaken van de 'harde kern'. Opvallend blijft wel dat er nog steeds veel 'ouderen' actief zijn in voetbalcriminaliteit (Adang, 1997).

In tegenstelling tot wat de meeste mensen denken zijn risicosupporters lang niet altijd te typeren als gemarginaliseerde of kansarme jongeren. Risicosupporters komen uit alle sociale milieus, echter er is wel sprake van een oververtegenwoordiging van jongeren uit de lagere sociale milieus (Limbergen en Walgrave, 1988; Bol en Van Netburg, 1997).

Uit onderzoek blijkt dat relatief veel leidende figuren afkomstig zijn uit de middenklasse (Adang, 1997; Ferwerda e.a., 1999; Kohlen, 2000).

De eerste onderzoekers op het terrein van het voetbalvandalisme ondervonden dat hooligans afkomstig waren uit de werkende klasse (Corrigan 1977, Dunning et al. 1982). Taylor (1976) beweert dat de wortels van het voetbalvandalisme gevonden kunnen worden in de gewelddadige mannelijke manier van doen van de ruige werkende klasse traditie. Midden jaren tachtig stelt Popplewell (1986) dat er in Engeland een nieuw type hooligan in de voetbalscene is gekomen. Deze welvarende hooligan is vaak ouder, in het bezit van een goede baan, net gekleed en in het bezit van geld om in 'gepaste stijl' wedstrijden te bezoeken.

Aan de hand van rechtbank verslagen en andere bronnen heeft Keating e.a. (1985) een profiel gemaakt van deze (nieuwe) hooliganleiders:

- Deze hooligans zijn meestal midden twintig tot dertig jaar oud.
- Vanaf hun tienerjaren hebben ze al interesse in voetbalvandalisme.
- Vaak niet-werkloos, goede baan of student.
- Sommige getrouwd en keurige "families mensen".
- Eerdere veroordelingen voor geweld.
- Goed gekleed, innovatief, handig in het organiseren en plannen van hooliganactiviteiten.
- Drinken zelden alcohol voor een wedstrijd, om scherp te zijn voor de komende confrontatie.
- Sommigen houden hun 'avonturen' bij in een dagboek of plakboek.

Een vaak veronderstelde gedachte is dat risicosupporters rechts-extremistisch zijn of racistische neigingen hebben. Uit onderzoek is gebleken dat risicosupporters niet echt in politiek geïnteresseerd zijn (Kohlen, 2000). Recruiteringspogingen in het verleden vanuit extreem-rechtse bewegingen zijn dan ook mislukt. Racistische uitlatingen zijn vaak provocatief (Adang, 1997) en tevens een wijze om zich in de belangstelling te werken (Limbergen en Walgrave, 1988). Hooliganisme is niet uitsluitend een 'blanke' aangelegenheid. Tegenwoordig zijn onder de risicosupporters veel jongeren met een andere etnische achtergrond. Met trots worden deze jongeren vaak 'rellennegers'⁶ genoemd.

Er is sprake van een dynamische groep, die regelmatig wisselt van structuur en samenstelling. Soms verdwijnen er leden of groepen en komen er nieuwe leden of groepen bij (Ferwerda e.a., 1998).

De aanwezigheid van risicosupporters bij een bepaalde wedstrijd is afhankelijk van een aantal factoren, waarbij de reputatie van de bezoekende club, sportieve aspecten, de afstand en natuurlijk mogelijkheden tot het maken van bepaalde 'actie's'⁷ van belang zijn. Daarnaast kunnen sportieve successen van een voetbalclub of successen in confrontaties met andere supportersgroepen de groep doen aanzwellen.

In de criminologische literatuur wordt van een "*neargroup*" gesproken in plaats van een "*peer group*", wanneer de groep lots- en leeftijdsgenoten minder samenhangend is, wisselende lidmaatschappen, een vage roldifferentiëring vertoont (geen vast leiderschap), beperkte definitie en consensus heeft van interne normen en verwachtingen, een relatief zwakke cohesie vertoont en erg variabele wij-gevoelen (Yablonski, 1959) heeft.

Groepen risicosupporters vertonen elementen uit de jeugdbende-culturen, vinden er mogelijk ook hun belangrijkste origine en dragen de identiteit er van uit, maar vertonen een veel lossere en diffuse structuur (Van der Burg en Marseille, 1983; Junger-Tas, 1985; Dunning en Williams, 1986). Het zijn samenbundelingen van losse gehelen. Goede kennissen vallen weg en vrienden van vrienden van andere kennissen komen bij de groep. Consensus over gebruiken, normen, plannen, actie's en verwachtingen is moeilijk. Vaak is er binnen de groep sprake van generatieconflicten. Lidmaatschap dient in deze groepen niet formeel verworven te worden, er is geen sprake van inwijdingsrituelen of vuurproeven.

Solidariteit vormt een essentieel onderdeel van de groepsdynamiek, wanneer anti-groepen⁸ op duiken (Van der Burg en Marseille, 1983). De neargroup omgeving schept de nodige speelruimte waarbinnen een aantal maatschappelijke en socio-psychologische behoeften van de subculturele groep tot uiting kunnen komen (Yablonski, 1959).

⁶ zie ook Van Gageldonk, 1996

⁷ Bijvoorbeeld mogelijkheden om confrontaties aan te gaan met rivaliserende supportersgroepen.

⁸ Anti-groepen: tegengestelde groepen, bijvoorbeeld supporters van andere clubs, dit kan ook de politie zijn.

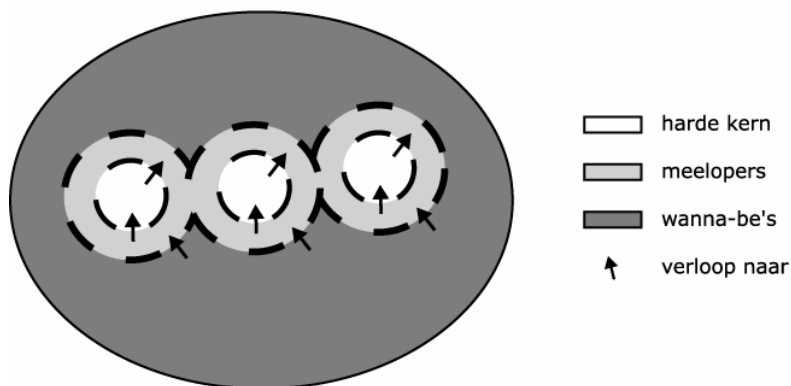
2.2 Onderscheid in risicosupporters

Risicosupporters is een verzamelbegrip. Op basis van de volgende kenmerken (L.O.S., 1999) is het mogelijk onderscheid te maken in de verschillende groepen risicosupporters:

- De persoonlijke kenmerken van de groepsleden (zoals leeftijd, geslacht, antecedenten en etnische achtergrond).
- De maatschappelijke achtergrond van de groepsleden (zoals schoolgaand, werkend, werkloos, thuiswonend, getrouwd, etcetera).
- De organisatiecultuur binnen groepen (leiderschap, harde kern versus meelopers, communicatielijnen en het gebruik van communicatiemiddelen zoals GSM en Internet).
- De motieven om tot een groep te behoren (denk aan de mate van binding met de club, de sensatiegerichtheid of het feit dat het plegen van geweld onderdeel is van een bredere levensstijl).
- De riskante gewoonten onder de groepsleden (zoals het gebruik van alcohol en/of drugs).

Rekening houdend met deze kenmerken zijn risicosupporters in te delen in een drietal groepen, te weten *harde kernen*, *meelopers* en *wanna-be's* zie figuur 1 (Ferwerda en Gelissen, 2001).

Figuur 1. indeling groepen risicosupporters

2.2.1 Harde kern

Deze groep bestaat uit een kleinere groep meestal oudere mannen, in aantal zo'n vijf tot tien personen. Van de totale groep risicosupporters zijn dit de leiders, denkers en regisseurs. In de hiërarchie van de totale groep risicosupporters nemen zij de hoogste plaats in en hebben ze een bepaalde status.

Deze hooligans zijn calculerend, ze organiseren en regisseren rellen, maar treden zelf rondom wedstrijden niet op de voorgrond. Op momenten wanneer de pakkans en controle gering zijn slaan ze toe.

Andere hooligans (meelopers en wanna-be's) worden getolereerd, omdat deze een goede dekmantel zijn voor de eigen criminele activiteiten. De harde kern onderhoudt contacten met zowel rivaliserende als niet-rivaliserende sides. Belangrijke communicatiemiddelen zijn mobiele telefoons en het Internet.

Excessief gebruik van alcohol en drugs (met name softdrugs en cocaïne) is heel gewoon. Het gebruik van alcohol lijkt de laatste jaren wel afgenomen, terwijl het gebruik van drugs (die angstgevoelens wegnemen) juist toeneemt (Adang, 1997).

Door het gebruik van bepaalde drugs blijft men 'scherper'. Een andere verklaring kan

gevonden worden in het feit dat doordat de controle op het gebruik en meenemen van alcohol naar wedstrijden strenger is, er een toename is in het gebruik van drugs. Om toch in een bepaalde roes te raken gebruikt men drugs, deze zijn makkelijk mee te nemen en te verbergen.

Wat betreft de mate van binding met de club zijn de meningen hierover verdeeld. Kohlen (2000) stelt dat hooligans amper of geen binding hebben met het voetbal of de club. Andere onderzoekers wijzen erop dat veel leden uit harde kernen juist wel een sterke binding met hun club hebben en dat de club voor veel jongens een belangrijk onderdeel van hun leven is. Het gevaar van deze hooligans neemt wel toe naarmate de binding met de club minder wordt (Stokvis, 1991; De Vries, 1998; Ferwerda e.a., 1998). Zij hebben dan niks te verliezen, een stadionverbod kan ze niks schelen en het maakt ze ook niet uit of ze de club schade toebrengen.

Leden van harde kernen hebben over het algemeen veel antecedenten, waarvan veel niet-voetbalgerelateerd zijn. Hieruit kan men concluderen dat voetbalcriminaliteit voor deze groep geen geïsoleerd fenomeen is, maar dat het onderdeel uitmaakt van een bredere criminele levensstijl (Linckens en Berghuis, 1988; Junger-Tas, 1994). Kohlen (2000) stelt zelfs dat er in deze groepen vuurwapens circuleren en dat er contacten zijn met het criminele milieu.

2.2.2 Meelopers

In omvang is deze groep veel groter dan de groepen harde kern hooligans. De leden van deze groepen zijn veelal mannen en in leeftijd tussen de 15 en 25 jaar. Binnen de groep hooligans willen ze graag carrière maken, hierdoor staan ze meestal vooraan bij rellen en vechtpartijen. Gesteld kan worden dat dit de gevaarlijkste groep hooligans is, aangezien zij daadwerkelijk betrokken zijn bij geweld en graag 'de gekste' willen zijn. Ook voor deze groep geldt dat ze calculeren (toezicht, controle). Een belangrijke rol bij meelopers spelen groepsdynamische processen en de anonimiteit van de groep. Door deel uit te maken van een grotere groep, denken ze dat de pakkans minder groot is (Van den Brink, 1997; De Vries, 1998; Adang, 2000). In de praktijk blijkt dit ook vaak zo te zijn.

Ook in deze groepen wordt veel alcohol en drugs gebruikt. Vaak met als doel om de angstgevoelens weg te nemen.

In vergelijking tot de harde kern hooligans is het aantal antecedenten lager en deze zijn ook niet allemaal voetbalgerelateerd.

2.2.3 Wanna-be's

De groep wanna-be's is de grootste groep, vaak meer dan honderd personen. Het label hooligan verdienen ze eigenlijk nog niet. Ze zijn heel jong (minderjarig), naast jongens zijn in de groep ook een aantal meisjes te vinden.

Deze groep is vooral uit op sensatie en kicks, voetbal is de arena waar alles gebeurt (De Vries, 1998). Na de wedstrijd zoeken ze bij voorkeur de plaats op vanwaar de bezoekende supporters vertrekken, want daar kan het gaan gebeuren. Letterlijk en figuurlijk willen ze erbij zijn als "het" gebeurt. Door de aanwezigheid van deze groep lijkt het erop dat er veel hooligans aanwezig zijn op plaatsen waar rellen uitbreken. Voor de politie is het vanwege de massaliteit van de groep erg lastig op te treden. De groep bestaat voornamelijk uit "kijkers" en slechts zelden uit "gooiers" en pleegt dus nauwelijks strafbare feiten.

Alcohol en drugs worden door deze groep nauwelijks gebruikt, antecedenten hebben ze ook nog nauwelijks.

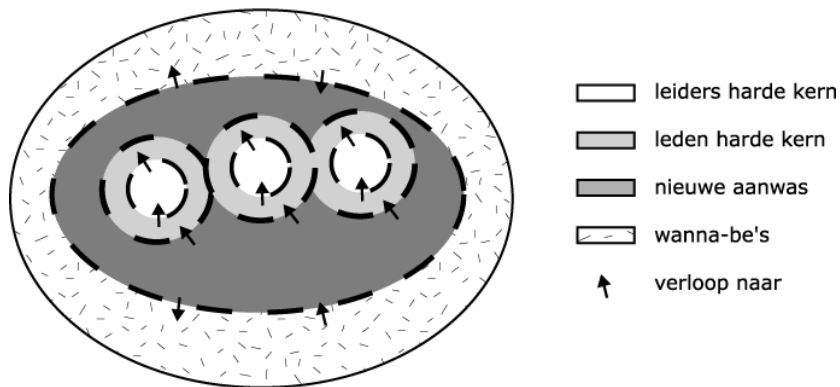
2.3 Nieuwe aanwas

2.3.1 Plaats nieuwe aanwas

Wat is de nieuwe aanwas? De nieuwe aanwas is de groep risicosupporters die nog niet bij harde kern zitten, maar wel de potentie heeft om er in de toekomst bij te gaan horen. Zij zullen zich dus op een bepaalde manier moeten of willen gedragen om daarbij te komen.

Terug komend op de indeling van Ferwerda en Gelissen (2001), zou ik dan ook zeggen dat er sprake is van een viertal groepen risicosupporters. Deze indeling zal als volgt eruit zien:

Figuur 2. vier groepen risicosupporters

In de buitenste ring zijn er de *wannabe's*, vervolgens de *nieuwe aanwas*, dan de *gewone leden harde kern* (voorheen *meelopers*) en als laatste de *leiders van de harde kern* (voorheen *harde kern*).

2.3.2 Beeld nieuwe aanwas

De oudere groepen (harde kern) zijn vaak goed in beeld, maar over de nieuwe aanwas is in de meeste gevallen weinig bekend. Meestal is er slechts informatie over personen die zijn aangehouden. Probleem daarbij is dan dat je afhankelijk bent van de activiteiten van de politie en wat deze registreert. Over de risicosupporters die zich buiten de stadions ophouden, ontbreekt veel informatie. Het landelijk beeld blijft voornamelijk beperkt tot aanhoudingscijfers van de politie en de stadionverboden, zoals die bij het C.I.V. geregistreerd zijn.

Volgens het jaarverslag van het C.I.V. (2001) zou de nieuwe aanwas in vergelijking met vroeger, jonger, gewelddadiger en minder in voetbal geïnteresseerd zijn. Men gebruikt meer drugs, is mobieler, niet of nauwelijks georganiseerd en heeft steeds vaker een allochtone achtergrond.

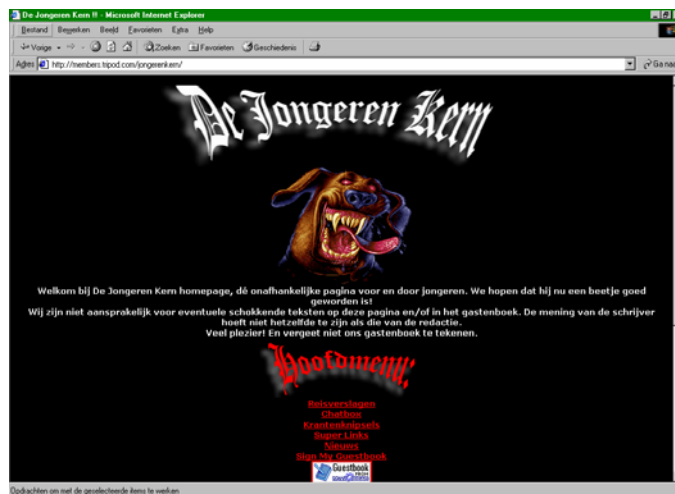
De meningen van mensen uit de voetbalpraktijk⁹ zijn tegengesteld. Sommigen stellen dat de oude harde kern nog steeds een belangrijke aantrekkingskracht uitoefent op de nieuwe aanwas. Anderen stellen daarentegen dat de harde kern aan belang heeft ingeboet. Bij bepaalde clubs heeft dit geleid tot een machtsstrijd tussen groepen hooligans, met als gevolg dat de nieuwe aanwas zich van de harde kern distantieert. Ook zou het voorkomen dat de nieuwe aanwas wel aansluiting zoekt bij de harde kern, terwijl die zich juist weer van de nieuwelingen distantieert (Intraval 2001).

⁹ mensen uit het veld, o.a. supporterscoördinatoren

2.3.3 Internet

De jongerenkernen hebben hun eigen plek op het web verworven. Een korte rondgang langs de websites van de 'harde kernen' leert dat de clubliefde groot is, maar in het niet valt bij de haat die tegen de 'tegenstanders' wordt gekoesterd. De opzet van de sites is vaak hetzelfde: een logo in gothische letter, 'actiefoto's', verslagen van relletjes en een forum waarin rivaliserende supporters het graf in worden gewenst. Krantenknipsels over rellen die de krant hebben gehaald, worden met gepaste trots op de site geplaatst¹⁰.

Internetsite van een Jongerenkern

2.4 Verklaringen van voetbalvandalisme

In de literatuur zijn er uiteenlopende verklarende theorieën voor voetbalvandalisme, er bestaat niet één alles verklarende theorie. De verklarende theorieën zijn in te delen in vier verschillende categorieën. Op microniveau de psychologische verklaringen, op macroniveau de sociologische verklaringen, de verklaringen die uitgaan van de invloed van het voetbalspel en de verklaring die uitgaat van de veranderende tijdsomstandigheden in de samenleving.

Daarnaast zijn er een aantal factoren die een geweldsbevorderende invloed kunnen hebben op voetbalvandalen. Het betreft de berichtgeving in de media, de beveiligings- en toezichtsmaatregelen in en rond het stadion en factoren die samenhangen met de menigte waarin de voetbalvandaal zich bevindt.

2.4.1 De psychologische verklaring

Op microniveau kan voetbalvandalisme verklaard worden door psychologische theorieën. Door bepaalde psychologische oorzaken kan het individu afwijkende normgedrag (bijvoorbeeld voetbalvandalisme) vertonen. De sociale leertheorie van Bandura is één van de psychologische verklaringen voor voetbalvandalisme. Kern van deze theorie is het leren door observatie.

¹⁰ News Planet, Lennart Wesel

Een individu observeert direct (door aanwezigheid) of indirect (via bijvoorbeeld radio, televisie en kranten) het gedrag van een ander individu (het model). Modellen waarvan in beginsel vaak het gedrag wordt overgenomen, zijn in eerste instantie ouders en andere familieleden. Later groeit dat uit naar leraren, filmsterren, sportsterren, maar ook groepen jongeren die een opvallende rol spelen (zoals voetbalsupporters).

De sociale leertheorie is een indirecte vorm van leren. Bandura stelt dat ook zonder beloning het geobserveerde gedrag geïmiteerd kan worden. Het individu, dat observeert, hoeft het geobserveerde gedrag niet gelijk in praktijk te brengen. Modellen kunnen volgens deze theorie belangrijke invloed hebben op individuen. Bijvoorbeeld als een stervoetballer agressief gedrag vertoont naar een scheidsrechter, die een hem niet welgevallige beslissing heeft genomen, kan dat gedrag worden waargenomen door individuen die dit agressieve gedrag in een of andere vorm zouden kunnen imiteren. Dit kan ook gebeuren bij een individu die agressief gedrag van voetbalvandalen waarneemt. Hij kan het gedrag gaan imiteren of zelfs besluiten aansluiting te zoeken bij de side die het gedrag vertoonde.

Brown (1991) heeft hiervoor een model ontwikkeld en laat daarin de verschillende processen zien die kunnen leiden tot een soort van "verslaving" (voetbalvandalisme wordt onderdeel van iemands leven) aan voetbalvandalisme (zie figuur 3).

Figuur 3 Brown's model voor 'verslaving aan' voetbalvandalisme (1991)

2.4.2 De sociologische verklaringen

Er bestaan vele sociologische verklaringen van voetbalvandalisme. Besproken zullen hier worden de delinquente subcultuurtheorie, de voetbalvandalistische subcultuurtheorie en de sociale controletheorie.

De delinquente subcultuurtheorie

De theorie van de delinquente subcultuur ('*gang delinquency theory*') werd beschreven door A.K. Cohen en is deels gebaseerd op de straintheorie van R.K. Merton. De straintheorie gaat er vanuit dat elke cultuur bepaalde doelen heeft die waardevol zijn om te bereiken. In de Westerse maatschappij en in die van de Verenigde Staten in het bijzonder is sprake van een onevenredig grote nadruk op het bereiken van materiële welstand en de daarmee samenhangende middle class status (*The American Dream*), terwijl deze lang niet voor iedereen binnen bereik zijn. De ervaring, dat men gekozen succesdoelen niet kan bereiken, veroorzaakt volgens Merton innerlijke spanning, die wordt aangeduid als strain. De straintheorie benadrukt het nut dat criminaliteit kan hebben om het gewenste doel toch te bereiken.

De delinquente subcultuurtheorie is specifiekere dan de anomietheorie, omdat deze theorie zich beperkt tot delinquente gedragingen die in groepsverband (*gangs*) worden gepleegd. Cohen zegt dat de middle class waarden voor de jongeren uit de werkende klasse onbereikbaar zijn. Ze zijn ook minder toegerust om materiële doelen te krijgen dan middle class jongeren.

Op scholen heersen de dominante waarden van de middenklasse, zoals mondelinge uitdrucksvaardigheid, academische intelligentie, een hoog aspiratieniveau, prestatiedrang, het vermogen om bevrediging uit te stellen, persoonlijke hygiëne en goede manieren. Deze dominante waarden kunnen een obstakel vormen voor de jongeren uit de lagere sociale klassen. Ze missen veelal het vermogen om de bevrediging van behoeften uit te stellen en ze hebben minder controle over hun gevoelens van agressie. In feite zouden zij slechter gesocialiseerd zijn. Hierdoor ontstaan voortdurend conflicten, waardoor de jongeren te kampen krijgen met een laag gevoel van eigenwaarde (status-frustratie). Deze frustratie, het gebrek aan zelfrespect, kan de jongere niet in zijn eentje oplossen. Daarom heeft deze een groep van gelijkgezinden nodig. De gang biedt de jongeren uit de lagere klassen de mogelijkheid de middle class waarden overboord te gooien en te vervangen door geheel andere waarden, die tegengesteld zijn aan het dominante waardensysteem. Zo ontstaat er een collectieve subcultuur met geheel nieuwe statuscriteria en nieuwe regels: de delinquente subcultuur.

De status die de jongeren niet konden verkrijgen in de reguliere cultuur proberen zij wel te bereiken in de delinquente subcultuur. Dat doen ze door gedrag te vertonen dat steeds weer gericht is op een snelle beloning. Het gedrag kan worden beschreven als niet-utilitair en negativistisch. Stelen gebeurt vaak niet vanwege het nuttigheidsaspect, na de diefstal wordt het gestolene meestal weggegooid of kapotgemaakt. Het bendelid gedraagt zich ten aanzien van zijn leeftijdsgenoten, die geen lid van de gang zijn, en ten aanzien van volwassenen provocerend en agressief. Voorbeeld hiervan is het zingen van racistische liederen door sides tijdens voetbalwedstrijden.

Het gedrag van de jongeren komt voort uit de behoefte zich af te zetten tegen het heersende normen- en waardenpatroon van een maatschappij waarbinnen zij geen perspectieven hebben.

Voetbalvandalistische subcultuurtheorie

Een subcultuur is een groeps cultuur, waarin normen en waarden geïnternaliseerd zijn die afwijken van de dominante normen en waarden die heersen in een samenleving. Kenmerken voor een subcultuur zijn gemeenschappelijke normen en waarden, eigen symbolen, taalgebruik en rituelen die naar buiten toe collectief en demonstratief worden uitgedragen. Daarnaast biedt de subcultuur de mogelijkheid om in specifieke behoeften te voorzien, waarvoor in de dominante cultuur onvoldoende mogelijkheden zijn.

Voetbalvandalisme kan ook worden gezien als een subcultuur, zo als bij de punkers of de Hell's Angels. Deze subcultuur is duidelijk waarneembaar binnen, maar ook buiten een stadion (De Vries, 1998). Voetbalsupporters reizen samen en manifesteren zich ook als een subcultuur. Als uiting van de subcultuur draagt men vaak dezelfde kleding, ter onderscheiding maar ook om elkaar te herkennen. Bekend voorbeeld hiervan is de kledinglijn van de harde kern van Feyenoord. Grijs of zwarte T-shirts, jacks en wollen mutsen met het opschrift SCF. Bedoeling hiervan is een visueel onderscheid te maken tussen 'gewone' Feyenoordsupporters en de echte hooligans. Voetbalfans vormen een hechte club. Wie tot deze subcultuur hoort, helpt elkaar te allen tijde.

Binnen de subcultuur is het gebruik van genotmiddelen (drank en drugs) verheven tot norm¹¹. Het gebruik van drugs is de laatste jaren gewoon geworden, blijkend uit de termen 'rellenpoeder' (cocaïne) en het slikken van 'vitamientjes' (pillen, bijvoorbeeld XTC).

De teksten van liedjes die voetbalsupporters zingen hebben vaak een confronterend karakter. Doel is de tegenstander (supporters, spelers, trainers) te shockeren en te beledigen door middel van verbaal geweld.

Vaak wordt ingespeeld op actuele situaties.

Voetbalvandalen blijken nogal eens met justitie in aanraking te zijn geweest voor niet aan voetbalvandalisme gerelateerde delicten. Niet duidelijk is of zij dit strafrechtelijk verleden al hadden vóór zij voetbalvandalen werden of dat zij onder invloed van de normen en waarden in de subcultuur zich deviant zijn gaan gedragen, waardoor zij toevalligerwijs eerder zijn aangehouden voor het plegen van een niet aan voetbalvandalisme gerelateerd delict dan voor het plegen van delicten verband houdende met voetbal.

De supporters uit de subcultuur zijn aan elkaar verbonden door de liefde voor hun club en de zucht naar spanning en sensatie. De subcultuur van het voetbal wordt gezien als een onderbreking van de alledaagse burgerlijk sleur, om angst te overwinnen, voor de kameraadschap en voor de kick. Binnen de cultuur worden gedragingen die niet in de subcultuur thuishoren als ongewenst beschouwd en andersom. Er is bijvoorbeeld een lage waardering voor scholing, maar een hoge waardering voor vechten.

Aandacht in de media voor voetbalvandalisme stimuleert de vorming van of werkt versterkend voor de voetbalvandalistische subcultuur.

Sociale controletheorie

Deze theorie gaat niet uit van een verklaring waarom mensen crimineel gedrag vertonen. Hirschi beschrijft, omdat iedereen in staat is om crimineel gedrag te vertonen, waarom mensen dit gedrag niet vertonen. Elk individu heeft bepaalde aspiraties en verwachtingen en kan, om dit te bereiken, crimineel gedrag vertonen als dit niet op een legitieme manier bereikt kan worden. Toch blijkt niet iedereen die zijn aspiraties en verwachtingen niet haalt te vervallen tot crimineel gedrag. Individuen die niet tot criminaliteit vervallen, doen dit omdat zij een sterke verbondenheid hebben met sociale groepen in de samenleving (familie, school, *peer groups*). Door zogenoemde bindingen worden ze weerhouden van crimineel gedrag.

De sociale controletheorie onderscheidt vier elementen die bepalend zijn voor de mate van verbondenheid met de samenleving: gehechtheid (*attachement*), betrokkenheid in

¹¹ norm; als normaal beschouwd

verband met eigenbelang (*commitment*), gebondenheid (*involvement*) en normen en waarden (*beliefs*).

Gehechtheid heeft betrekking op de mate waarin iemand rekening houdt met de wensen en verwachtingen van anderen. Wie niet gevoelig is voor het oordeel van anderen, hoeft ook niets van hun normen aan te trekken. Deze gevoeligheid hangt samen met de kwaliteit van de relatie met de ander. Hoe meer er sprake is van sympathie en empathie, des te meer een persoon zich verplicht voelt aan de ander en vormt deze relatie een barrière tegen afwijkingen van het gangbare, wenselijke gedrag. Bepaalde personen vertonen een lage graad van gehechtheid aan anderen, bijvoorbeeld de jongere die slechte relaties heeft met ouders en school, en wijken gemakkelijker af van de gangbare gedragsnormen dan degenen die daardoor respect kunnen verspelen.

Betrokkenheid in verband met eigenbelang verwijst naar de investering in tijd en energie, die een persoon doet in de conventionele samenleving. Deze investering leidt tot een bepaalde positie, waarbij een bepaalde levenswijze hoort. Wie normen overtreedt zet zijn positie op het spel. Hoe meer men materieel en emotioneel geïnvesteerd heeft in de conventionele samenleving, des te meer men te verliezen heeft wanneer men van de norm afwijkt.

Gebondenheid is een gevolg van de betrokkenheid bij activiteiten waar men belang bij heeft. Het gaat hier om de beperking van mogelijke activiteiten die voortvloeien uit de gekozen levenswijze. Het bezig zijn en weinig vrije tijd hebben kan ook leiden tot de constructie dat er geen tijd meer overblijft om zich crimineel te uiten.

Het vierde element, de normen en waarden, verwijst naar de aanvaarding van de morele waarde van conventionele regels. Uitgangspunt is een gemeenschappelijk waardensysteem in de maatschappij. Individuen verschillen echter in de mate waarin zij dit waardensysteem als juist zien. Belangrijkste voorbeeld van dit waardensysteem is het geheel van wettelijke regels. Houdt het individu zich aan de geldende normen en waarden van de samenleving, dan is de kans kleiner dat het individu zich deviant zal gedragen.

2.4.3 De invloed van het voetbalspel

Voetbal is een competitieve sport, de plaats op de ranglijst is een belangrijk ijkpunt voor de status van een club. Voetbalsupporters identificeren zich makkelijker met een succesvolle club dan een laag geklasseerde club. De plaats op de eindranglijst van het voetbalseizoen is mede bepalend voor het meedraaien in de Europese bekercompetitie. Meedraaien in deze Europese competitie levert veel inkomsten op, die vervolgens weer gebruikt kunnen worden voor de aankoop van nieuwe spelers. Winnen is daarom erg belangrijk. Supporters willen hun club graag steunen in de strijd en gaan er zelfs vanuit dat hun steun bijdraagt aan de successen van hun club. Verliezen kan een emotionele reactie opleveren, wat zijn weerslag kan hebben op het gedrag van supporters.

Voetbalvandalen vinden dat winst van hun club belangrijker is dan het zien van een goede wedstrijd. Verliest hun club, dan kan de voetbalvandalen proberen door middel van geweld met voetbalvandalen van de andere club alsnog 'winst' te verkrijgen (De Vries, 1998).

Een andere verklaring is die van de invloed van geweld op het veld. Een voetballer, die bij de scheidsrechter protesteert tegen een bepaalde beslissing, doet dit vaak op een agressieve wijze, die reacties bij de (vooral fanatieke) supporters uitlokt. Arbitrale beslissingen die het spelverloop duidelijk beïnvloeden (afkeuren van een doelpunt), kunnen leiden tot een omslag van een plezierige naar een serieuze opwindings bij de supporters en tot een vorming of versterking van een vijandige attitude.

Ook het gedrag van spelers (iemand bewust onderuit halen, natrappen, spugen etc.) kan een oorzaak zijn voor voetbalvandalisme. Agressief gedrag van spelers in het veld kan doorwerken in het gedrag van voetbalvandalen en zelfs agressieverhogend werken.

2.4.4 De veranderende tijdsomstandigheden in de samenleving

Ook vanuit een historische context kan het voetbalvandalisme verklaard worden. Zoals al eerder beschreven is voetbalvandalisme niet iets van de laatste tijd, maar heeft een lang verleden. De oorsprong werkt nog door in de huidige samenleving. Geweld en rivaliteit hebben altijd bestaan en maakten vroeger, en ook nu nog, deel uit van de samenleving. Voetbal zou de belichaming zijn van de waarden (zoals mannelijkheid, actieve en collectieve participatie en overwinningsdrang), die in de arbeidersklasse hoog in aanzien stonden (Taylor 1971).

Oorspronkelijk was voetbal het spel van de arbeiders die hun club (meestal uit hun buurt) en hun spelers (uit diezelfde buurt) door dik en dun steunden. Voetbalclubs fungeerden als symbool van de lokale identiteit en een goede voetballer als de plaatselijke ster waarmee iedereen zich kon identificeren. De enige vrije dag in de week werd besteed aan het voetbal. De arbeiders bevolkten de goedkope staanplaatsen in de stadions tijdens hun wekelijkse uitje. De voetbalwedstrijd was een uitwijkmogelijkheid voor het eentonige leven in de industriële samenleving (Taylor). Begin 20^e eeuw was het beroepsvoetbal in Engeland de voornaamste sport geworden van het proletariaat, massageweld vond echter nauwelijks plaats. In Engeland ontstonden gewelddadigheden rondom het voetbal pas echt in de jaren zestig, in Nederland nog zo'n vijftien jaar later.

In de jaren zestig vonden er in de Engelse en Nederlandse maatschappij een aantal belangrijke veranderingen plaats. Burgers kregen meer rechten en vrijheden, salarissen van arbeiders stegen en de verschillen tussen de klassen werden minder. Voetbal, eens de exclusieve vrijetijdsbesteding van de arbeiders, werd een algemene vrijetijdsbesteding. Het geweld bij voetbalwedstrijden zou de strijd zijn voor het behouden van de arbeiderscultuur (Taylor).

De hele voetballerij veranderde tot een geprofessionaliseerde en gecommercialiseerde show, waardoor de arbeidersklasse, die het als volksvermaak kende, zich niet meer met het moderne voetbal kon identificeren. Er kwamen managers en de commercie ontstond door sponsoring en aan- en verkoop van spelers voor steeds hogere prijzen. Het voetbal veranderde en weekte zich los van de arbeiderscultuur. Binding van de club met de arbeiders werd hierdoor sterk verminderd. De 'nieuwe' supporters die naar de voetbalwedstrijden kwamen, waaronder veel werkende jongeren uit de grote steden, hadden een andere attitude ten opzichte van het voetbal en het supporter zijn. Hoewel men supporter was van een club, ging het voetbal dienen als middel om agressie kwijt te raken. De stadions werden arena's waarin men anoniem aan vechtpartijen mee kon doen (Stokvis 1991).

2.4.5 Een aantal geweldsbevorderende- en belemmerende invloeden

Naast een aantal van de genoemde oorzaken van voetbalvandalisme zijn er een aantal factoren die van invloed zijn op het gedrag van voetbalvandalen. Een aantal van deze factoren zullen hier behandeld worden.

Berichtgeving in de media

De berichtgeving in de media is geen directe oorzaak van voetbalvandalisme. Het kan echter wel een bevorderende invloed hebben en dan vooral binnen de groep voetbalvandalen.

In elke groep is een soort van hiërarchie en om tot de harde kern van de groep door te dringen is een bepaalde status nodig die binnen de kern van deze groep past.

Berichtgeving in de media waarbij een voetbalvandaal op de voorpagina van een landelijk dagblad staat afgebeeld terwijl hij een supporter van een andere club een klap geeft, levert status op en kan zelfs leiden tot toetreding tot de harde kern.

Voetbalvandalen zijn zeer geïnteresseerd in berichtgeving over voetbalvandalisme en dan met name met betrekking tot eigen gedragingen of die van hun side. Als een confrontatie met andere voetbalvandalen tot een overwinning heeft geleid, wordt dit

als een succes ervaren en dit succes wordt mede bevestigd en zelfs gelegitimeerd doordat er in de media op sensationele wijze melding van wordt gemaakt. Veel voetbalvandalen bewaren de in de media verschenen berichten. Sommigen houden hun 'avonturen' zelfs bij in een dagboek of plakboek. Aandacht in de media zorgt ook bij de voetbalvandalen voor een vorm van erkenning. Ook kunnen ze de media gebruiken om hun onderlinge rivaliteit uit te vechten. Zo sprak een voetbalvandaal van Feyenoord minachtend over de supporters van Ajax (die bij een gepland treffen in Amsterdam Noord op 11 februari 1997 wegvluchtten): "Die Ajaxieden? Het zijn gewoon mietjes!" (Telegraaf 26 juli 1997). Op 23 maart 1997 volgt bij Beverwijk een bloedig treffen, waarbij zelfs een dode valt. De politie en voetbalvandalen van Ajax zien dit media-optreden als één van de oorzaken voor dit incident.

Beveiligings- en toezichtsmaatregelen in en rond de stadions

De afgelopen decennia zijn de voetbalstadions van inrichting veranderd. In en om de stadions zijn allerlei maatregelen genomen om het voetbalvandalisme tegen te gaan. Er is sprake van: een gescheiden aankomst van de supporters van de bezoekende club, camera's, fouillering bij de ingang, aparte vakken voor supporters van de tegenpartij welke vaak van de rest van het stadion afgescheiden zijn met hekwerk, bij aankomst een grote politiemacht voorzien van helmen, schilden, wapenstokken en paarden.

Al deze maatregelen kunnen de spanning verhogen en versterken het onderscheid tussen 'gewone' supporters en voetbalvandalen. Deze verhoogde spanning en het onderscheid kunnen ervoor zorgen dat er een situatie ontstaat die de kans op het uitbreken van geweld doet toenemen. De groep kan zich zo makkelijker tot één front formeren.

Opgaan in de massa

Voor een voetbalvandaal is het erg belangrijk om anoniem te blijven, de kans is dan kleiner dat hij wordt gepakt en zich voor zijn daden moet verantwoorden. De massaliteit van het stadion is hier een uitstekende plaats voor. Het scanderen van racistische of kwetsende leuzen door een grote groep supporters is niet makkelijk te stoppen door de politie. Het is moeilijk het individu te traceren en ook de bewijslast ligt niet eenvoudig. Onlangs stuurde de politie in Amsterdam alle aanhangers van FC Utrecht terug na het scanderen van racistische leuzen. Ook hier bleek het achteraf niet mogelijk supporters te straffen.

In de massa kan een deindividualisatieproces ontstaan. Hieronder wordt een tijdelijke psychische toestand verstaan waarin het zelfbewustzijn van mensen af zou nemen, waardoor zij eerder over zouden gaan tot regelloos gedrag als ernstig geweldgebruik (COT, 1999). Daarnaast bestaat de kans dat als er in de massa één iemand begint met geweld er een soort domino-effect ontstaat en de hele groep wordt meegesleept.

2.5 Beschouwing

In dit hoofdstuk is op basis van de in de literatuur aanwezige kennis over hooligans ingegaan op de kenmerken van hooligans. Tevens is een onderscheid gemaakt in de verschillende groepen risicosupporters, waarbij getracht is de positie die de nieuwe aanwas inneemt weer te geven. Over de achtergronden en kenmerken van de nieuwe aanwas is in de literatuur weinig tot niets bekend.

Op verschillende niveau's zijn theorieën weergegeven die het voetbalvandalisme proberen te verklaren. Daarnaast zijn ook een aantal factoren beschreven die geweldsbevorderend dan wel verminderend kunnen werken. Deze theorieën en factoren dienen niet als zelfstandige verklaringen te worden gezien, maar kunnen door elkaar heen lopen of elkaar zelfs aanvullen¹². In het volgende hoofdstuk, waar in zal worden gegaan op de onderzoeksvragen, zal beschreven worden hoe de achtergronden en kenmerken van de nieuwe aanwas onderzocht worden. Daarnaast zal gekeken worden hoe de toestroom van nieuwe aanwas plaatsvindt en welke factoren daarbij een rol spelen. Hierbij zal bekeken worden of en in welke mate een aantal van de in dit hoofdstuk beschreven theorieën en verklaringen gelden voor de nieuwe aanwas. Aan het eind van dit rapport zal bekeken worden wat voor aanknopingspunten het onderzoek oplevert voor sociaalpreventieve supportersprojecten om invloed uit te oefenen op de nieuwe aanwas risicosupporters.

¹² Zie blz. 22 en 23 "Hoe vindt de toestroom.....".

3. Onderzoeksvragen en methoden

De onderzoeksvragen en methoden van onderzoek zijn onderwerp van dit hoofdstuk. Aan het begin van dit hoofdstuk zullen in het kort de probleemstelling en de drie onderzoeksvragen worden behandeld. Daarna zal elke onderzoeksvraag apart aan de orde komen, hier zal de nadruk worden gelegd middels welke methode elke onderzoeksvraag onderzocht is. Afgesloten wordt met een verslag van de ervaringen in het 'veld', het zogenaamde veldwerkverslag.

3.1 Probleemstelling en onderzoeksvragen

Zoals ook uit het vorige hoofdstuk blijkt, is over de nieuwe aanwas risicosupporters weinig bekend. Om meer te weten te komen over deze groep risicosupporters is de probleemstelling van dit onderzoek dan ook als volgt geformuleerd:

Wat zijn de achtergronden, kenmerken en drijfveren van de nieuwe aanwas risicosupporters en hoe kan vanuit sociaal-preventieve kant op deze groep in worden gespeeld?

Deze probleemstelling wordt onderverdeeld in de volgende onderzoeksvragen:

1. Wat zijn de achtergronden en kenmerken van de nieuwe aanwas risicosupporters?
2. Hoe vindt de toestroom van nieuwe aanwas plaats en welke factoren spelen daarbij een rol?
3. Wat voor aanknopingspunten levert het onderzoek op voor sociaal-preventieve supportersprojecten om invloed uit te oefenen op de nieuwe aanwas risicosupporters?

Hieronder zal per onderzoeksvraag weergegeven worden hoe deze is onderzocht en naar welke theorie of verklaring zal worden gekeken.

3.2 Wat zijn de achtergronden en kenmerken van de nieuwe aanwas risicosupporters?

De achtergronden en kenmerken van de nieuwe aanwas zijn onderzocht door middel van het houden van interviews met een aantal van deze supporters bij een club uit de Nederlandse eredivisie. Alvorens dit te doen is eerst participierend onderzoek verricht tijdens voetbalwedstrijden van deze club uit de eredivisie. Tijdens dit onderzoek is bekeken welke supporters gecategoriseerd kunnen worden onder 'nieuwe aanwas'. Vervolgens is aan een beredeneerde groep van deze risicosupporters gevraagd of men bereid was mee te werken aan het onderzoek, uiteraard anoniem. Een beredeneerde groep wil zeggen dat uit de nieuwe aanwas een aantal verschillende groepen genomen is, om op deze manier een beeld te vormen van deze groep risicosupporters. Aangezien de onderzoeker deel uitmaakt van een sociaalpreventief supportersproject en dus vertrouwd is bij c.q. met de doelgroep, was de drempel om mee te werken aan het onderzoek minder groot.

Voor de interviews is een lijst opgesteld met (open)vragen waarin de volgende thema's¹³ aan de orde kwamen:

- De persoonlijke kenmerken van de groepsleden (zoals leeftijd, geslacht, antecedenten en etnische achtergrond).
- De maatschappelijke achtergronden van de groepsleden (zoals schoolgaand, werkend, werkloos, thuiswonend, getrouwd, etcetera).
- Het bezoeken van wedstrijden (hoe lang, met wie, welke).
- De organisatiecultuur binnen groepen (leiderschap, harde kern versus nieuwe aanwas, communicatielijnen en het gebruik van communicatiemiddelen zoals GSM en Internet).
- De motieven om tot een groep te behoren (denk aan de mate van binding met de club, de sensatiegerichtheid of het feit dat het plegen van geweld onderdeel is van een bredere levensstijl).
- De riskante gewoonten onder de groepsleden (zoals het gebruik van alcohol en/of drugs en geweld).
- Thema's naast voetbal (zoals vrije tijd, internet, media).

Op deze wijze is een beeld verkregen van de achtergronden en kenmerken van de nieuwe aanwas risicosupporters. Dit beeld is vergeleken met de aanwezige kennis omtrent risicosupporters en daarbij ingepast.

3.3 Hoe vindt de toestroom van nieuwe aanwas plaats en welke factoren spelen daarbij een rol?

Deze onderzoeksvraag kan gesplitst worden in twee delen:

- Hoe vinden jongeren aansluiting bij bestaande supportersgroepen?
- Waardoor worden jongeren aangetrokken tot een bepaalde groep, in dit geval harde kern?

3.3.1 Hoe vinden jongeren aansluiting bij bestaande supportersgroepen?

In theorie kunnen er drie processen van aansluiting van nieuwe groepen problematische supporters worden onderscheiden:

1. rekrutering
2. zelfselectie
3. interactieprocessen

Er is sprake van *rekrutering* als bestaande supportersgroepen op zoek gaan naar nieuwe leden. Deze kunnen voor hen hand- en spandiensten verrichten dan wel het vuile werk opknappen.

Van *zelfselectie* is sprake als mensen die geïnteresseerd zijn in geweld afkomen op plaatsen waar geweld zich zou voor kunnen doen, bijvoorbeeld bij voetbalwedstrijden. Een derde vorm van aansluiting is het gevolg van *interactieprocessen*. Een menigte, in eerste instantie bestaande uit mensen die zich tot verschillende sociale categorieën rekenen, gaat zichzelf door een uniforme aanpak door de politie als een eenheid zien en gaat zich vervolgens daarna gedragen.

3.3.2 Waardoor worden jongeren aangetrokken tot een bepaalde groep, in dit geval harde kern?

Bekend is dat veel criminaliteit in groepsverband plaatsvindt. Groepsriminaliteit lijkt met name van toepassing op de criminaliteit gepleegd door jeugdigen. Veel vormen van kleine criminaliteit (vandalisme, diefstal e.d.) vinden in groepsverband plaats. Bepalend lijken daarbij de anonimiteit van de groep, de macht van de groep of de druk van de groep op individuele groepsleden voor het wel of niet plegen van dergelijke delicten.

¹³ Indeling volgens methodiek van Landelijk Overleg Supporterscoördinatoren (LOS)

Waardoor worden jongeren aangetrokken tot een bepaalde groep, in dit geval 'harde kern'/groep risicosupporters? Er blijkt hierbij sprake te zijn van twee groepen van factoren, pushfactoren die jongeren richting de groep duwen en pullfactoren die een aanzuigende werking hebben op jongeren.

Allereerst een aantal pushfactoren, ook wel drijfveren. Aan de ene kant is het voor jongeren aantrekkelijk om bij een groep risicosupporters te horen, omdat deze groep hen bepaalde mogelijkheden biedt. *Cohen* (1955) beschrijft in zijn theorie hoe delinquente subculturen ontstaan. Hij zegt dat de bekende middle class waarden voor de jongeren uit de werkende klasse onbereikbaar zijn. Zij zijn ook minder toegerust om de materiële doeleinden te verwezenlijken dan middle class jongeren. Zo missen ze vaak het vermogen om de bevrediging van behoeften uit te stellen en hebben minder controle over hun gevoelens van agressie. Ze zouden slechter gesocialiseerd zijn. Hierdoor ontstaan voortdurend conflicten, waardoor de jongeren te kampen krijgen met een laag gevoel van eigenwaarde. Deze frustratie, het gebrek aan zelfrespect, kan de jongere niet in zijn eentje oplossen. Hij heeft daarom de groep nodig van gelijkgezinden. De bende biedt de jongeren uit de lagere klassen de mogelijkheid de middle class waarden radicaal over boord te gooien en te vervangen door geheel andere waarden, die welhaast tegengesteld zijn aan het dominante waardensysteem. Er ontstaat een collectieve subcultuur met geheel nieuwe statuscriteria en nieuwe regels: de delinquente subcultuur. Subculturen stellen jongeren in staat om essentiële conflicten op te lossen, die verbonden zijn met de ondergeschiktheid aan volwassenen en het bekleden van een lage sociale positie.

Waarden als hardheid, zorgen voor jezelf en opkomen voor jezelf kunnen tot een gevoel van eigenwaarde leiden. Sociaal gedrag wordt gestuurd door subculturele normen van mannelijkheid, onder andere tot uiting komend in fysieke en seksuele agressie. Vechten levert opwinding en statusverlening die bepaalde groepen niet op school of in het werk kunnen vinden. Geweld is een poging van jongeren uit de werkende klasse om het traditionele weekend met haar onmiskenbare mannelijke en groepsgeoriënteerde attracties in ere te herstellen.

Uit kwalitatief veldonderzoek blijkt dat geweld geen centrale activiteit van hooligans is, maar een klein onderdeel van hun handelingsrepertoire, dat wel van belang is voor gedeelde identiteiten en culturele identificaties (*Armstrong*, 1998).

Als motief voor voetbalvandalisme wordt in onderzoeken vaak de behoefte genoemd uit de alledaagse sleur te breken, waarin sociale relaties als oppervlakkig en het werk als zinloos wordt beleefd. Een dubbele identiteit wordt bij hooligans geschetst. Enerzijds een identiteit van alledaagse burgerlijkheid en anderzijds een jeugdculturele hooliganidentiteit. Dit laatste biedt afwisseling in een verder nogal tam bestaan (*Lösel en Bliesener* 2000). Geweld van hooligans vindt echter niet uitsluitend in het kader van het voetbal plaats en richt zich niet alleen op fans van de tegenpartij, die zelf overigens ook geweld willen gebruiken. Er wordt daarnaast in andere situaties, tegen andere groepen en zelfs individuele personen geweld gebruikt, ook als die anderen er niet op uit zijn om te vechten.

Aan de andere kant is er sprake van pullfactoren. Allereerst de beeldvorming van de harde kern naar de potentiële aanwas toe, ook wel reputatiemanagement genoemd. Wat voor beeld wordt er gecreëerd naar de potentiële nieuwkomers?

Daarnaast is van belang de openheid dan wel geslotenheid van de groep. Hoe makkelijk of moeilijk is het voor nieuwe aanwas om aansluiting te vinden bij de harde kern?

Ook kan er sprake zijn van actieve rekrutering. Bestaande supportersgroepen gaan dan op zoek naar nieuwe leden. In welke mate wordt nieuwe aanwas hierdoor aangetrokken?

Het toetreden tot de harde kern zou ingedeeld kunnen worden in een drietal fasen. De eerste stap is die van het verwelkomen van de nieuwe aanwas, belangrijk hierbij is de eerste opvang en ervaring. Stap twee is het inpassen, socialiseren van de nieuwe aanwas in de harde kern. Als laatste stap de carrièreperspectieven die de nieuwe aanwas geboden worden. Deze fasen hoeven niet per definitie in deze volgorde plaats te vinden, maar kunnen ook door elkaar heen lopen.

Voor de nieuwe aanwas is het de vraag of de groep (harde kern) ook de behoefte levert die men daarvan verwacht. Alles bij elkaar genomen zou de verwachting kunnen zijn dat het voetbalsupporterschap voor opgroeiende jongeren (nieuwe aanwas) aantrekkelijk is, omdat het voorziet in de behoefte aan uitdaging en afleiding, waarvoor anders weinig gelegenheid bestaat en daarnaast voor het verwerven van status en identiteit.

3.3.3 Interviews

Om bovenstaande deelvragen te onderzoeken zijn interviews gehouden met drie verschillende soorten groepen supporters. Allereerst natuurlijk met *nieuwe aanwas risicosupporters*. Tijdens eerder genoemde interviews is naar bovenstaande push- en pullfactoren gevraagd. De volgende thema's kwamen daarbij aan de orde; Hoe zijn zij betrokken geraakt bij het voetbal? Hoe vinden zij aansluiting bij de harde kern? Waarom voelen zij zich aangetrokken tot een harde kern? Wat zijn hun motieven? Met supporters uit de *gevestigde harde kern* zijn interviews gehouden. Hoe kijken zij tegen nieuwkomers aan? Wordt er gebruik gemaakt van actieve rekrutering? Hoe open/gesloten is de groep? Hoe zijn zij betrokken geraakt bij het voetbal? Als laatste zijn supporters geïnterviewd die *niet bij de harde kern horen* ('gewone' supporters). Waarom zoeken zij geen aansluiting met de harde kern? Kiezen ze daar bewust voor of worden ze niet geaccepteerd? Hoe is hun relatie met de harde kern? Ook observaties zijn gebruikt om een beeld te vormen.

3.4 Wat voor aanknopingspunten levert het onderzoek op voor sociaal-preventieve supportersprojecten om invloed uit te oefenen op de nieuwe aanwas risicosupporters?

Omdat de onderzoeksvragen één en twee een beeld geven van nieuwe aanwas risicosupporters bij één Nederlandse voetbalclub, zijn de bevindingen middels groepsgesprekken voorgelegd aan een aantal deskundigen (supporterscoördinatoren) van vergelijkbare Nederlandse voetbalclubs.

Met hen is over deze bevindingen gepraat en tevens is naar hun ervaringen gevraagd. Komt het beeld van de nieuwe aanwas overeen met die bij hun club? Spelen zij al specifiek op deze groep in? Op welke manier? Als dit niet gebeurt hoe kun je dan als supportersproject op deze groep inspelen? Met de kennis die verkregen is over nieuwe aanwas risicosupporters en aan de hand van de kennis en inzicht van experts kan bekeken worden op welke manier men deze supporters het beste kan beïnvloeden vanuit sociaalpreventieve supportersprojecten. Hierbij is meegenomen wat de jongeren (nieuwe aanwas) zelf willen en wat ze er zelf van vinden.

3.5 Veldwerkverslag

Zoals eerder gezegd is eerst participerend onderzoek verricht tijdens voetbalwedstrijden van een club uit de eredivisie. Tijdens dit onderzoek is bekeken welke supporters gecategoriseerd konden worden onder 'nieuwe aanwas', 'gevestigde harde kern' en 'gewone supporter'. Vervolgens is aan een beredeneerde groep van deze supporters gevraagd of men bereid was mee te werken aan het onderzoek. Aangezien de onderzoeker deel uitmaakt van een sociaalpreventief supportersproject en dus vertrouwd is bij c.q. met de doelgroep, was de verwachting dat de drempel om mee te werken aan het onderzoek minder groot zou zijn. Deze verwachting bleek te kloppen, al waren er bij een aantal geïnterviewden meerdere afspraken nodig voordat deze ook daadwerkelijk op de afspraak verschenen. Op verschillende locaties werden de interviews vervolgens gehouden, van kroeg tot bij de onderzoeker zelf thuis. Uiteraard werd de geïnterviewden verteld dat hun anonimiteit gewaarborgd zou worden. Dit is ook één van de redenen, waarom de naam van de club uit de eredivisie waar het onderzoek is gehouden, niet genoemd zal worden in het onderzoeksrapport. Een andere reden is dat de onderzoeker met de bevindingen geen stempel wil drukken op supporters van betreffende club. Uiteraard speelt de vertrouwensrol van de onderzoeker bij dit alles ook een belangrijke rol. Tijdens de interviews gaven de respondenten openhartig antwoord op de verschillende vragen. Voordeel voor de onderzoeker was dat hij bekend is met de taal en terminologie die in het 'supporterswereldje' gebruikt worden en tevens weet wat daar gebeurt en hoe deze in elkaar zit. Dit maakt het makkelijker om één en ander te begrijpen. In het onderzoek zal waar dit voorkomt bepaalde door de geïnterviewden gebruikte terminologie tussen aanhalingstekens worden geplaatst. Ander voordeel is dat de onderzoeker de met het onderzoek opgedane kennis kan gebruiken bij zijn rol in het sociaalpreventieve supportersproject. Wat betreft de betrouwbaarheid van de antwoorden kan gezegd worden dat deze (voor zover mogelijk) geverifieerd konden worden op basis van ervaring van de onderzoeker en door tevens te kijken of deze strookt met de praktijk. In onderstaande tabel wordt een overzicht gegeven van het aantal geïnterviewden naar 'type' supporter.

Aantal geïnterviewde supporters naar 'type' supporter

Type supporter	Nieuwe aanwas	Gevestigde harde kern	Gewone supporter
Aantal geïnterviewden	12	5	5

4. Achtergronden en kenmerken nieuwe aanwas

In dit hoofdstuk zullen de uitkomsten worden beschreven naar aanleiding van de eerste onderzoeksvraag. Deze onderzoeksvraag betreft: "Wat zijn de achtergronden en kenmerken van de nieuwe aanwas risicosupporters?". De interviews zijn gehouden aan de hand van een vragenlijst (zie *Bijlage 1*) met verschillende thema's. In dit hoofdstuk zijn de resultaten geanalyseerd en wel zo dat er een beeld ontstaat van de achtergronden en kenmerken van de nieuwe aanwas.

In dit hoofdstuk zullen de volgende zaken met betrekking tot de nieuwe aanwas aan bod komen: de persoonlijke achtergronden, de persoonlijke kenmerken van de groepsleden, de maatschappelijke achtergronden, het bezoeken van wedstrijden, de organisatiecultuur binnen groepen, de motieven om tot een groep te behoren, de riskante gewoonten en thema's naast voetbal. Aan het eind van dit hoofdstuk zal het beeld worden weergegeven wat de harde kern en de 'gewone' supporter hebben van de nieuwe aanwas. Nu als eerste de achtergronden van de nieuwe aanwas.

4.1 Achtergronden

De geïnterviewden zijn allen van het mannelijke geslacht, onder de nieuwe aanwas waren geen personen van het vrouwelijke geslacht te vinden. Meisjes blijken wel veelvuldig aanwezig te zijn op plaatsen waar supporters zich voor een wedstrijd ophouden (supporterscafés), maar maken geen deel uit van de onderzoeksgroep nieuwe aanwas. Over de aanwezigheid van meisjes, vrouwen later meer.

De leeftijd van de geïnterviewden ligt tussen de 18 en 21 jaar, het zwaartepunt ligt tussen de 18, 19 jaar. Qua etnische achtergrond zijn de meeste Nederlands of half Nederlands en slechts een enkeling van niet Nederlandse afkomst. Degene van niet Nederlandse- en half Nederlandse afkomst bleken volledig geïntegreerd te zijn in de Nederlandse samenleving.

Ongeveer de helft woont in de voetbalstad en de helft komt uit de omliggende gemeenten. Dit komt overeen met de trend dat voetbalclubs regionaal steeds meer supporters blijken te trekken.

Bijna alle jongeren wonen thuis bij hun vader en moeder. Slechts één woont op zichzelf, daarvan bleken de ouders gescheiden te zijn en de vader het grootste gedeelte van zijn leven in de gevangenis te hebben gezeten. Werkloosheid komt bij de ouders van de jongeren niet voor.

Wat betreft school en werken is het beeld wat verdeeld. Eenderde werkt, eenderde gaat niet naar school en werkt niet of is tijdelijk gestopt met school en heeft een tijdelijk baantje en eenderde gaat naar school.

"Ik ben vorig jaar gezakt en ben er nu een jaar tussenuit. Aankomend jaar begin ik zeker weer met m'n opleiding..."

Kijk je naar de opleiding van degenen die werken dan loopt deze van VBO tot MBO. Degenen die naar school gaan volgen allen een Mbo-opleiding, waarvan sommigen voornemens zijn hun opleiding te vervolgen op Hbo-niveau. Het beeld van de categorie welke niet naar school gaan en/of niet werkt is wat anders. Hier is een categorie die gestopt is met school (lage scholing), niet werkt en 'vooral op straat leeft'. Deze jongeren geven wel aan dat ze in de toekomst van plan zijn om hun opleiding weer te vervolgen. Daarnaast een categorie die tijdelijk (een jaar) gestopt is met hun opleiding, een tijdelijk baantje heeft en zeker van plan is deze opleiding aankomend studiejaar weer te vervolgen.

4.2 Voetbal

4.2.1 Het bezoeken van wedstrijden

Bij dit thema is bekeken hoe lang de nieuwe aanwas al wedstrijden bezoekt, hoe lang heeft men een seizoenkaart, hoe ziet de gemiddelde dag eruit bij thuiswedstrijden, het bezoeken van uitwedstrijden, de sfeer in het stadion en aan welke clubs men een hekel heeft.

4.2.2 Verleden

Over het algemeen worden wedstrijden al bezocht op zeer jonge leeftijd, zo rond 10^e jaar een enkeling zelfs al eerder. Op die leeftijd worden wedstrijden bezocht samen met familie (broer, vader, oom) en worden de wedstrijden bekeken vanaf de kindertribune of de gezinstribunes.

"Mijn opa nam me mee, dat maakte wel indruk op mij als klein jongetje. Gezellig onder de mensen, lekker potje voetbal kijken..."

Op latere leeftijd (zo rond 14/15 jarige leeftijd) zie je een verschuiving van tribune. De jongeren gaan dan samen met hun broer en/of vrienden wedstrijden bekijken vanaf een tribune waar veel gezongen wordt, waar fanatieke supporters zich bevindt, maar niet de plaats waar de harde kern zich bevindt. Vervolgens na een paar jaar wordt dan de overstap gemaakt naar de plaats waar zich de harde kern van de supporters bevinden. De wedstrijden worden dan bezocht met vrienden en jongens die men ontmoet heeft bij wedstrijden.

Vanaf 11 jarige leeftijd wordt een eerste seizoenkaart gekocht, de laatsten hebben op 16 jarige leeftijd in ieder geval een seizoenkaart. Slechts een uitzondering is niet meer in het bezit van een seizoenkaart en koopt losse kaartjes of leent een seizoenkaart.

4.2.3 Thuiswedstrijden

Gevraagd is hoe een dag met gemiddelde thuiswedstrijd eruit ziet. Supporters die wat verder weg wonen gaan met de auto of de trein naar de stad. Onderweg worden de eerste biertjes gedronken en blowtjes gerookt. Over het algemeen gaan de jongeren voor een wedstrijd allemaal naar een supporterscafé. Hier wordt wat gedronken, geblowd en 'geouwehoerd'. Aangegeven wordt dat dit niet altijd het geval is. Als er een kans bestaat dat er supporters van de tegenpartij met eigen vervoer komen, dan wordt er op een plaats verzameld waar de kans het grootst is om deze te kunnen opzoeken en eventueel een confrontatie aan te gaan. Soms ook zijn er confrontaties in de buurt van het stadion. Vlak voor de wedstrijd begint wordt door een paar ouderen aangegeven dat er wordt vertrokken naar het stadion. Meestal gaat het dan in één groep door naar het stadion.

"Dan begint iemand uit de groep te roepen dat we gaan, als supporters op eigen vervoer komen, dan gaan we er meestal op uit..... Als we gasten tegen komen is het wat klappen uitdelen voor de wedstrijd."

De jongeren geven aan dat ze eerst niet bij de ouderen op de tribune zaten, tegenwoordig zitten jongeren en ouderen veelal wel bij elkaar. Sommigen geven aan nog wel met hun groepje jongeren op een eigen plaats te zitten in het stadion. Niet alle jongeren blijken op dezelfde tribune te zitten, een aantal heeft een plaats in de buurt van het vak van de bezoekende supporters. Hier hebben ze de mogelijkheid deze supporters te provoceren en uit te dagen.

Als de wedstrijd niet erg boeiend wordt gevonden dan wordt er met elkaar geouwehoerd of worden andere jongens opgezocht buiten het vak.

Na afloop van de wedstrijd wordt er buiten het stadion, waar de bezoekende supporters het stadion verlaten, gekeken of daar nog wat gebeurt. Soms wordt er door de eigen harde kern wat ondernomen en soms door de bezoekende supporters.

Aangegeven wordt wel dat er over het algemeen weinig kan gebeuren, omdat alles tegenwoordig streng beveiligd wordt en de pakkans groot is.

4.2.4 .Uitwedstrijden

Wat uitwedstrijden betreft wordt aangegeven dat het bezoeken van deze wedstrijden afhangt van verschillende factoren. Allereerst ligt het bij sommigen eraan of er voldoende geld aanwezig is om naar een uitwedstrijd te gaan. Daarnaast hangt het nogal van de wedstrijd af, hoe belangrijke is deze voor de stand op de ranglijst, is het een derby/risicowedstrijd, hoe groot is de afstand, zijn het clubs met een leuke sfeer, is het een club met een grote beruchte aanhang, is er vanuit de historie iets met de betreffende club, is het een leuk stadion, is er een kans op rellen, is er veel politie aanwezig of gaat er een grote groep vanuit de harde kern mee.

"Meestal clubs met een leuk stadion, waar je een beetje kunt ouwehoeren met de tegenpartij. Dat hoort toch wel bij het voetbal."

Er zijn een aantal oorzaken waardoor uitwedstrijden juist niet bezocht worden. Zo werd aangegeven dat men niet of minder naar uitwedstrijden ging doordat vrienden een stadionverbod hadden. Ook gaf een enkeling aan expres niet naar een derby te gaan uit zelfbescherming, omdat men bang was in de fout te gaan en opgepakt te worden. Opvallend is dat bijna iedereen aangeeft de uitwedstrijd tegen Ajax niet te willen bezoeken. Kaartjes voor deze wedstrijd zijn te duur, de sfeer is niet leuk en supporters worden er slecht behandeld. Als er een verplichte buscombi¹⁴ is geeft een aantal aan sowieso niet mee te gaan, bij anderen maakt dit niet uit. De jongeren in deze groep zijn veelal op een leeftijd dat ze een rijbewijs halen, een auto kopen en dus niet meer afhankelijk zijn van busvervoer of andere manieren om wedstrijden te bezoeken. Is er toch een verplicht combiregeling van kracht dan wordt ook wel naar alternatieven (zoals Club Cards van andere clubs) gezocht om toch deze wedstrijd te bezoeken.

¹⁴ Buscombi: hierbij is het alleen mogelijk een wedstrijd te bezoeken middels een van tevoren gekocht kaartje gekoppeld aan collectief busvervoer.

Over het algemeen wordt er de voorkeur gegeven aan het bezoeken van uitwedstrijden met eigen vervoer¹⁵. Men is dan vrijer en minder gecontroleerd en de kans dat er wat kan gebeuren is groter. Aangegeven wordt dat men er niet altijd op uit is om 'te kloten', maar als er wat gebeurt dan is dat mooi meegenomen. Bij een derby wordt altijd wel verwacht dat er wat gebeurt. Uitwedstrijden worden bezocht met jongens uit de vriendengroep en/of met andere supporters. In het laatste geval wordt er op een bepaalde plaats afgesproken waarvandaan dan gezamenlijk vertrokken wordt. Betreft het een risicowedstrijd dan wordt anders dan normaal naar een wedstrijd toegeleefd. Er wordt eerder verzameld, met de kledingkeus wordt rekening gehouden (niet te opvallend) en er wordt meer alcohol en drugs gebruikt voor de wedstrijd.

4.2.5 De sfeer in het stadion

Volgens de jongeren is de sfeer lang niet zo leuk en gezellig als vroeger. Dit komt mede doordat de club een nieuw stadion heeft gekregen. Vroeger was er één vak waar de jongens van de harde kern bij elkaar zaten. Tegenwoordig zit iedereen verspreid over een grote tribune. Daarnaast zijn er meer vrouwen, kinderen en 'nepsupporters' (supporters die alleen maar komen als het goed gaat) op de tribune gekomen, wat niet gewaardeerd wordt door de jongeren. Daarnaast is alles commerciëler geworden rond het voetbal. Sommigen vinden de sfeer bij uitwedstrijden zelfs beter. Een aantal geeft aan dat ze zelf wel mee willen werken om de sfeer te verbeteren.

4.2.6 Relatie met club en andere actoren

De mening van de jongeren is dat de club hun club is en dat deze moet doen wat goed is voor de supporters. Maar vergeleken met vroeger is de club er niet meer voor de supporters en is geld veel belangrijker. De gedachtegang die overheerst is dat de club 'ons soort supporters liever kwijt is dan rijk'.

"Het is wel mijn club. Maar bestuur en spelers geven niet meer om de supporters, komen niet meer onder supporters. Dat schijnt bij het groeiproces te horen om een grote club te worden..."

De relatie met de spelers ligt wat anders. Veel van de jongeren hebben af en toe wel eens contact met vooral jongere spelers uit de eigen jeugdopleiding. Er is sympathie voor spelers die er altijd voor gaan en sympathie hebben voor hun supporters. De mening is wel dat er tegenwoordig weinig clubliefde meer is bij de spelers. Ze verdienen teveel en willen je vaak niet eens kennen als je ze tegenkomt. Daarnaast zijn het dan vooral een paar oude spelers van vroeger waar de jongeren respect voor hebben.

¹⁵ Eigen vervoer: bij een uitwedstrijd geldt dan vrij reizen op een manier die supporters zelf prevaleren.

Lid van een supportersvereniging is bijna geen enkele jongere. Ze organiseren niks voor de jongeren en komen niet voor ze op zelfs niet bij een stadionverbod. Met de stewards in het stadion hebben de jongeren geen problemen, wat ook kan komen doordat men sommige stewards kent. De jongeren mogen de stewards graag nog wel eens pesten en kijken hoever ze kunnen gaan. Echt veel respect voor ze is er bij de meeste niet, er wordt om het even naar ze geluisterd.

"Stewards zijn vervelend en lastig, ik luister niet naar ze."

Meer problemen hebben de jongeren met medewerkers van particuliere bewakingsdiensten in stadions. Ze hebben niks met de club, komen uit een andere stad en treden agressief op. Er zijn jongeren die al meermalen met deze medewerkers hebben gevochten.

4.2.7 Ervaringen met sociaalpreventief supportersproject

Van de jongeren heeft de meerderheid wel eens contact gehad met iemand van het sociaalpreventief supportersproject. Veelal komt men in contact met medewerkers van het project op de verzamelplaatsen, in het stadion of naar aanleiding van een stadionverbod.

De jongeren vinden het goed dat het project er is en zien het als een schakel tussen fanatieke aanhang en club. Ze waarderen het dat er af en toe corrigerend naar ze wordt opgetreden door mensen van het project.

Toch zijn er een aantal aandachtspunten. Er zijn jongeren die enigszins huiverig zijn ten opzichte van medewerkers van het project. Ze worden niet allemaal vertrouwd en sommige jongeren geven aan bang te zijn dat via medewerkers van het supportersproject informatie bij de politie terechtkomt.

Daarnaast laten de meeste medewerkers van het project de jongeren nog links liggen en wordt er nog wel eens denigrerend naar ze gedaan. Dit tot ergernis van de jongeren.

Er zijn jongeren die contact hebben gehad met het supportersproject naar aanleiding van een stadionverbod. Zij geven aan dat de informatie omtrent stadionverboden beter en duidelijker kan en dat het contact met de veiligheidscoördinator van de club te traag is. Het aanwezig zijn van een politieagent op een avond betreffende stadionverboden werd als onprettig ervaren en slecht voor het vertrouwen in het supportersproject.

4.2.8 Activiteiten

Wat missen de jongeren op dit moment of zouden ze graag willen? Hier is een meerderheid van de jongeren die vindt dat er meer dingen voor ze georganiseerd zou moeten worden rond het voetballen. De binding met de club en andere fanatieke supporters zou beter kunnen. Een supportersvereniging en een supportershome voor de fanatieke aanhang zijn dingen die men graag wil. Daarnaast zou men onderling wel willen (zaal)voetballen. Veel jongeren zeggen dat ze zich wel willen inzetten als er activiteiten voor ze georganiseerd worden.

4.2.9 Hekel aan clubs

Het is gebruikelijk dat supporters aan één of meerdere clubs en supporters een hekel hebben. Aan welke clubs heeft men een hekel en welke redenen worden hiervoor gegeven?

Uiteraard hebben de jongeren iets tegen iedereen die wat tegen hun club heeft. In veel gevallen heeft men een hekel aan een club die geografisch niet al te ver weg ligt van de eigen club. Van oudsher is er een 'strijd' tussen de ene bijvoorbeeld 'rijke' stad en de andere 'arme' stad, wat zijn doorwerkingen heeft in het voetbalspelletje.

Wedstrijden tegen deze clubs, ook wel derby's genaamd, zijn altijd speciale, op zichzelf staande en beladen wedstrijden. Wat ook weer in het extreme buiten het veld doorwerkt.

Vanuit historisch perspectief hebben supporters een hekel aan een ander club. De jongeren geven zelfs aan 'dat dit ze met de paplepel is ingegoten'.

"Zij hebben ook een hekel aan ons. Alleen die naam al!"

Daarnaast zijn 'de grote drie'¹⁶ minder geliefd. Deze clubs, spelers en supporters zouden arrogantie uitstralen en veel zogenaamde 'successupporters' hebben. Aan deze laatste supporters heeft men als rasechte supporter natuurlijk een grote hekel.

Andere oorzaken waardoor clubs minder geliefd zijn is dat men daar in het verleden bepaalde voorvallen (relletjes) mee heeft gehad. Daarnaast zijn er nog een aantal persoonlijke redenen van de jongeren om een hekel te hebben aan bepaalde clubs. Sommigen jongeren zijn ook nog supporter van een andere club en nemen daar het een en ander van over. Weer een ander heeft zijn eerste rellen tegen die ene club meegemaakt of is eens slachtoffer geworden van rivaliserende supporters.

Ongelijkheid in optreden van de politie blijkt ook te zorgen voor extra haat jegens een andere club. Bepaalde uitingen op het internet zorgen voor haat tegen bepaalde clubs. Wedstrijden tegen clubs waar de jongeren een hekel aan hebben willen ze vooral niet missen.

¹⁶ Ajax, PSV en Feyenoord.

4.3 De groep

4.3.1 Hoe ziet de groep eruit waarmee de jongeren naar het voetbal gaan?

De groep waar de jongeren mee naar voetbalwedstrijden gaan, bestaat voornamelijk uit jongeren uit de eigen woonomgeving aangevuld met jongeren die men tijdens wedstrijden en via internetcontacten heeft ontmoet. De leeftijd varieert van ongeveer 17 tot 25 jaar oud. Tijdens de wedstrijd blijken allochtone jongeren elkaar op te zoeken op de tribune. Een gedeelte van de jongeren zit tijdens de wedstrijd tussen andere oudere supporters uit de harde kern, andere groepjes jongeren zitten juist bij elkaar. De grootte van de groepjes varieert van 5 tot 30 man. Aangegeven wordt dat er tussen de groepjes jongeren onderling nog vaak ruzie is, waardoor het niet echt één groep is.

4.3.2 Contact met groep

Met de meeste andere jongeren uit de groep hebben de jongeren ook buiten voetbalwedstrijden contact. Dit loopt uiteen van elkaar bellen, stappen, elkaar in de coffeeshop tegenkomen, contact via internet tot elkaar 'handel' verkopen. Om de groep hecht te houden wordt af en toe met de groep bijeengekomen, bijvoorbeeld een avondje bowlen tijdens de zomerstop. Als er rellen zijn blijven de jongeren zoveel mogelijk bij de eigen groep, omdat men binnen deze groep op elkaar vertrouwt.

4.3.3 Hiërarchie en leiders

Van een hiërarchie en leiders is niet echt sprake. Formeel zijn er niet echt leiders, wel zijn er een paar jongens die vaak het voortouw nemen en bepalen wat er gebeurt. Dit zijn vaak de oudere jongens uit de harde kern. De harde kern ziet men ook niet als één groep, maar bestaande uit meerdere groepjes, eensgezindheid is dan moeilijk. Binnen de groepjes jongeren zijn er wel bepaalde jongeren die de leiding op zich nemen en die iedereen bellen en alles organiseren. Bij bepaalde risicowedstrijden of wedstrijden waar iets kan gaan gebeuren zou er sprake zijn van een zekere organisatie.

"Informeel zijn er leiders, die zeggen wat je moet doen en daar hobbelt je achteraan. Behalve als je met je eigen jongens bent, dan doe je gewoon waar je zin in hebt..."

In een groep voelen de meeste jongeren zich wel machtiger, veiliger en geven ze aan eerder dingen te doen. Ondanks dat blijkt het sommigen niet uit te maken met een groep te zijn of alleen, sommigen geeft het juist een kick om met een paar man dingen te doen.

Een aantal jongeren heeft wel eens contact met jongens uit harde kern. Aangegeven wordt dat er nog wel een afstand is, maar dat er pogingen worden gedaan om dit te verbeteren. Vaak hebben de jongeren alleen contact met jongens uit de harde kern tijdens wedstrijden, een enkeling ook tijdens het uitgaan en er zijn er die voor een wedstrijd telefonisch contact hebben.

4.3.4 Positie van meisjes binnen de groep

De laatste tijd blijken steeds meer meisjes aanwezig te zijn op plaatsen waar supporters uit de harde kern zich verzamelen. Hoe wordt hier over gedacht? In beginsel vinden veel jongeren de aanwezigheid van meisjes niet verkeerd. Toch zijn bijna allen het erover eens dat voetbal een mannensport is en meisjes daar niets te zoeken hebben. Als er gevochten moet worden heb je er niks aan en het is op eigen risico dat ze aanwezig zijn. Hun eigen vriendin zullen de jongeren niet meenemen, hooguit een keer bij een rustige wedstrijd om te laten zien waar ze uithangen. Veel meisjes zouden voor de spelers komen en het voetbal zou ze niets interesseren.

"Een wijf hoort daar niet! Alleen echt gestoorde meiden mogen mee."

4.3.5 Bijnamen

In de voetbalcultuur is het gebruik van bijnamen niet vreemd. Mede doordat supporters tegenwoordig niet meer uit de voetbalstad zelf komen, maar ook uit de verre omgeving, hebben bijnamen van supporters of groepjes supporters uit dezelfde plaats vaak betrekking op de plaats waar ze vandaan komen. Anderen hebben bijnamen waaronder ze op het internet ook bekend staan en natuurlijk zijn er de bijnamen die buiten het voetbal gebruikt worden.

4.4 De riskante gewoonten

4.4.1 Agressie

Een aantal van de jongeren zegt zichzelf tegenwoordig wel redelijk onder controle te hebben wat agressie betreft, voorheen was dit moeilijker. Er zijn er die snel opgefokt raken en zelfs als ze eenmaal agressief zijn 'een waas voor de ogen krijgen' en niet meer weten wat ze doen.

"Vechten geeft een adrenaline kick, is een soort roes. Ik weet ook niet wat er gebeurt is meestal, dat komt pas met flitsen een paar uur of dagen daarna. Ik weet dan echt niet meer wat er gebeurt is."

De meerderheid geeft aan agressie in ieder geval niet uit de weg te gaan. Vindt agressie alleen plaats bij voetbalwedstrijden of ook daarbuiten? Agressie komt bij nagenoeg alle jongeren voor, zowel bij voetbalwedstrijden als daarbuiten, tijdens bijvoorbeeld het uitgaan komt het veelvuldig voor. Alhoewel er enkele zijn die zeggen rustiger te zijn geworden, omdat ze een vriendin hebben of nog voorwaardelijk hebben staan. Agressie en geweld komen zowel met een groep voor als alleen, bij voetbalwedstrijden voornamelijk met een groep. Sommigen zoeken het bewust op, anderen zeggen het niet uit de weg te gaan. Agressie richt zich meestal op de personen door wie de jongeren worden uitgedaagd, zowel bij voetbalwedstrijden als daarbuiten. De agressie is dan ook meestal gericht tegen supporters van andere harde kernen, een aantal jongeren schuwt agressie niet tegen andere 'normale' supporters of zelfs politiefunctionarissen. Bij supporters van de grootste rivaal maakt het niet uit tegen wie, harde kern of andere 'normale' supporters, de agressie zich richt. Doen de jongeren mee als er rellen zijn? Als er gewonnen wordt, gebeurt er meestal niet zo heel veel, bij verlies is er meer kans dat er wat gebeurt.

"Als je verliest en er gebeurt ook nog eens niks, heb je dubbelop verloren!"

Tegen bepaalde clubs maakt het niet uit of er gewonnen of verloren wordt. Het hangt van de groep af of de jongeren meedoen bij rellen. Het maakt dan niet eens uit of die groep dan in de minderheid is, als er maar op elkaar vertrouwd kan worden.

Daarnaast worden, door de strenge veiligheidsmaatregelen die er tegenwoordig zijn, naar mogelijkheden tot agressie gezocht. Vaak gebeurt iets spontaan.

Ondernemen jongeren uit zichzelf wel eens bepaalde 'acties' tegen rivaliserende supporters? Voor of na afloop van een wedstrijd gaan de jongeren wel eens op zoek naar kleine groepjes bezoekende supporters om die aan te vallen. Bij uitwedstrijden worden soms met opzet bepaalde routes genomen, als er een kans bestaat rivaliserende supporters tegen te komen. Een aantal keren is geprobeerd om af te spreken met anderen '*Jongerenkernen*'. Dit lukt nog niet helemaal, veel jongeren vinden onder andere de risico's van wapens te groot. De jongeren willen wel acties maken, maar het bij elkaar krijgen van een groep jongeren valt tegen. Veel acties zoals stadions onderkladden, graffiti en auto's klem rijden gebeuren met kleine groepjes.

Er worden verschillende verklaringen gegeven waarom de jongeren vechten. Vechten geeft een kick, een roes en zorgt voor spanning wat als aangenaam ervaren wordt.

"Als je eenmaal slaat geeft het wel een kick."

Het vechten met een groep, ergens op af gaan met een groep zorgt ook voor een kick. Met z'n allen ervoor gaan. Een aantal mensen binnen de groep bepaalt wat er gebeurt en daar wordt in meegegaan. Wat daarnaast meespeelt, is dat je trots bent op je club, dat je wilt opkomen en dus vecht voor je club. Geweld hoort bij het voetbal is de mening, veel jongeren zijn geïnteresseerd in voetbalgeweld en het trekt ze aan. Speelt het krijgen van status mee bij vechtpartijen? Over het algemeen wil men niet onderdoen voor bepaalde clubs en moet men zich wel bewijzen. Binnen de groep zijn er jongeren die vinden dat ze zich al hebben bewezen. Over het algemeen vinden de jongeren dat je wel status krijgt door te vechten, de ouderen gaan je anders zien en weten dat je te vertrouwen bent. Niet iedereen vindt het belangrijk om status binnen de groep te krijgen door te vechten. Het is leuk om er achteraf over te vertellen en het is een soort vermaak.

Balen de jongeren als er niks gebeurt rondom een wedstrijd? Bijna iedereen hoopt dat er altijd wat gebeurt, maar soms zijn er extra verwachtingen dat er wat gebeurt. Gebeurt er dan niks en er is op het veld verloren dan voelt dat als een dubbele nederlaag.

Eenmaal in een gevecht zijn er dan (informele) regels? Over het algemeen wordt aangegeven dat er wel een soort van regels gelden bij een gevecht. Als een tegenstander op de grond ligt wordt er door de meerderheid niet doorggegaan, een minderheid zegt ook dan nog door te gaan met vechten. Met z'n allen tegen één iemand vechten wordt ook niet eerlijk gevonden. Wapens worden door de jongeren niet gedragen en niet gebruikt. Als er wapens voorhanden zijn dan zullen deze door

een aantal jongeren wel gebruikt worden. Voor een supporter van een rivaal gelden deze regels veelal niet.

De jongeren zeggen wel dat er bepaalde (informele) regels gelden, maar in de praktijk blijkt dit toch niet het geval te zijn. Uit meerdere observaties is gebleken dat deze regels duidelijk niet golden. Eenmaal in gevecht blijft men doorgaan, zelfs als iemand al op de grond ligt. Wellicht dat als de jongeren eenmaal aan het vechten zijn, het rationele bewustzijn niet meer daar is om er op een bepaald moment mee te stoppen. Met een meerderheid tegen een minderheid vechten komt tevens voor. Daarnaast al heeft men geen wapens bij zich, wordt er toch vaak (creatief) gezocht naar voorwerpen die als wapen gebruikt kunnen worden. Waarschijnlijk voelt men zich toch zekerder met een, al dan niet 'eigen gemaakt', wapen bij of in de hand.

"Toen in Tilburg lag er één op de grond, iedereen schoppen en schoppen... Toen kwam de politie eraan, toen is iedereen pas weggegaan.."

Wel eens te ver gegaan of spijt ergens van? Over het algemeen vinden de jongeren niet dat ze wel eens te ver gaan. Ze weten waar ze aan beginnen en dat weet een tegenstander ook, die hebben het er vaak zelf naar gemaakt. Een uitzondering geeft aan achteraf er wel eens bij na te denken zijn toekomst op het spel te zetten of spijt te hebben iemand buiten proportioneel klappen te hebben gegeven.

"Nee, ik denk wel eens bij mezelf: 'Had ik hem maar dood gemaakt ik ben nog te rustig geweest.'"

Het gebruik van alcohol geeft geen eenduidig beeld. De helft drinkt niet tot weinig, de andere helft geeft aan veel alcohol te consumeren. Een reden om niet of weinig te drinken is dat men scherp wil blijven, anderzijds wordt er wel gedronken om wat relaxed te worden.

Ook het gebruik van drugs is verschillend. Een aantal gebruikt helemaal geen drugs. Harddrugs (pillen, cocaïne) zijn door een aantal wel eens gebruikt, maar de meerderheid gebruikt alleen softdrugs. Dit gebruik varieert van af en toe een jointje tot elke dag blowen.

De meeste jongeren hebben nog nooit een stadionverbod gehad en proberen dat ook zo veel mogelijk te voorkomen. Ze weten ondanks dat, dat het risico er in zit, zeker als je fanatiek bent.

De redenen voor een stadionverbod (voor degenen die al wel een stadionverbod hebben gehad) lopen uiteen van niet kunnen tonen van een identificatie kaart, slopen van stoeltjes, vuurwerk, verboden wapenbezit, slaan en overtreding van een stadionverbod. De lengte van de stadionverboden varieert van drie maanden tot een stadionverbod van anderhalf jaar. Tijdens het stadionverbod werd het voetbal via de televisie of in de kroeg gevolgd. Het stadionverbod maakt de meerderheid niets uit, wel de boete die erbij betaald moet worden.

De ervaring met de politie bij voetbalwedstrijden zijn bij nagenoeg alle jongeren slecht. Vanwege buitensporig en kinderachtig optreden hebben ze een hekel aan de politie. Vaak worden dezelfde (onschuldige) jongens ertussen uitgepakt, soms slaat de vlam juist in de pan door ontactisch optreden en ongelijkheid in optreden zorgt voor irritatie. Door dit alles neemt het geweld tegen (individuele) politiefunctionarissen toe. Natuurlijk wordt toegegeven dat de politie af en toe gewoon moet ingrijpen en dat het vaak een 'kat-en-muis spelletje' is.

Er circuleren verhalen dat er jongeren benaderd zijn om informant te worden, daarnaast schijnt het afluisteren van telefoongesprekken ook voor te komen. Zijn de jongeren buiten het voetbal ook met politie en justitie in aanraking geweest? Hier valt een verdeeld beeld weer te geven. Er is een categorie jongeren die al vaak met politie en justitie in aanraking is geweest. De delicten die deze jongeren hebben begaan zijn redelijk zwaar te noemen. Deze variëren van mishandeling, inbraken,

verkoop pillen, stelen van auto's tot handel in wapens. Deze jongeren zijn daarvoor veroordeeld tot taakstraffen, gevangenisstraf en boetes of hebben nog straffen openstaan.

De tweede categorie is enkele malen in aanraking geweest met politie en justitie. Veelal voor kleinere vergrijpen zoals diefstal, geweldpleging en vernieling. De straffen die deze jongeren in het verleden hebben gekregen lopen uiteen van boetes, taakstraffen en voorwaardelijke gevangenisstraf.

De laatste categorie is nog nooit met politie en justitie in aanraking geweest, een enkeling daarvan alleen rondom voetbalwedstrijden.

foto van Cees spruit

"Mijn vader heeft me zelfs een keer weggetrokken bij rellen. Mijn ouders zeggen ook altijd: "Je moet goed beseffen waar je mee bezig bent. Word je een keer opgepakt, dan is het je eigen schuld." Dat weet je dan."

4.4.2 Interesse in politiek

Vaak wordt beweerd dat voetbalsupporters extreemrechts georiënteerd zouden zijn. De jongeren geven aan geen interesse in politiek te hebben, een aantal wel sinds de komst van de partij van Pim Fortuin. Dit laatste is een tendens die wel voor heel Nederland geldt. Er wordt wel meegedaan met racistische spreekkoren, maar dat is meer om de tegenstander te intimideren. Dat er allochtone jongens bij het voetbal rondlopen daarmee heeft niemand een probleem, de allochtone jongeren geven aan ook geen problemen te ondervinden.

4.4.3 Hoe lang denk je naar het voetbal te blijven gaan?

Volgens de jongeren zullen ze hun hele leven naar hun club blijven gaan, zelfs als ze een relatie hebben. Wel verwachten ze dat ze het op een gegeven moment wat rustiger aan gaan doen.

4.4.4 Weten ouders dat je naar voetbal gaat en wat je daar doet?

De meeste jongeren zeggen dat hun ouders weten wat ze bij het voetbal doen. De ouders accepteren het gedrag van hun kinderen of zeggen dat het hun eigen verantwoordelijkheid is mochten ze bijvoorbeeld opgepakt worden. Een deel vertelt hun ouders wel dat ze naar voetbalwedstrijden gaan, maar vertelt deze liever niet wat ze daar doen.

4.5 Thema's naast voetbal

De meeste jongeren zoeken in hun vrije tijd vrienden op, gaan daarmee samen op stap, bezoeken concerten en houseparty's of hangen samen een beetje in de woonbuurt. De meerderheid van de jongeren sport in de vrije tijd, voetbal, kickboksen en fitness zijn favoriete bezigheden. De jongeren geven aan zoveel mogelijke leuke dingen te willen doen.

Een aantal van de vrienden waar de jongeren door de week en in hun vrije tijd mee omgaan, zijn dezelfde als waarmee ze naar voetbalwedstrijden gaan. Sommige vrienden hebben de jongeren bij voetbalwedstrijden leren kennen. In dit moderne tijdperk is het gebruik van internet niet meer weg te denken, zo ook onder voetbalsupporters. Op het internet zijn dan ook veel 'hooligan'-sites te vinden. Veel jongeren maken gebruik van het internet, een enkeling heeft een eigen 'hooligan'-site. Uitdagen en afspreken via internet komt wel eens voor, maar dit leidt meestal tot niks en wordt niet serieus genomen.

"Een internetsite kan heel mooi zijn, maar de persoon die het gemaakt heeft kan helemaal niks voorstellen."

Er zijn wel eens serieuze pogingen ondernomen voor een confrontatie met een andere harde kern. Een van de jongeren gaf aan wel eens te ver te zijn gegaan met het regelen van een confrontatie, hij bleek te maken te hebben met een echte groep hooligans en werd bijna thuis bedreigd. De algemene mening is dat je op internet niet weet wie erachter zit en het vaak 'kinderen' zijn met een grote mond. Onderling hebben de jongeren wel veel contact met elkaar via het internet. Daarnaast zijn er via het internet of telefonisch contacten met jongeren van andere harde kernen, zo worden voor en na wedstrijden nieuwtjes uitgewisseld en leidt dit wel eens tot het bezoeken van wedstrijden bij deze clubs.

"Ik heb de krantenknipsels bewaard van de keren dat ik opgepakt ben en er iets in stond wat ik geflikt had."

Via de moderne media worden alle nieuwtjes over de eigen club gevolgd. Rellen die in de media worden belicht, met name rondom wedstrijden van de eigen club of waar de jongeren zelf bij aanwezig zijn geweest, vinden de jongeren leuk om te zien. Al vinden de jongeren het zelf niet al te leuk wanneer ze zelf te duidelijk in beeld zijn. Krantenknipsels, foto's en beeldmateriaal worden verzameld, vooral wanneer het een keer betreft dat de jongeren ergens zelf bij aanwezig waren of zijn opgepakt. Dit materiaal is vervolgens weer zeer bruikbaar voor de 'eigen' internetsites.

4.6 Beeld harde kern van nieuwe aanwas

In deze paragraaf zal de mening van de harde kern worden gegeven over hoe het vroeger was. Vervolgens de kijk van de harde kern op hoe het nu is en als laatste het beeld hoe zij tegen de jongeren (nieuwe aanwas) aankijken.

4.6.1 Hoe was het vroeger?

De harde kern was vroeger qua aantal kleiner, maar vormde wel een hechtere groep. De meeste jongens waren afkomstig uit de stad (volksbuurten) zelf of directe omgeving. In de wijken was het vroeger vaak knokken en met diezelfde jongens ging men naar voetbalwedstrijden. Buiten het voetbal zag men elkaar in de kroegen, buurtcentra en ging men veel met elkaar om. Vroeger kwamen de meeste jongeren uit arbeidersgezinnen, hadden niks te verliezen en waren vaak al met politie in aanraking geweest.

Het vechten tegen elkaar was 'recht toe recht aan' en er was minder toezicht. Tijdens relletjes vormde de harde kern een eenheid en werd zelfs zoveel mogelijk voorkomen dat jongens werden opgepakt. In het oude stadion had de harde kern een eigen tribune en de informele controle was groot, niet iedereen was daar welkom.

"Vroeger bij een uitwedstrijd werd het altijd een zootje... Gingen we bij de Chinees eten, staken we de kat dood aan tafel..."

4.6.2 Hoe is het nu?

Tegenwoordig bestaat de harde kern uit jongens uit de stad en (verre) omstreken. Er is wel een groepscultuur, maar er zijn veel losse groepjes. Doordat er veel verschillende groepjes zijn, zijn er niet echte leiders. De kameraadschap is ook minder, wat misschien te verklaren valt doordat men elkaar alleen bij voetbalwedstrijden ziet.

Waar men het vroeger met alcohol deed en elkaar daarnaast wat ophitste is het druggebruik tegenwoordig toegenomen. Gevolg hiervan is dat de harde kern een stuk agressiever en onvoorspelbaarder is. Tijdens vechtpartijen zou er meer gebruik worden gemaakt van wapens.

Vaak is er veel geschreeuw bij de jongeren, maar zijn het vaak de ouderen die bij rellen het voortouw moeten nemen. De pakkans is tegenwoordig wel toegenomen en er is meer toezicht, maar er zijn toch wel mogelijkheden om wat te doen en die mogelijkheden worden dan ook wel gezocht.

Door de commercie is de binding van de harde kern met de club minder geworden. Vroeger kende de club zijn supporters nog, tegenwoordig trekken deze zich er weinig meer van aan.

"Als er iemand werd opgepakt, hield iedereen dat tegen. Dat is tegenwoordig moeilijker en je wordt sneller gestraft."

4.6.3 Hoe zijn de jongeren?

Er zou meer sprake zijn van drugsgebruik bij de jongeren. Er is sprake van verschillende groepjes, die nog niet echt een eenheid vormen. Vaak valt men in groepsverband of in kleine groepjes andere supporters aan. Vroeger kwamen de meeste jongeren uit arbeidersgezinnen en hadden niks te verliezen, tegenwoordig zijn ze hoger opgeleid en hebben ze meer te verliezen.

"Er heerst wel een groepscultuur, maar onder de supporters zitten te veel losse groepjes..."

4.7 Beeld 'gewone' supporters van nieuwe aanwas

In deze laatste paragraaf van dit hoofdstuk het beeld welke de 'gewone' supporter heeft van de nieuwe aanwas.

4.7.1 Onberekenbaar en gekker?

Van de jongeren bij de harde kern hebben de gewone supporters nog niet echt een goed beeld. Er zijn veel verschillende groepjes, en veel jongeren willen er graag bijhoren. Er zijn jongeren die denken dat ze harde kern zijn, maar het niet zijn en denken dat ze stoer zijn.

De jongeren die wel bij de harde kern zitten zouden onberekenbaarder zijn. Ze zouden daarnaast gekker zijn, juist ook tegen mensen die er niks mee te maken hebben. Vaak veel laffe acties, niet tegen andere harde kernen.

Onderling zou er ook wel eens ruzie zijn. Een aantal geïnterviewde gewone supporters is zelfs een keer mishandeld door een groep jongeren uit de harde kern. De oudere jongens van de harde kern zijn vervolgens corrigerend opgetreden tegen deze jongeren.

"Ze zijn onberekenbaar, juist ook tegen mensen die er niets mee te maken hebben..."

5. Hoe vindt de toestroom van nieuwe aanwas plaats en welke factoren spelen daarbij een rol?

Dit hoofdstuk heeft betrekking op de tweede onderzoeksvraag van dit onderzoek. Deze onderzoeksvraag bestaat uit twee subvragen;

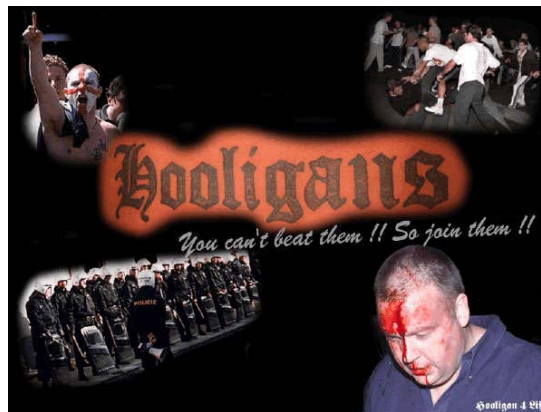
- Hoe vinden jongeren aansluiting bij bestaande supportersgroepen?
- Waardoor worden jongeren aangetrokken tot een bepaalde groep, in dit geval harde kern?

Als eerste zal een antwoord worden gegeven op de vraag hoe de jongeren ('*nieuwe aanwas*') aansluiting vinden bij de bestaande supportersgroepen ('*harde kern*').

Daarna zal gekeken worden waardoor jongeren worden aangetrokken tot de harde kern. Dit wordt verklaard aan de hand van eerder genoemde push – en pullfactoren. Dit alles vanuit het perspectief van de nieuwe aanwas, ook de invalshoeken van de harde kern en de 'gewone' supporter zullen daarbij betrokken worden.

5.1 Hoe vinden jongeren aansluiting bij bestaande supportersgroepen?

Om deze vraag te beantwoorden is het interessant te weten te komen of de jongeren zelf vinden dat ze tot de harde kern behoren. Vervolgens is gevraagd sinds wanneer de jongeren aansluiting tot de harde kern hebben gevonden en op welke manier ze die aansluiting hebben gevonden. Aan de geïnterviewden uit de harde kern is ter verificatie gevraagd hoe jongeren aansluiting vinden bij de harde kern.

5.1.1 Tot de harde kern behoren

Aan de jongeren is gevraagd of ze tot de harde kern behoren. De antwoorden hierop zijn verschillend. De meeste jongeren zijn een beetje terughoudend en vinden dat de oudere jongens van de harde kern hier het beste over kunnen oordelen. Als de jongeren het voor zichzelf mogen bepalen, dan denken de meeste toch wel dat ze tot de harde kern behoren. Dit vooral op basis van hoe vaak ze er zijn en dat ze hebben laten zien niet bang te zijn.

Gevraagd is daarnaast sinds wanneer de jongeren aansluiting hebben gevonden bij de harde kern. Die blijkt ongeveer een half jaar tot twee jaar geleden te zijn. In leeftijd zijn de jongeren dan ongeveer 17 jaar oud.

"Als er wat gebeurt, sta ik er wel voor klaar!"

5.1.2 Aansluiting bij harde kern

Er zijn verschillende manieren waardoor de jongeren aansluiting hebben gevonden bij de harde kern. Kortweg is een indeling te maken in twee categorieën:

1. Deze categorie jongeren worden aangetrokken door wat er rond het voetbal allemaal gebeurt (o.a. geweld). Om die reden wordt besloten om op wedstrijddagen verzamelplaatsen op te zoeken waar de harde kern zich ophoudt. Ook kan het zijn dat men deelneemt aan rellen, alwaar in contact gekomen wordt met harde kern leden en men op die manier de aansluiting vindt.
2. De laatste categorie heeft de aansluiting gevonden doordat ze door andere leden van de harde kern gevraagd zijn mee te gaan naar voetbalwedstrijden.

Uit de interviews met supporters uit de harde kern wordt dit beeld bevestigd. Volgens hen zouden jongeren bij de harde kern komen door contacten met anderen en daardoor een keer meegaan naar een wedstrijd. Wanneer jongeren regelmatig wedstrijden bezoeken kunnen ze in contact komen met jongens uit de harde kern. Het komt ook voor dat jongens uit de harde kern zelf jongeren meenemen naar wedstrijden. Daarnaast wordt aangegeven dat als het sportief goed met de club gaat er altijd veel nieuwkomers zijn.

5.2 Waardoor worden jongeren aangetrokken tot een bepaalde groep, in dit geval harde kern?

Waardoor worden jongeren aangetrokken tot een bepaalde groep, in dit geval harde kern? Er blijkt hierbij sprake te zijn van twee groepen van factoren, pushfactoren die jongeren richting de groep duwen en pullfactoren die een aanzuigende werking hebben op jongeren. Dit hoofdstuk bestaat dan ook uit twee gedeeltes, een eerste gedeelte betreffende de pushfactoren en het tweede gedeelte met pullfactoren.

5.2.1 Pushfactoren

Als eerste zal worden ingegaan op de pushfactoren. Waarom is het voor jongeren zo aantrekkelijk om bij de harde kern te horen? Welke factoren spelen daarbij een rol? Hierbij zal ook gekeken worden naar de gewone supporter. Waarom het zo is dat deze niet tot de harde kern behoort.

5.2.2 Wat maakt voetbalwedstrijden zo aantrekkelijk?

In beginsel gaan de jongeren naar voetbalwedstrijden puur voor het voetbal. Op een gegeven moment verandert dit en gaan er andere dingen meespelen. Het voetbal op zich is nog steeds belangrijk, maar zaken die rond voetbalwedstrijden gebeuren worden belangrijker en zorgen voor een bepaalde kick en spanning.

"Rellen is de kick! Gewoon gezellige dag van maken!"

Uit de informatie uit de interviews blijkt dat de jongeren dan zo rond de 17 jaar oud zijn. Rond die leeftijd zoeken de jongeren aansluiting bij de harde kern supporters. Het samen zijn met vrienden en het zijn met een groep zijn ook belangrijke redenen waarom de jongeren naar voetbalwedstrijden gaan. De jongeren blijken echter wel degelijk een binding met hun voetbalclub houden, dit in tegenstelling tot wat wel eens wordt beweerd over risicosupporters. Volgens de jongeren is hun binding met de club groot, ze hebben er veel voor over om wedstrijden van hun club te zien. De club is en blijft hun club, een enkeling heeft daarnaast nog een tweede club. Mochten ze tegen een stadionverbod aan lopen dan vinden ze dit wel degelijk erg. Niet alleen de binding met de club maar ook de binding met medesupporters wordt belangrijk gevonden.

5.2.3 Agressie

Agressie, geweld, vechten blijkt jongeren bij voetbalwedstrijden aan te trekken. Waarom is dat zo? Er worden verschillende verklaringen gegeven waarom er wordt gevochten. Vechten geeft een kick, een roes en zorgt voor spanning wat als aangenaam ervaren wordt. Het vechten met een groep, ergens op af gaan met een groep zorgt ook voor een kick. Met z'n allen ervoor gaan. Een aantal mensen binnen de groep bepaalt wat er gebeurt en daar wordt in meegegaan. Wat daarnaast meespeelt, is dat je trots bent op je club, dat je wilt opkomen en dus vecht voor je club. Geweld hoort bij het voetbal is de mening, veel jongeren zijn geïnteresseerd in voetbalgeweld en het trekt ze aan.

5.2.4 Vindt agressie alleen plaats bij voetbalwedstrijden of ook daarbuiten?

Agressie komt bij nagenoeg alle jongeren voor zowel bij voetbalwedstrijden als daarbuiten. Tijdens bijvoorbeeld het uitgaan komt het veelvuldig voor. Alhoewel er enkele zijn die zeggen rustiger te zijn geworden, omdat ze een vriendin hebben of nog een voorwaardelijke straf hebben staan. Agressie en geweld komen zowel met een groep voor als alleen, bij voetbalwedstrijden voornamelijk met een groep. Sommigen zoeken het bewust op, anderen zeggen het niet uit de weg te gaan. Een aantal jongeren beoefent daarnaast ook in de vrije tijd een vechtsport.

5.2.5 Speelt het krijgen van status mee bij vechtpartijen?

Over het algemeen wil men niet onderdoen voor bepaalde clubs en moet men zich wel bewijzen. Binnen de groep zijn er jongeren die vinden dat ze zich al hebben bewezen. Over het algemeen vinden de jongeren dat je wel status krijgt door te vechten, de ouderen (harde kern) gaan je anders zien en weten dat je te vertrouwen bent en ze op je kunnen bouwen bij vechtpartijen. Niet iedereen vindt het belangrijk om status binnen de groep (harde kern supporters) te krijgen door te vechten. Het is leuk om er achteraf over te vertellen en het is een soort vermaak.

"Bij bepaalde wedstrijden heb ik me bewezen. Zo van "Oh, die jongen van 17 jaar is wel een beetje gek!". Voor die tijd wil je wel bij de groep horen, maar nu denk je echt dat je voor de club moet opkomen."

5.2.6 Aantrekkelijkheid van een groep

Hiervoor werd al aangegeven dat het samen zijn met vrienden en het zijn met een groep belangrijk wordt gevonden door de nieuwe aanwas. Dit maakt het voor de nieuwe aanwas aantrekkelijk om voetbalwedstrijden te bezoeken.

Een aantal van de vrienden waar de jongeren door de week en in hun vrije tijd mee omgaan, zijn dezelfde al waarmee ze naar voetbalwedstrijden gaan. Sommige vrienden hebben de jongeren bij voetbalwedstrijden leren kennen. Met de meeste andere jongeren uit de groep hebben de jongeren ook buiten voetbalwedstrijden contact. Dit loopt uiteen van elkaar bellen, stappen, elkaar in de coffeeshop tegenkomen, contact via internet tot elkaar 'handel' verkopen. Om de groep hecht te houden wordt af en toe met de groep bijeengekomen, bijvoorbeeld een avondje bowlen tijdens de zomerstop.

In een groep voelen de meeste jongeren zich wel machtiger, veiliger en geven ze aan eerder dingen te doen. Een aantal mensen binnen de groep bepaalt wat er gebeurt en daar wordt in meegegaan. Het vechten met een groep, ergens op af gaan met een groep zorgt dan voor een kick. Met z'n allen ervoor gaan.

"Als je in een andere stad bent of met auto's bij uitwedstrijden, dan laat je blijken dat je er bent. Die kick is niet te beschrijven, dat is het mooiste wat er is!"

Als er rellen zijn blijven de jongeren zoveel mogelijk bij de eigen groep, omdat men binnen deze groep op elkaar vertrouwt. Ondanks dat blijkt het sommigen niet uit te maken met een groep te zijn of alleen, sommigen geeft het juist een kick om met een paar man dingen te doen.

5.2.7 Afwijkend gedrag bij voetbalwedstrijden?

Gedragen de jongeren zich bij voetbalwedstrijden anders dan anders? Bij voetbalwedstrijden gedragen de jongeren zich inderdaad anders dan door de week, op wedstrijddagen gedragen de jongeren zich agressiever en opgefokt.

Het is voor veel jongeren een mogelijkheid om uit de sleur van de alledaagse werkelijkheid te komen. In het normale leven, bijvoorbeeld op het werk, moeten ze zich netjes gedragen en voldoen aan bepaalde normen en waarden. Bij voetbalwedstrijden kunnen ze gek doen, zich uitleven en zijn ze met een groep gelijkgezinden met dezelfde interesse.

"Je zit dagelijks met allerlei normale mensen, daar zitten allemaal dezelfde jongens, allemaal dezelfde interesse en voor dezelfde club, lekker ouwehoeren.."

5.3 'Gewone' supporter

Voorgaand is omschreven wat het voor de nieuwe aanwas aantrekkelijk maakt om voetbalwedstrijden te bezoeken. Wat maakt het voor een 'gewone' supporter zo aantrekkelijk om voetbalwedstrijden te bezoeken en waarom hebben zij geen aansluiting gezocht bij de harde kern?

5.3.1 Wat maakt voetbalwedstrijden zo aantrekkelijk?

Het leuke aan voetbalwedstrijden vinden de gewone supporters het voetbalspelletje zelf. Het is de sfeer bij wedstrijden die ze trekt, belangrijk daarbij zijn de stadions, supporters, de liederen en de cultuur van een club. Er mag sprake zijn van een lekker opgefokt sfeertje, zonder dat dit fysiek ook zo is. Daarnaast heeft men bij het voetbal veel vrienden leren kennen, waarmee men ook buiten het voetbal mee omgaat.

5.3.2 Agressie

De 'gewone' supporter blijft zijn club steunen ook als het slecht gaat. Tijdens wedstrijden wordt er door deze supporters geschreeuwd en ook gescholden. Dit verbale geweld wordt door deze categorie supporters niet gezien als geweld of kwetsend, is meer afreageren, provoceren en een tegenreactie aan de supporters van de andere partij.

Wat agressie betreft zijn deze supporters niet agressief of kan men zich beheersen. Ze weten dat de pakkans groot is en men wil het zich niet permitteren, vanwege dergelijk gedrag bij voetbalwedstrijden een baan dan wel maatschappelijke carrière op het spel te zetten.

Men gaat niet naar wedstrijden met de intentie om te slopen of vechten. Agressie komt slechts incidenteel voor en dan vooral uit emotie. Enkele van deze supporters geven aan wel eens gevochten te hebben bij voetbalwedstrijden, maar dat dit was uit zelfverdediging en men niet anders kon.

5.3.3 Niet behoren tot harde kern

De 'gewone' supporters willen niet bij de harde kern horen, veelal omdat ze van zichzelf vinden dat ze niet zo zijn. Ze zijn niet agressief, houden niet van slopen en willen ook niet zo te boek staan.

Men denkt veel meer over dingen na, en men zou er dan ook niet aan willen denken om een stadionverbod te krijgen. Een enkeling geeft aan dat als zijn vrienden voor de harde kern hadden gekozen hij er dan misschien wel bijgezeten had.

5.3.4 Bewust geen aansluiting gezocht of niet geaccepteerd?

De 'gewone' supporters hebben bewust geen aansluiting gezocht met de harde kern (zie de redenen hierboven). Verzamelplaatsen van de harde kern zijn wel eens bezocht, maar men voelde zich daar niet thuis. Redenen hiervoor waren onder andere de agressieve, opgefokte sfeer en het vele alcohol en drugsgebruik. Een aantal geeft aan dat men denkt ook niet te zullen worden geaccepteerd en je alleen maar in een café van de harde kern komt als je geaccepteerd bent.

5.3.5 Contact met harde kern

Van een echte relatie met de harde kern is niet echt sprake. Vooral in het begin wordt er tegenop gekeken. De gewone supporters geven aan wel enkelen te kennen uit de harde kern, naarmate men langer wedstrijden bezoekt. Aangegeven wordt dat er niet geprobeerd wordt om er bij aan te klampen. De mening heerst dat de harde kern het voor de 'gewone' supporters verpest en ondanks dat de gewone supporters er niks mee te maken hebben, ze toch worden aangekeken voor de acties van de harde kern.

5.4 Pullfactoren

Naast pushfactoren is er sprake van pullfactoren. Allereerst de beeldvorming van de harde kern naar de potentiële aanwas toe. Wat voor beeld wordt er gecreëerd naar de potentiële nieuwkomers? Daarnaast is van belang de openheid dan wel geslotenheid van de groep. Hoe makkelijk of moeilijk is het voor nieuwe aanwas om aansluiting te vinden bij de harde kern? Aan de hand van informatie uit interviews met supporters uit de 'gevestigde' harde kern, nieuwe aanwas en 'gewone' supporters zullen deze pullfactoren besproken worden.

5.4.1 Beeld harde kern supporter

In deze paragraaf zal worden beschreven wat voor beeld de harde kern van zichzelf heeft. Beschreven wordt hoe zij vinden dat een supporter van de harde kern eruit ziet. Hoe denken zij dat er tegen ze aangekeken wordt door de jongeren (nieuwe aanwas)? Hoe open of gesloten is de harde kern voor jongeren? Is er sprake van rekrutering? Hoe wordt er tegen jongeren aangekeken? Hebben de supporters uit de harde kern veel contact en invloed op de jongeren?

Iemand die bij de harde kern hoort, is iemand die niet terugdeinst als het mis gaat, voortdurend betrokken is bij ongeregelde heden bij wedstrijden en die deel uitmaakt van een groep die zich misdraagt ten opzichte van rivalen. Daarnaast worden durf, vertrouwen en 'gek' zijn belangrijk gevonden. Als er gevochten moet worden moet men op elkaar kunnen vertrouwen en elkaar niet in de steek laten.

Binding met de club moet er volgens de harde kern wel zijn.

Voor de jongeren hebben de 'ouders'¹⁷ een soort helden status, er wordt tegen ze opgekeken. Tegen nieuwelingen wordt schuchter aangekeken, de harde kern wil geen 'verraders'. In het begin hebben de jongeren niet veel te vertellen.

Jongeren die lopen in kleding met de naam van de harde kern daarop, behoren meestal niet tot de harde kern. Ze zijn veelal op zoek naar sensatie en willen er graag bij horen.

¹⁷ 'Ouders': supporters die bij de (gevestigde) harde kern zitten.

5.4.2 Is er sprake van rekrutering?

Er zijn verschillende manieren waardoor de jongeren aansluiting hebben gevonden bij de harde kern, zie de paragraaf over '*aansluiting bij harde kern*'. De aantrekkingskracht van het randgebeuren bij het voetbal is de voornaamste reden voor jongeren om aansluiting te zoeken bij de harde kern. Van rekrutering door de harde kern is niet echt sprake, hooguit in zeer lichte vorm. De supporters uit de harde kern bevestigen dit beeld. Volgens hen zouden jongeren bij de harde kern komen door contacten met anderen en daardoor een keer meegaan naar een wedstrijd. Wanneer jongeren regelmatig wedstrijden bezoeken, kunnen ze in contact komen met jongens uit de harde kern. Het komt ook voor dat jongens uit de harde kern zelf jongeren meenemen naar wedstrijden. Daarnaast wordt aangegeven dat als het sportief goed gaat met de club, er altijd veel nieuwkomers zijn.

5.4.3 Worden jongeren geaccepteerd?

De jongeren worden op zich wel geaccepteerd door ouderen. Maar in het begin moeten ze zich niet al te veel op de voorgrond laten horen, anders wordt er corrigerend opgetreden door de ouderen om zo te laten zien wie de baas is. Men is soms afwachtend tegen nieuwkomers, omdat de harde kern nog niet weet wat men er aan heeft en er veel jongeren zijn die er 'gewoon bij willen horen'. Zoals vaak wordt tegen nieuwkomers afwachtend gekeken. Van rivaliteit is geen sprake, al willen sommige jongeren zich in het begin extra bewijzen en wordt dat ook van ze verlangd. Er is wel eens frictie doordat de jongeren in het begin niet alle andere supporters kennen en net even een grote mond geven tegen de verkeerde. Er is niet echt sprake van rivaliteit tussen de jongeren en de anderen binnen de harde kern. Het is niet zo dat men jongeren gelijk vertrouwt, zeker bij vechtpartijen vertrouwt men meestal op oude bekenden, mensen die men langer kent. Bij vechtpartijen zijn het vaak de ouderen die het voortouw moeten nemen. Daarnaast is men huiverig voor nieuwkomers, men is bang dat daar 'verraders' tussen zitten. Dit laatste, omdat men vermoedt dat de politie tegenwoordig probeert te infiltreren binnen de harde kernen.

5.4.4 Contact en invloed

De jongens uit de harde kern hebben wel contact met de jongeren, dit vindt voornamelijk plaats op wedstrijddagen op de ontmoetingsplaatsen. Omdat men tegenwoordig ook van buiten de stad komt, kent men niet alle jongeren. De ouderen zeggen wel invloed te hebben op de jongeren en dat er veel van ze wordt aangenomen. Dit komt vooral, omdat de ouderen een heldenstatus hebben bij de jongeren en er tegen ze op worden gekeken.

"Ik heb wel invloed op jongeren, ze nemen wel het één en ander van je aan. Ze weten wat je vroeger gedaan hebt, je hebt de ervaring. Er wordt vaak gevraagd: "Hoe deden jullie dat vroeger, wat doen wij verkeerd?"."

5.5 Beeldvorming volgens nieuwe aanwas

Hierboven werd het beeld geschetst vanuit de harde kern over zichzelf en over de nieuwe aanwas. Hoe denk de nieuwe aanwas over supporters uit de harde kern, denken ze dat ze door hen geaccepteerd worden? Hoe wordt het contact en de sfeer op de verzamelplaatsen van de harde kern ervaren?

5.5.1 Geaccepteerd door harde kern?

Bijna alle jongeren denken dat ze wel geaccepteerd zijn door de harde kern. Niet voor alle jongeren is dit zomaar gegaan en ging er eerst een tijd overheen. De jongeren geven aan dat het belangrijk is dat de harde kernleden weten dat ze niet bang zijn en dat ze hun mannetje kunnen staan. De eerste tijd is het voor een aantal jongeren belangrijk dit te tonen. Het komt niet voor dat jongeren onder druk dingen moeten doen.

"In het begin kijken een aantal je niet aan. Maar als je blijft komen en ze weten wat ze aan je hebben, hoor je er wel een beetje bij."

5.5.2 Aantrekkingskracht verzamelplaatsen

De eerste keren dat de jongeren naar een café waar de harde kern zich voor wedstrijden ophoudt gingen, werden ze wel wantrouwend aangekeken door de supporters daar. De sfeer werd door de jongeren als agressief en terughoudend ervaren. Naar mate de jongeren er vaker heen gingen en soms ook lieten zien wel wat voor te stellen veranderde dit. De jongeren hebben het gevoel erbij te horen, zien de plaats als ontmoetingsplaats en leren er andere supporters kennen. De sfeer die er is, die van spanning en dat er wat kan gaan gebeuren, zorgt ook voor een zekere aantrekkingskracht bij de jongeren.

Beeldvorming volgens 'gewone' supporters

In deze paragraaf zal het beeld worden weergegeven wat de 'gewone' supporters hebben van de harde kern. Uiteraard verklaren zij ook waarom zij niet bij de harde kern willen zitten.

5.5.3 Beeld van harde kern

Het beeld dat de gewone supporters van de harde kern hebben is die van een georganiseerde groep die bij voetbalwedstrijden voor rotzooi zorgt. Een groep waar je niet zo makkelijk tussen komt. De hardcore hooligan is iemand die rellen en vechten belangrijker vindt dan het voetbal. Iedere club heeft een harde kern en dat schijnt er bij te horen.

De jongens uit de harde kern zouden enerzijds niet te al te hoog opgeleid zijn, bereid zijn om geweld te gebruiken en keihard voor hun club te gaan tot in het extreme. Anderzijds zouden er tegenwoordig ook mensen met een goede baan bij de harde kern zitten. Bij bepaalde wedstrijden zien ze vaak opeens weer veel oudere jongens van de harde kern die 'er een tijd uit zijn geweest'.

Het drugsgebruik onder de harde kern zou tegenwoordig zijn toegenomen. Daarnaast zouden ze veel harder zijn tegenwoordig en meer met wapens vechten.

De normale supporters vinden het triest dat de harde kern hun agressie afreageert op de normale supporters. Als ze willen moeten ze het tegen andere hooligans doen. De gewone supporters kunnen het beter waarderen als mensen fanatiek voor hun club zijn en daarbij misschien een keer uit emotie wat doen.

De 'gewone' supporters willen niet bij de harde kern horen, omdat ze van zichzelf vinden dat ze niet zo zijn. Ze zijn niet agressief, houden niet van slopen en willen ook niet zo te boek staan.

6. Koppeling bevindingen met theorie

Nu er een beeld is ontstaan over de achtergronden, kenmerken en drijfveren van de nieuwe aanwas risicosupporters, kunnen deze vergeleken worden met hetgeen in de theorie en uit onderzoek hierover bekend is. Elke paragraaf zal beginnen met de betreffende theorie of bevinding (met een belangrijke variabele) volgens eerdere onderzoeken, gevolgd door de bevindingen uit dit onderzoek met betrekking tot de nieuwe aanwas. Als eerste zullen bevindingen (variabelen) uit eerdere onderzoeken getoetst worden, vervolgens worden een aantal theorieën nader bekeken en getoetst. Na deze koppeling van theorie – praktijk zal gekeken worden of de gestelde verwachtingen aan het begin van het onderzoek juist dan wel onjuist zijn gebleken. Aan het eind van dit hoofdstuk het resultaat van de vergelijking van de bevindingen met andere clubs uit de Nederlandse eredivisie.

6.1 Toetsing variabelen

6.1.1 Gemarginaliseerde of kansarme jongeren

In tegenstelling tot wat de meeste mensen denken zijn risicosupporters lang niet altijd te typeren als gemarginaliseerde of kansarme jongeren. Risicosupporters komen uit alle sociale milieus, echter er is wel sprake van een oververtegenwoordiging van jongeren uit de lagere sociale milieus (Limbergen en Walgrave, 1988; Bol en Van Netburg, 1997).

Bevindingen nieuwe aanwas:

De categorie risicosupporters nieuwe aanwas zijn niet te typeren als gemarginaliseerde of kansarme jongeren. Integendeel van wat hierboven beweerd wordt, is het merendeel van de jongeren niet afkomstig uit de lagere sociale milieus. Werkloosheid komt bij de ouders van de jongeren niet voor en de meerderheid van de ouders is in het bezit van een goede (middel klasse) baan. De jongeren woonden op één na thuis bij hun ouders, de meerderheid van de ouders was niet gescheiden (weinig gebroken gezinnen).

Wat betreft opleiding en werk, is het beeld wat verdeeld. Er is een categorie welke niet naar school gaat en niet werkt of een tijdelijk baantje heeft. Een gedeelte hiervan is wel van plan de schoolopleiding weer op te pakken. Deze groep is een uitermate kwetsbare groep.

De opleiding die de overige jongeren volgen of hebben afgerond loopt van VBO tot MBO en zelfs HBO. Met deze af te ronden opleiding of afgeronde opleiding hebben de jongeren wel degelijk perspectief.

6.1.2 Etnische achtergrond

Hooliganisme is niet uitsluitend een 'blanke' aangelegenheid. Tegenwoordig zijn onder de risicosupporters veel jongeren met een andere etnische achtergrond. Met trots worden deze jongeren vaak 'rellennegers'¹⁸ genoemd.

Bevindingen nieuwe aanwas:

Ook bij de nieuwe aanwas zijn een aantal jongens aanwezig met een andere etnische achtergrond. Zij het wel dat deze goed geïntegreerd zijn in de Nederlandse samenleving. De allochtone supporters zoeken elkaar wel op bij voetbalwedstrijden (gaan bij elkaar zitten etc.).

Dat er allochtone jongens bij het voetbal rondlopen, vindt niemand van de nieuwe aanwas een probleem, de allochtone jongeren geven aan ook geen problemen te ondervinden

¹⁸ zie ook Van Gageldonk, 1996

6.1.3 Rechts-extremistische of racistische neigingen

Een vaak veronderstelde gedachte is dat risicosupporters rechts-extremistisch zijn of racistische neigingen hebben. Uit onderzoek is gebleken dat risicosupporters niet echt in politiek geïnteresseerd zijn (Kohlen, 2000). Racistische uitlatingen zijn vaak provocatief (Adang, 1997) en is tevens een wijze om zich in de belangstelling te werken (Limbergen en Walgrave, 1988). De teksten van liedjes die voetbalsupporters zingen hebben vaak een confronterend karakter. Doel is de tegenstander (supporters, spelers, trainers) te shockeren en te beledigen door middel van verbaal geweld. Vaak wordt ingespeeld op actuele situaties.

Bevindingen nieuwe aanwas:

De nieuwe aanwas heeft weinig interesse in politiek. De interesse in politiek is bij een aantal wel gekomen na de moord op Pim Fortuijn, maar dat gold voor de meerderheid van de Nederlanders. De partijen waarop de jongeren zouden stemmen zijn zowel 'linkse' partijen als 'rechtse' partijen, zonder daarin extreem te zijn.

Er wordt wel meegedaan met racistische en andere beledigende spreekwoorden, maar dat is meer om de tegenstander te intimideren en te beledigen. Dit laatste is niet kenmerkend voor risicosupporters ook de 'gewone' supporters blijken zich hieraan schuldig te maken. Dit verbale geweld wordt door deze categorie supporters niet gezien als geweld of kwetsend, maar meer als afreageren, provoceren en een tegenreactie aan de supporters van de andere partij. Waarschijnlijk is dat iets wat in het voetbalcultuurtje 'thuishoort'.

6.1.4 Liefde voor club en zucht naar sensatie

De supporters uit de subcultuur zijn aan elkaar verbonden door de liefde voor hun club en de zucht naar spanning en sensatie. De subcultuur van het voetbal wordt gezien als een onderbreking van de alledaagse burgerlijk sleur, om angst te overwinnen, voor de kameraadschap en voor de kick. Binnen de cultuur worden gedragingen die niet in de subcultuur thuishoren als ongewenst beschouwd en andersom. Er is bijvoorbeeld een lage waardering voor scholing, maar een hoge waardering voor vechten.

Bevindingen nieuwe aanwas:

Zoals al eerder in dit hoofdstuk beschreven zoeken de jongeren een groep (subcultuur) op met gelijkgezinden vanwege een aantal factoren. In deze groep voelen de meeste jongeren zich machtiger, veiliger en kunnen of gaan zich juist delinquent gedragen. Het samen zijn, het vechten en het met z'n allen voor hetzelfde staan (zelfde club, 'geloof') geeft een kick, een roes en zorgt voor spanning wat als aangenaam ervaren wordt. Geweld hoort bij het voetbal is de mening, veel jongeren zijn geïnteresseerd in voetbalgeweld en het trekt ze aan. Het geeft ze daarnaast een mogelijkheid zich uit te leven en uit de alledaagse sleur van de werkelijkheid te komen. In het normale leven moeten ze zich netjes gedragen en voldoen aan bepaalde normen en waarden. Bij voetbalwedstrijden vinden jongeren een groep gelijkgezinden met dezelfde interesse en 'geloofsovertuiging' ('strijden' voor dezelfde club) en is er de mogelijkheid zich afwijkend te gedragen. Wat daarbij meespeelt, is dat je trots bent op je club, dat je wilt opkomen en dus vecht voor je club. Over het algemeen wil men niet onderdoen voor bepaalde clubs en moet men zich wel bewijzen. De liefde (binding) met de club blijkt groot te zijn. De jongeren hebben er veel voor over, zo veel dat menigeen een tatoeage heeft laten zetten met de naam en of het logo van hun club. Sommige jongeren zeggen hun hele leven naar hun club te blijven gaan, zelfs als ze een relatie hebben.

6.1.5 Aanwezigheid van risicosupporters

De aanwezigheid van risicosupporters bij een bepaalde wedstrijd is afhankelijk van een aantal factoren, waarbij de reputatie van de bezoekende club, sportieve aspecten, de afstand en natuurlijk mogelijkheden tot het maken van bepaalde 'acties'¹⁹ van belang zijn. Daarnaast kunnen sportieve successen van een voetbalclub of successen in confrontaties met andere supportersgroepen de groep doen aanzwellen.

Bevindingen nieuwe aanwas:

Over het algemeen zijn de supporters uit de nieuwe aanwas aanwezig bij de meeste thuiswedstrijden, de meerderheid beschikt daarvoor over een seizoenkaart. Door supporters uit de harde kern wordt aangegeven dat als het sportief goed gaat met de club er altijd veel nieuwkomers zijn. Uit de interviews met de 'gewone' supporters blijkt dat er bij bepaalde 'beladen wedstrijden'²⁰ opeens weer veel supporters uit de harde kern zijn, die een tijd niet meer zijn geweest.

Het bezoeken van uitwedstrijden blijkt wel te verschillen. Dit hangt af van verschillende factoren. Allereerst ligt het bij sommigen eraan of er voldoende geld aanwezig is om naar een uitwedstrijd te gaan. Daarnaast hangt het nogal van de wedstrijd af, hoe belangrijk is deze voor de stand op de ranglijst, is het een derby/risicowedstrijd, hoe groot is de afstand, zijn het clubs met een leuke sfeer, is het een club met een grote beruchte aanhang, is er vanuit de historie iets met de betreffende club, is het een leuk stadion, is er een kans op rellen, is er veel politie aanwezig of gaat er een grote groep vanuit de harde kern mee.

Aan de andere kant zijn er redenen waarom uitwedstrijden niet bezocht werden. Zo werd aangegeven dat men niet of minder naar uitwedstrijden ging doordat vrienden een stadionverbod hadden. Ook gaf een enkeling aan expres niet naar een derby te gaan uit zelfbescherming, omdat men bang was in de fout te gaan en opgepakt te worden.

Als er een verplichte buscombi²¹ is geeft een aantal aan sowieso niet mee te gaan, bij anderen maakt dit niet uit.

Over het algemeen wordt er de voorkeur gegeven aan het bezoeken van uitwedstrijden met eigen vervoer²². Men is dan vrijer en minder gecontroleerd en de kans dat er wat kan gebeuren is groter. Aangegeven wordt dat men er niet altijd op uit is om 'te kloten', maar als er wat gebeurt dan is dat mooi meegenomen.

¹⁹ Bijvoorbeeld mogelijkheden om confrontaties aan te gaan met rivaliserende supportersgroepen.

²⁰ 'Beladen wedstrijden'; wedstrijden waar er een verhoogde kans op rellen bestaat.

²¹ Buscombi: hierbij is het alleen mogelijk een wedstrijd te bezoeken middels een van tevoren gekocht kaartje, gekoppeld aan collectief busvervoer.

²² Eigen vervoer: bij een uitwedstrijd geldt dan vrij reizen op een manier die supporters zelf prevaleren.

6.1.6 'Winst' verkrijgen

Voetbalvandalen vinden dat winst van hun club belangrijker is dan het zien van een goede wedstrijd. Verliest hun club, dan kan de voetbalvandaal proberen door middel van geweld met voetbalvandalen van de andere club alsnog 'winst' te verkrijgen (De Vries, 1998).

Bevindingen nieuwe aanwas:

Als er gewonnen wordt, gebeurt er meestal niet zo heel veel, bij verlies is er meer kans dat er wat gebeurt. Gebeurt er niks en is er op het veld verloren dan voelt dat als een dubbele nederlaag. Tegen bepaalde clubs maakt het echter niet uit of er gewonnen of verloren wordt. Het hangt van de groep af of de jongeren meedoen bij rellen. Het maakt dan niet eens uit of die groep dan in de minderheid is, als er maar op elkaar vertrouwd kan worden. Daarnaast worden, door de strenge veiligheidsmaatregelen die er tegenwoordig zijn, naar mogelijkheden tot agressie gezocht. Vaak gebeurt iets spontaan.

6.1.7 Gebruik van genotmiddelen

Binnen de subcultuur is het gebruik van genotmiddelen (drank en drugs) verheven tot norm²³. Het gebruik van drugs is de laatste jaren gewoon geworden, blijkend uit de termen 'rellenpoeder' (cocaïne) en het slikken van 'vitamientjes' (pillen, bijvoorbeeld XTC)²⁴.

Bevindingen nieuwe aanwas:

Het gebruik van alcohol geeft geen eenduidig beeld. De helft drinkt niet tot weinig, de andere helft geeft aan veel alcohol te consumeren. Een reden om niet of weinig te drinken is dat men scherp wil blijven, anderzijds wordt er wel gedronken om wat relaxed te worden.

Ook het gebruik van drugs is verschillend. Een aantal gebruikt helemaal geen drugs. Harddrugs (pillen, cocaïne) zijn door een aantal wel eens gebruikt, maar de meerderheid gebruikt alleen softdrugs. Dit gebruik varieert van af en toe een jointje tot elke dag blowen.

Dat het gebruik van harddrugs onder de nieuwe aanwas weinig voorkomt is opvallend te noemen. Temeer daar het gebruik van harddrugs onder de harde kern veel voorkomt. Misschien dat op een bepaalde leeftijd een omslagpunt ligt, waarop ook de nieuwe aanwas harddrugs gaat gebruiken. Op het punt van nieuwe aanwas en drugsgebruik later meer in dit hoofdstuk.

6.1.8 Antecedenten

Voetbalvandalen blijken nogal eens met justitie in aanraking te zijn geweest voor niet aan voetbalvandalisme gerelateerde delicten. Niet duidelijk is of zij dit strafrechtelijk verleden al hadden voor zij voetbalvandaal werden of onder invloed van de normen en waarden in de subcultuur zich deviant zijn gedragen, waardoor zij toevalligerwijs eerder zijn aangehouden voor het plegen van een niet aan voetbalvandalisme gerelateerd delict dan voor het plegen van delicten verband houdende met voetbal.

Bevindingen nieuwe aanwas:

Hier valt een verdeeld beeld weer te geven. Er is een categorie jongeren die al vaak met justitie in aanraking is geweest. De delicten die deze jongeren hebben begaan zijn redelijk zwaar te noemen. De tweede categorie is enkele malen in aanraking geweest met justitie, veelal voor kleinere vergrijpen. De laatste categorie is nog nooit met justitie in aanraking geweest, een enkeling daarvan alleen rondom voetbalwedstrijden. Een groot deel van de nieuwe aanwas is inderdaad al eens met justitie in aanraking geweest. Onduidelijk is ook hier of zij dit strafrechtelijk verleden al hadden voor zij tot de groep risicosupporters behoorden of onder invloed van de normen en waarden in de subcultuur zich deviant zijn gedragen. Wel is er een groep die alleen rondom

²³ Normaal; als normaal beschouwd

²⁴ Voetbalvandalistische subcultuurtheorie.

voetbalwedstrijden in aanraking is geweest en zich blijkbaar alleen dan deviant lijkt te gedragen.

6.1.9 Aandacht in de media

Aandacht in de media voor voetbalvandalisme stimuleert de vorming van of werkt versterkend voor de voetbalvandalistische subcultuur. Voetbalvandalen zijn zeer geïnteresseerd in berichtgeving over voetbalvandalisme en dan met name met betrekking tot eigen gedragingen of die van hun side. Als een confrontatie met andere voetbalvandalen tot een overwinning heeft geleid, wordt dit als een succes ervaren en dit succes wordt mede bevestigd en zelfs gelegitimeerd doordat er in de media op sensationele wijze melding van wordt gemaakt. Veel voetbalvandalen bewaren de in de media verschenen berichten. Sommigen houden hun 'avonturen' zelfs bij in een dagboek of plakboek.

Bevindingen nieuwe aanwas:

Aandacht in de media voor voetbalvandalisme stimuleert de vorming van of werkt versterkend voor de voetbalvandalistische subcultuur. De jongeren vinden berichtgeving over ongeregelde heden in de media leuk, zo lang ze zelf niet te duidelijk in beeld zijn en houden deze bij in knipselboeken en op de eigen internetsites. In de statusverhoudingen ten opzichte van andere harde kernen speelt het verkrijgen van aandacht in de media een belangrijke rol. Het is een overwinning voor een harde kern wanneer deze in het nieuws is bij ongeregelde heden en het stimuleert het aanzien bij andere harde kernen en natuurlijk ook bij nieuwe potentiële leden (nieuwe aanwas).

6.2 Toetsing theorieën

6.2.1 Delinquente subcultuurtheorie (Cohen)

De delinquente subcultuurtheorie van Cohen heeft betrekking op delinquente gedragingen die in groepsverband (*bendes*) worden gepleegd. Cohen zegt dat de middle class waarden voor de jongeren uit de werkende klasse onbereikbaar zijn. Ze zijn ook minder toegerust om materiële doelen te krijgen dan middle class jongeren. Op scholen heersen de dominante waarden van de middenklasse, zoals mondelinge uitdrukkingsvaardigheid, academische intelligentie, een hoog aspiratieniveau, prestatiedrang, het vermogen om bevrediging uit te stellen, persoonlijke hygiëne en goede manieren. Deze dominante waarden kunnen een obstakel vormen voor de jongeren uit de lagere sociale klassen. Ze missen veelal het vermogen om de bevrediging van behoeften uit te stellen en ze hebben minder controle over hun gevoelens van agressie. In feite zouden zij slechter gesocialiseerd zijn. Hierdoor ontstaan voortdurend conflicten, waardoor de jongeren te kampen krijgen met een laag gevoel van eigenwaarde (statusfrustratie). Deze frustratie, het gebrek aan zelfrespect, kan de jongere niet in zijn eentje oplossen. Daarom heeft deze een groep van gelijkgezinden nodig. De bende biedt de jongeren uit de lagere klassen de mogelijkheid de middle class waarden overboord te gooien en te vervangen door geheel andere waarden, die tegengesteld zijn aan het dominante waardensysteem. Zo ontstaat er een collectieve subcultuur met geheel nieuwe statuscriteria en nieuwe regels: de delinquente subcultuur.

De status die de jongeren niet konden verkrijgen in de reguliere cultuur proberen zij wel te bereiken in de delinquente subcultuur. Dat doen ze door gedrag te vertonen dat steeds weer gericht is op een snelle beloning. Het bendelid gedraagt zich ten aanzien van zijn leeftijdsgenoten, die geen lid van de bende zijn en ten aanzien van volwassenen provocerend en agressief. Voorbeeld hiervan is het zingen van racistische liederen door sides tijdens voetbalwedstrijden.

Het gedrag van de jongeren komt voort uit de behoefte zich af te zetten tegen het heersende normen- en waardenpatroon van een maatschappij waarbinnen zij geen perspectieven hebben.

Bevindingen nieuwe aanwas:

Zoals aan het begin van dit hoofdstuk opgemerkt is, is de categorie risicosupporters nieuwe aanwas niet te typeren als gemarginaliseerde of kansarme jongeren. Het merendeel van de jongeren is niet afkomstig uit de lagere sociale milieus. Werkloosheid komt bij de ouders van de jongeren niet voor en de meerderheid van de ouders is in het bezit van een goede (middel klasse) baan. Of de nieuwe aanwas het vermogen mist om de bevrediging van behoeften uit te stellen is niet gebleken. De meeste jongeren kunnen over voldoende geld beschikken, hebben een (bij)baantje met goede verdienste.

Wel voelt de nieuwe aanwas zich aangetrokken tot agressie. Niet alleen bij voetbalwedstrijden, maar ook daarbuiten is er sprake van aantrekkingskracht tot agressie. Agressie wordt niet uit de weg gegaan. De jongeren raken snel opgefokt en als ze eenmaal agressief zijn is het moeilijk voor ze om dit te controleren. Gebleken is niet dat de jongeren slechter gesocialiseerd zijn. De jongeren zijn graag onder mensen en volgen een goede opleiding (sommigen zelfs op hoger niveau) of hebben een vaste baan. Er is slechts een hele kleine minderheid die rond komt middels criminele activiteiten. De grote meerderheid van de jongeren heeft wel degelijk goede perspectieven.

Al met al kan niet gezegd worden dat de jongeren te kampen hebben met statusfrustratie of gebrek aan zelfrespect en zich als gevolg daarvan agressief of delinquent gedragen.

De jongeren zoeken een groep op met gelijkgezinden vanwege een aantal andere factoren. In de groep (van harde kernsupporters) voelen de meeste jongeren zich machtiger, veiliger en kunnen of gaan zich juist delinquent gedragen. Het samen zijn, het vechten en het met z'n allen voor hetzelfde staan (zelfde club, 'geloof') geeft een kick. Het geeft ze een mogelijkheid zich uit te leven en uit de alledaagse sleur van de werkelijkheid te komen. In het normale leven moeten ze zich netjes gedragen en voldoen aan bepaalde normen en waarden. Bij voetbalwedstrijden vinden jongeren een groep gelijkgezinden met dezelfde interesse en 'geloofsovertuiging' ('strijden' voor dezelfde club) en is er de mogelijkheid zich afwijkend te gedragen.

Een zekere mate van status kunnen jongeren krijgen door te vechten, laten zien dat ze wat kunnen. Het is niet zo dat de jongeren deze status ook in de reguliere cultuur wensen te verkrijgen, maar geldt meer voor het functioneren in de groep. Het geeft ze een soort van recht (gevoel) om bij de groep te horen.

De nieuwe aanwas gedraagt zich ten aanzien van zijn leeftijdsgenoten, die niet bij de harde kern (willen) horen, en ten aanzien van volwassenen provocerend en agressief. Dat hoort erbij, omdat ze bij een aparte groep supporters willen horen.

Racistische en andere beledigende spreekwoorden zijn er om de tegenstander te intimideren en te beledigen. Dit laatste is niet iets kenmerkends voor risicosupporters ook de 'gewone' supporters blijken zich hieraan schuldig te maken. Waarschijnlijk is het iets wat in het voetbalcultuurtje 'thuishoort'.

6.2.2 Neargroup

In de criminologische literatuur wordt van een "*neargroup*" gesproken in plaats van een "*peergroup*", wanneer de groep lots- en leeftijdsgenoten minder samenhangend is, wisselende lidmaatschappen, een vage roldifferentiëring vertoont (geen vast leiderschap), beperkte definitie en consensus heeft van interne normen en verwachtingen, een relatief zwakke cohesie vertoont en erg variabele wij-gevoelen (Yablonski, 1959) heeft.

Groepen risicosupporters vertonen elementen uit de jeugdbendeculturen, vinden er mogelijk ook hun belangrijkste origine en dragen de identiteit er van uit, maar vertonen een veel lossere en diffuse structuur (Van der Burg en Marseille, 1983; Junger-Tas, 1985; Dunning en Williams, 1986). Het zijn samenbundelingen van losse gehelen. Goede kennissen vallen weg en vrienden van vrienden van andere kennissen komen bij de groep. Consensus over gebruiken, normen, plannen, acties en verwachtingen is moeilijk. Vaak is er binnen de groep sprake van generatieconflicten.

Solidariteit vormt een essentieel onderdeel van de groepsdynamiek, wanneer anti-groepen²⁵ op duiken (Van der Burg en Marseille, 1983). De neargroup omgeving schept de nodige speelruimte waarbinnen een aantal maatschappelijke en socio-psychologische behoeften van de subculturele groep tot uiting kunnen komen (Yablonski, 1959).

Lidmaatschap dient in deze groepen niet formeel verworven te worden, er is geen sprake van inwijdingsrituelen of vuurproeven.

Bevindingen nieuwe aanwas:

De jongeren geven aan dat ze de harde kern niet zien als één groep, maar bestaande uit meerdere groepjes. Eensgezindheid blijkt daardoor moeilijk te zijn. Zoals de hele groep harde kern uit verschillende groepjes bestaat, bestaat ook de groep nieuwe aanwas uit verschillende groepjes. Het blijkt een continu proces, er vallen supporters weg uit de harde kern en er komen anderen bij. De grote van de groepjes varieert van 5 tot 30 man. Dat er zoveel verschillende groepjes zijn kan wellicht verklaard worden doordat supporters tegenwoordig niet alleen uit de 'voetbalstad' komen, maar ook van daarbuiten. Kwam men vroeger uit één stad en vormde men één groep, nu vormen supporters uit een zelfde plaats vaak een groep. Daarnaast bestaat de groep uit jongeren die men heeft leren kennen bij voetbalwedstrijden, dan wel via internetcontacten heeft leren kennen. Als er antigroepen opduiken vormt de harde kern wel één groep. Vertrouwen op elkaar, elkaar niet in de steek laten en 'er samen voor gaan' wordt dan zeer belangrijk gevonden.

Er is geen vaste rolverdeling en van een hiërarchie en leiders is niet echt spraken, alhoewel de jongeren wel duidelijk blijken op te kijken tegen de (vooral ouderen uit de) harde kern. Door zich extra te bewijzen, niet bang te zijn en te vechten, vinden de jongeren dat ze toch wel een zekere status kunnen verkrijgen binnen de harde kern. Formeel zijn er niet echt leiders, maar er zijn wel een paar jongens die het voortouw nemen en bepalen wat er gebeurt. Dit zijn vaak de oudere jongens uit de harde kern. Binnen de groepen jongeren zijn er ook weer bepaalde jongeren die de leiding op zich nemen. Bij risicowedstrijden of wedstrijden waar iets kan gaan gebeuren zou er vaak wel sprake zijn van een zekere organisatie.

In een groep (van harde kernsupporters) voelen de meeste jongeren zich machtiger, veiliger en geven ze aan eerder dingen te doen. Het samen zijn, het vechten en het met zijn allen voor hetzelfde staan (zelfde club, 'geloof') geeft ze een kick. Ondanks dat, blijkt het sommigen niet uit te maken met een groep te zijn of alleen, sommigen geeft het juist een kick om met een paar man dingen te doen.

Sprake van conflicten is er tussen de verschillende groepen jongeren, maar ook tussen jongeren en supporters uit de harde kern. De harde kern reageert meestal afwachtend tegenover nieuwkomers. Soms hebben jongeren net tegen de verkeerde een grote mond en ontstaat er ruzie, door de harde kern wordt dan corrigerend opgetreden. Dit laatste gebeurt ook om te laten zien wie de baas is binnen de harde kern.

Naast de hierboven beschreven aantrekkingskracht van een groep, geeft het voetbal de jongeren een andere mogelijkheid. Het geeft ze een mogelijkheid zich uit te leven en uit de alledaagse sleur van de werkelijkheid te komen. In het normale leven moeten ze zich netjes gedragen en voldoen aan bepaalde normen en waarden. Bij voetbalwedstrijden vinden jongeren een groep gelijkgezinden met dezelfde interesse en 'geloofsovertuiging' ('strijden' voor dezelfde club).

Er bestaat niet zoiets als een formeel lidmaatschap van de harde kern en de jongeren. Aansluiting geschiedt op verschillende manieren (daarover later meer), maar men hoeft geen inwijdingsritueel of iets dergelijks te ondervinden. Wel wordt het belangrijk gevonden dat men elkaar kan vertrouwen, niet bang is en meevecht als dat nodig is.

²⁵ Anti-groepen: tegengestelde groepen, bijvoorbeeld supporters van andere clubs of politie.

6.2.3 Waardoor jongeren worden aangetrokken tot een bepaalde groep (pushfactoren)

Vechten is één van de vormen van opwinding en statusverlening die bepaalde groepen niet op school of in het werk kunnen vinden. Geweld is een poging van jongeren uit de werkende klasse om het traditionele weekend met haar onmiskenbare mannelijke en groepsgeoriënteerde attracties in ere te herstellen.

Uit kwalitatief veldonderzoek blijkt dat geweld geen centrale activiteit van hooligans is, maar een klein onderdeel van hun handelingsrepertoire, dat wel van belang is voor gedeelde identiteiten en culturele identificaties (Armstrong, 1998).

Als motief voor voetbalvandalisme wordt in onderzoeken vaak de behoefte genoemd uit de alledaagse sleur te breken, waarin sociale relaties als oppervlakkig en het werk als zinloos wordt beleefd. Een dubbele identiteit wordt bij hooligans geschetst.

Enerzijds een identiteit van alledaagse burgerlijkheid en anderzijds een jeugdculturele hooliganidentiteit. Dit laatste biedt afwisseling in een verder nogal tam bestaan (Lösel en Bliesener 2000). Geweld van hooligans vindt echter niet uitsluitend in het kader van het voetbal plaats en richt zich niet alleen op fans van de tegenpartij, die zelf overigens ook geweld willen gebruiken. Er wordt daarnaast in andere situaties, tegen andere groepen en zelfs individuele personen geweld gebruikt, ook als die anderen er niet op uit zijn om te vechten.

Bevindingen nieuwe aanwas:

In beginsel gaan de jongeren naar voetbalwedstrijden puur voor het voetbal. Op een gegeven moment verandert dit en gaan er andere dingen meespelen. Het voetbal op zich is nog steeds belangrijk, maar zaken die rond voetbalwedstrijden gebeuren worden belangrijker en zorgen voor een bepaalde kick en spanning. Het samen zijn met vrienden en het zijn met een groep zijn belangrijke redenen waarom de jongeren naar voetbalwedstrijden gaan. De jongeren blijken wel degelijk een binding met hun voetbalclub houden, dit in tegenstelling tot wat wel eens wordt beweerd over risicosupporters. Volgens de jongeren is hun binding met de club groot, ze hebben er veel voor over om wedstrijden van hun club te zien. Agressie, geweld, vechten blijkt jongeren bij voetbalwedstrijden aan te trekken. Er worden verschillende verklaringen gegeven waarom er wordt gevochten. Vechten geeft een kick, een roes en zorgt voor spanning wat als aangenaam ervaren wordt. Het vechten met een groep, ergens op af gaan met een groep zorgt ook voor een kick. Met z'n allen ervoor gaan. Een aantal mensen binnen de groep bepaalt wat er gebeurt en daar wordt in meegegaan. Wat daarnaast meespeelt, is dat je trots bent op je club, dat je wilt opkomen en dus vecht voor je club. Geweld hoort bij het voetbal is de mening, veel jongeren zijn geïnteresseerd in voetbalgeweld en het trekt ze aan.

Agressie komt bij nagenoeg alle jongeren voor zowel bij voetbalwedstrijden als op andere plaatsen. Tijdens bijvoorbeeld het uitgaan komt agressie veelvuldig voor. Over het algemeen wil men niet onderdoen voor bepaalde clubs en moet men zich wel bewijzen. Binnen de groep zijn er jongeren die vinden dat ze zich al hebben bewezen tijdens vechtpartijen. Over het algemeen vinden de jongeren dat je wel status krijgt

door te vechten, de ouderen (harde kern) gaan je anders zien en weten dat je te vertrouwen bent en ze op je kunnen bouwen bij vechtpartijen. Vechten is dus wel degelijk belangrijk voor de nieuwe aanwas, vooral omdat deze hierdoor eerder acceptatie (status) zal verkrijgen binnen de harde kern. Voetbalgeweld vindt niet elke wedstrijd plaats, als het kan zal de nieuwe aanwas het niet uit de weg gaan. Niet iedereen vindt het belangrijk om status binnen de groep (harde kern supporters) te krijgen door te vechten. Het is leuk om er achteraf over te vertellen en het is een soort vermaak.

Hiervoor werd al aangegeven dat het samen zijn met vrienden en het zijn met een groep belangrijk wordt gevonden door de nieuwe aanwas. Dit maakt het voor de nieuwe aanwas aantrekkelijk om voetbalwedstrijden te bezoeken.

Bij voetbalwedstrijden gedragen de jongeren zich inderdaad anders dan door de week, op wedstrijddagen gedragen de jongeren zich agressief en opgefokt. Het is voor veel jongeren een mogelijkheid om uit de sleur van de alledaagse werkelijkheid te komen. In het normale leven, bijvoorbeeld op het werk, moeten ze zich netjes gedragen en voldoen aan bepaalde normen en waarden. Bij voetbalwedstrijden kunnen ze gek doen, zich uitleven en zijn ze met een groep gelijkgezinden met dezelfde interesse. De nieuwe aanwas zegt vooral te vechten tegen andere harde kernen of jongerenkernen, maar ook tegen de politie als dat nodig is. Uit observatie blijkt dat juist vanwege de vaak strenge veiligheidsmaatregelen elke mogelijkheid tot agressie wordt aangegrepen. Dit leidt er soms toe dat supporters van andere clubs, die niet bij een harde kern horen, wel eens slachtoffer zijn van geweld. De 'gewone' supporters bevestigen dit beeld. De jongeren zouden gewelddadig zijn ook tegen mensen die er niks mee te maken hebben. Ze plegen vaak veel laffe acties, niet eens tegen andere harde kernen gericht.

6.2.4 Pullfactoren

De nieuwe aanwas is de groep risicosupporters die nog niet bij de harde kern zitten, maar wel de potentie heeft om er in de toekomst bij te gaan horen. Zij zullen zich dus op een bepaalde manier moeten of willen gedragen om daarbij te komen. Mensen uit de voetbalpraktijk stellen dat de oude harde kern nog steeds een belangrijke aantrekkingskracht uitoefent op de nieuwe aanwas. Anderen stellen daarentegen dat de harde kern aan belang heeft ingeboet. Bij bepaalde clubs heeft dit geleid tot een machtsstrijd tussen groepen hooligans, met als gevolg dat de nieuwe aanwas zich van de harde kern distantieert. Ook zou het voorkomen dat de nieuwe aanwas wel aansluiting zoekt bij de harde kern, terwijl die zich juist weer van de nieuwelingen distantieert (Intraval 2001).

Van belang is de openheid dan wel geslotenheid van de groep. Hoe makkelijk of moeilijk is het voor nieuwe aanwas om aansluiting te vinden bij de harde kern? Is er sprake van actieve rekrutering door de harde kern?

Het toetreden tot de harde kern zou ingedeeld kunnen worden in een drietal fasen. De eerste stap is die van het verwelkomen van de nieuwe aanwas, belangrijk hierbij is de eerste opvang en ervaring. Stap twee is het inpassen, socialiseren van de nieuwe aanwas in de harde kern. Als laatste stap de carrièreperspectieven die de nieuwe aanwas geboden worden. Deze fasen hoeven niet per definitie in deze volgorde plaats te vinden, maar kunnen ook door elkaar heen lopen.

Bevindingen nieuwe aanwas:

Uit dit onderzoek blijkt dat de harde kern nog steeds een belangrijke aantrekkingskracht heeft op de nieuwe aanwas. Er zijn nog steeds veel jongeren die bij de harde kern willen horen. Van een machtsstrijd tussen nieuwe aanwas en harde kern is geen sprake. Wel zijn er af en toe kleine conflicten tussen nieuwe aanwas en harde kern. Dit heeft dan te maken met het feit dat de nieuwe aanwas, vooral in het begin, haar plaats moet weten binnen de groep. Dit leidt er echter niet toe dat de nieuwe aanwas zich distantieert van de harde kern.

Wil de nieuwe aanwas geaccepteerd worden door de harde kern, dan gaat daar eerst een tijd overheen. De jongeren geven aan dat het belangrijk is dat de harde kernleden

weten dat ze niet bang zijn en dat ze hun mannetje kunnen staan. De eerste tijd is het voor een aantal jongeren belangrijk dit te tonen.

Dit laatste kan er wel toe leiden dat de nieuwe aanwas zich uitdrukkelijk gaat profileren. Zo ontstaat de Jongerenkern (andere benamingen komen ook voor bijvoorbeeld F III R, derde generatie harde kern Feyenoord Rotterdam). De nieuwe aanwas wil laten zien wat voor te stellen en richt een soort sub-harde kern op. Tegenover de harde kern wil men door zelfstandige acties laten zien wat voor te stellen. Het kan zijn dat de nieuwe aanwas hierdoor extremere dingen doet dan de harde kern. Eerder in dit onderzoek werd aangegeven dat de jongeren onvoorspelbaar en gewelddadiger zijn, wellicht dat dit een verklaring biedt. De harde kern staat wel open voor nieuwkomers. In het begin moeten deze nieuwkomers zich niet al te veel op de voorgrond laten horen, anders wordt er corrigerend opgetreden door de ouderen om te laten zien wie de baas is. Men is wel afwachtend tegen nieuwkomers, omdat de harde kern nog niet weet wat men er aan heeft en er veel jongeren zijn die er 'gewoon bij willen horen'. Het is niet zo dat men jongeren gelijk vertrouwt. De harde kern is huiverig voor nieuwkomers, omdat men bang is dat daar 'verraders' tussen zitten. Dit laatste, omdat men vermoedt dat de politie tegenwoordig probeert te infiltreren binnen de harde kernen. Van rekrutering door de harde kern is niet echt sprake, hooguit in een zeer lichte vorm. Er zijn verschillende manieren waardoor de jongeren aansluiting vinden bij de harde kern (zie eerder in dit hoofdstuk). De fasen van toetreding tot de harde kern lopen door elkaar heen en hebben met elkaar te maken. Het 'verwelkomen' van de nieuwe aanwas door de harde kern is die van afwachtendheid en een sfeer die spanning en agressie uitstraalt. Deze sfeer ervaart de nieuwe aanwas als aangenaam. Wil men echter socialiseren of passen in de harde kern, dan zal de nieuwe aanwas zich op een bepaalde manier moeten gedragen. Het vertrouwen moet worden gewonnen van de harde kern. Dit kan de nieuwe aanwas doen door te laten zien dat ze durf hebben (middels vechten of andere acties), te vertrouwen zijn en regelmatig aanwezig zijn op plaatsen waar de harde kern is. Door dit alles kan de nieuwe aanwas respect en status verkrijgen (behoren tot de harde kern). Van echte carrièreperspectieven kun je niet spreken, aangezien er niet vast omlijnde rolpatronen zijn. Hooguit zou men het kunnen schoppen tot (informele) leider.

6.2.5 Processen van aansluiting bij bestaande supportersgroepen?

In theorie kunnen er drie processen van aansluiting van nieuwe groepen problematische supporters worden onderscheiden:

1. rekrutering
2. zelfselectie
3. interactieprocessen

Er is sprake van *rekrutering* als bestaande supportersgroepen op zoek gaan naar nieuwe leden. Deze kunnen voor hen hand- en spandiensten verrichten dan wel het vuile werk opknappen.

Van *zelfselectie* is sprake als mensen die geïnteresseerd zijn in geweld afkomen op plaatsen waar geweld zich voor zou kunnen doen, bijvoorbeeld bij voetbalwedstrijden. Een derde vorm van aansluiting is het gevolg van *interactieprocessen*. Een menigte, in eerste instantie bestaande uit mensen die zich tot verschillende sociale categorieën rekenen, gaat zichzelf door een uniforme aanpak door de politie als een eenheid zien en gaat zich vervolgens daarna gedragen.

Bevindingen nieuwe aanwas:

De nieuwe aanwas blijkt gemiddeld op ongeveer 17 jarige leeftijd de aansluiting te hebben gevonden bij de harde kern. Er zijn verschillende manieren waardoor de jongeren aansluiting hebben gevonden bij de harde kern. Kortweg is een indeling te maken in twee categorieën:

1. Deze categorie jongeren worden aangetrokken door wat er rond het voetbal allemaal gebeurt (o.a. sfeer en geweld). Om die reden wordt besloten om op wedstrijddagen verzamelplaatsen op te zoeken waar de harde kern zich ophoudt. Ook kan het zijn dat men deelneemt aan rellen, alwaar in contact gekomen wordt met harde kern leden en men op die manier de aansluiting vindt (zelfselectie).
2. De laatste categorie heeft de aansluiting gevonden doordat ze door andere leden van de harde kern gevraagd zijn mee te gaan naar voetbalwedstrijden.

Uit de interviews met supporters uit de harde kern wordt dit beeld bevestigd. Volgens hen zouden jongeren bij de harde kern komen door contacten met anderen en daardoor een keer meegaan naar een wedstrijd. Wanneer jongeren regelmatig wedstrijden bezoeken kunnen ze in contact komen met jongens uit de harde kern. Het komt ook voor dat jongens uit de harde kern zelf jongeren meenemen naar wedstrijden. Daarnaast wordt aangegeven dat als het sportief goed met de club gaat er altijd veel nieuwkomers zijn.

Er is geen sprake van één manier van aansluiting. Twee van de drie in theorie beschreven processen komen in de praktijk voor, met de aantekening dat van een echte actieve rekrutering geen sprake is. In de praktijk komt het niet voor dat de nieuwe aanwas door interactieprocessen de aansluiting vindt. Voor de wana be's zal deze theorie waarschijnlijk wel kunnen gelden, zij het dat ze dan niet de aansluiting daadwerkelijk vinden, maar dat ze zelf (tijdelijk) het gevoel kunnen hebben bij de harde kern te horen.

6.2.6 Reden voor jongeren om bij een bende te gaan (Jankowski)

Volgens Jankowski zijn er verschillende redenen voor jongeren in de V.S. om bij een bende te gaan:

- geeft status
- materiële prikkels (op een illegale manier aan geld komen)
- wat te doen hebben (bende biedt ontspanning en vermaak)
- respect krijgen
- participeren in geweld
- gang biedt fysieke bescherming
- vrienden hebben, lid zijn van een groep
- gang is betrokken/vervlochten in gemeenschap

Bevindingen nieuwe aanwas:

De theorie van Jankowski gaat uit van de situatie zoals deze in de V.S. is. De georganiseerde, ingebedde, geld genererende bendes zoals Jankowski heeft bestudeerd zijn niet te vergelijken met een groep (bende) harde kern supporters. Desalniettemin zal toch gekeken worden of deze theorie toepasbaar is. Er zijn verschillende redenen voor de nieuwe aanwas om bij de harde kern te horen. De belangrijkste redenen zijn: het kunnen uitoefenen van agressie (participeren in geweld) en het behoren bij een bepaalde groep (vrienden hebben, lid zijn van een groep). Binnen die groep is het verkrijgen van status (geeft status) en respect (respect krijgen) weer belangrijk, ook om er bij te horen. Door bepaalde acties kan de harde kern ook weer respect krijgen bij harde kernen van andere voetbalclubs. Bij voetbalwedstrijden biedt de harde kern fysieke bescherming (bende biedt fysieke bescherming). Een andere reden, voor de nieuwe aanwas om aansluiting bij de harde kern te zoeken, is dat het voor veel jongeren een mogelijkheid is om uit de sleur van de alledaagse werkelijkheid te komen. Het mag gezien worden als een soort ontspanning en vermaak (wat te doen hebben, gang biedt ontspanning en vermaak). De redenen voor de nieuwe aanwas om bij de harde kern te behoren komen op zich redelijk overeen, zij het dat dit toch wat genuanceerder is en het gebeuren zich beperkt tot voetbalwedstrijden. In de Amerikaanse situatie is het vaak noodzakelijk om bij een bende te gaan om in je levensonderhoud te kunnen voorzien en opereren bendes in een 'grijze' economie, waarin soms wel miljoenen euro's omgaan. Het bendeleven speelt zich bovendien gedurende de gehele week af.

6.2.7 Niet toetreden tot een bende (Jankowski)

Volgens Jankowski zijn er een aantal redenen om niet toe te treden tot een bende. Allereerst zijn er mensen die geen persoonlijke voordelen zien in het lid zijn van een bende. Op lange termijn zien ze geen voordelen in het lidmaatschap van een bende. Naast geen voordelen zien ze juist nadelen in het lidmaatschap van een bende (in de gevangenis komen, gedood worden). Ze kiezen er zelf dus voor om geen lid te worden van een bende.

Parallel daaraan zouden bendes zelf niet iedereen erbij willen hebben. Sommigen worden afgewezen, omdat ze niet goed genoeg kunnen vechten, niet te vertrouwen zijn of te onvoorspelbaar zijn. Ook kan het voorkomen dat een bende al genoeg leden heeft.

Bevindingen nieuwe aanwas:

Deze theorie van Jankowski gaat, evenals de hiervoor genoemde theorie van hem, uit van de situatie zoals deze in de V.S. is. Hier geldt dezelfde opmerking, dat de situatie in de V.S. geheel anders is en de betekenis van een bende daar anders is dan van een harde kern voetbalsupporters.

Om deze theorie te bekijken zal worden gekeken naar de 'gewone' voetbalsupporter. Waarom heeft deze er niet voor gekozen 'lid' te worden van de harde kern? De 'gewone' supporter kiest er zelf bewust voor om niet bij de harde kern te horen, veelal omdat hij van zichzelf vindt niet te zijn als iemand van de harde kern en zich daar ook niet thuis voelt. De 'gewone' supporter is niet agressief, houdt niet van slopen en wil ook niet zo te boek staan of daarmee geassocieerd worden. Hij denkt veel meer over dingen na en zou er ook niet aan willen denken een stadionverbod te krijgen, dan wel een maatschappelijke carrière op het spel te zetten.

Onder de 'normale' supporters zijn er een aantal die zeggen dat als vrienden voor de harde kern hadden gekozen ze er dan misschien wel bijgezet had. Bepalend zou dus de vriendengroep kunnen zijn waarin supporters verkeren. Daarnaast denken een aantal 'normale' supporters niet te zullen worden geaccepteerd en dat je alleen maar in een café van de harde kern kunt komen als je door hen geaccepteerd bent.

De harde kern stelt wel eisen aan nieuwkomers als vertrouwen en durf, maar er kan niet gezegd worden dat de harde kern duidelijk nieuwkomers afwijst. Dit gebeurt wel als iemand 'verraad' heeft gepleegd, door met politie en justitie te hebben meegewerkt

in de opsporing naar strafbare feiten en dus niet meer te vertrouwen is. Dit geldt voor zowel supporters binnen de harde kern als voor de nieuwe aanwas. Er is geen sprake van het afwijzen van nieuwkomers doordat er geen nieuwe leden meer bij kunnen.

6.2.8 Verwachting aan begin onderzoek

Alles bij elkaar genomen zou de verwachting kunnen zijn dat het voetbalsupporterschap voor opgroeiende jongeren (nieuwe aanwas) aantrekkelijk is, omdat het voorziet in de behoefte aan uitdaging en afleiding, waarvoor anders weinig gelegenheid bestaat en daarnaast voor het verwerven van status en identiteit.

Bevindingen nieuwe aanwas:

In het begin gaat de nieuwe aanwas naar voetbalwedstrijden puur voor het voetbal. Op een gegeven moment verandert dit en gaan er andere dingen meespelen. Het voetbal op zich is nog steeds belangrijk, maar zaken die rond voetbalwedstrijden gebeuren worden belangrijker en zorgen voor een bepaalde kick en spanning. Het samen zijn met vrienden en het deel uitmaken van een groep vormen een belangrijke aantrekkingskracht op de jongeren. Wellicht dat het voor bepaalde jongeren, gedurende een bepaalde fase in hun leven, belangrijk is om ergens bij te horen en deel uit te maken van een bepaalde groep.

Agressie, geweld en vechten blijkt jongeren aan te trekken. Er worden verschillende verklaringen gegeven waarom er wordt gevochten. Vechten geeft een kick, een roes en zorgt voor spanning wat als aangenaam ervaren wordt. Het vechten met een groep, ergens op af gaan met een groep zorgt ook voor een kick. Wat tevens meespeelt is dat je trots bent op je club, dat je wilt opkomen en dus vecht voor je club. Daarnaast is het leuk om achteraf over te vertellen en is het een soort vermaak. Geweld hoort bij het voetbal is de mening, veel jongeren zijn geïnteresseerd in voetbalgeweld en dat is wat ze zo aantrekt. Niet alleen rond voetbalwedstrijden voelen de jongeren zich aangetrokken tot agressie ook daarbuiten.

Over het algemeen vinden de jongeren dat ze status verkrijgen door te vechten. De harde kern gaan hen anders zien en weten dan dat ze te vertrouwen zijn en dat ze op hen kunnen bouwen bij vechtpartijen. Vechten is dus wel degelijk belangrijk voor de nieuwe aanwas, vooral omdat deze hierdoor eerder acceptatie (status) zal verkrijgen binnen de harde kern.

Bij voetbalwedstrijden gedragen de jongeren zich inderdaad anders dan door de week, op wedstrijddagen gedragen de jongeren zich agressief en opgefokt. Het blijkt voor veel jongeren een mogelijkheid om uit de sleur van de alledaagse werkelijkheid te komen. In het normale leven, bijvoorbeeld op het werk, moeten ze zich netjes gedragen en voldoen aan bepaalde normen en waarden. De jongeren vinden een groep gelijkgezinden met dezelfde interesse en 'geloofsovertuiging' ('strijden' voor dezelfde club) en is er de mogelijkheid zich afwijkend te gedragen.

6.3 Beeld nieuwe aanwas bij andere clubs

Het onderzoek is verricht bij één voetbalclub uit de Nederlandse eredivisie. Om te kijken of de bevindingen over de nieuwe aanwas ook gelden bij andere clubs uit de Nederlandse eredivisie, zijn de bevindingen voorgelegd aan een aantal deskundigen (supporterscoördinatoren) van vergelijkbare Nederlandse voetbalclubs.

De mening van de deskundigen was dat het beeld van de nieuwe aanwas voor het overgrote deel overeenkomt bij hun club. Alleen op het gebied van drugsgebruik wijkt het beeld af. Bij de andere clubs zou het gebruik van harddrugs (cocaïne en pillen) ook bij de nieuwe aanwas veel voorkomen.

7. Aanknopingspunten voor sociaalpreventieve supportersprojecten

De laatste onderzoeksvraag van dit onderzoek zal in dit laatste hoofdstuk behandeld worden. Het betreft hier de vraag; "Wat voor aanknopingspunten levert het onderzoek op voor sociaalpreventieve supportersprojecten om invloed uit te oefenen op de nieuwe aanwas risicosupporters?".

Alvorens deze vraag te beantwoorden zal eerst de werking van een sociaalpreventief supportersproject worden uitgelegd. Hierna zullen de bevindingen over de nieuwe aanwas op hoofdlijnen worden samengevat. Daarna natuurlijk de vraag wat het onderzoek oplevert voor sociaalpreventieve supportersprojecten. Deze vraag is mede gebaseerd op de bevindingen uit gesprekken met verschillende supporterscoördinatoren.

7.1 Wat is een sociaalpreventief supportersproject?

Al meer dan 10 jaar zijn er bij diverse betaald voetbalorganisaties functionarissen werkzaam die zich bezighouden met de aanpak van, dan wel het terugdringen van voetbalvandalisme voor, tijdens en na voetbalwedstrijden of zoals deze functionarissen het zelf liever omschrijven:

'het bevorderen van de veiligheid en leefbaarheid rondom het voetbal'.

Deze functionarissen worden ook wel supporterscoördinatoren genoemd en de methodiek die ze gebruiken in hun werk is sociaal preventief. Er zijn in Nederland veel supporterscoördinatoren, maar deze houden zich niet altijd bezig met een sociaalpreventief supportersproject.

De methodiek die door de coördinatoren wordt gebruikt is, voor 80% vergelijkbaar met de methodiek die gehanteerd wordt binnen het jongerenwerk. Via het vindplaatsgericht werken, heeft de coördinator veel contacten met de leden van de doelgroep. In het geval van het voetbal beperken deze contacten zich niet tot de wedstrijddagen. Ook op doordeweekse dagen is er contact met de doelgroep (zoals in de woonwijk en het uitgaanscentrum).

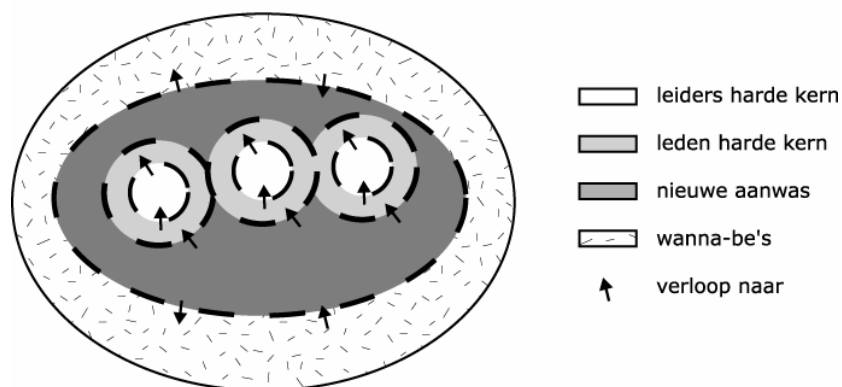
Door intensieve contacten met leden van de doelgroep werkt de coördinator aan het opbouwen van een vertrouwensrelatie tussen hem en de jongeren. Vanuit die vertrouwensrelatie of betekenisrelatie is de coördinator in staat om de jongeren te bewegen tot ander gedrag dan wel te motiveren om bepaalde acties te ondernemen (ingaan op hulpverlening, meedoen aan activiteiten et cetera). Vanuit het contact probeert de coördinator inzicht te krijgen in de individuele leefwereld van de jongeren en zicht te krijgen op eventueel ervaren problemen (te denken valt aan financiële problemen, huisvestingsproblemen, problemen met school of werk, drugs- en of alcoholgerelateerde problemen, et cetera). Vanuit de contacten met de doelgroep is de coördinator in staat om zicht te verkrijgen op de aard en samenstelling van groepen. Dit is met name belangrijk in relatie tot het voetbal.

De overige 20 % van de methodiek is moeilijker te verwoorden. Dit alles heeft te maken met de positie van de supporterscoördinator. Hij zit tussen allerlei krachten (partners) in, de voornaamste zijn: betaald voetbalorganisatie, Openbaar Ministerie, politie, gemeente, risicovolle supporters. Werkt hij te veel in dienst van de supporters dan bestaat er onvrede bij de andere partners, werkt hij teveel in dienst van de politie dan zal het steeds moeilijker worden voor de supporterscoördinator om een betekenisvolle relatie met de supporters te onderhouden. Wil een supporterscoördinator goed functioneren dan zal hij zijn taak moeten uitoefenen zonder dat hij te veel naar één of meerdere partners 'toetrekt'.

7.2 Samenvatting bevindingen op hoofdlijnen

Het is interessant om de bevindingen over de nieuwe aanwas op een rijtje te zetten. Hiervoor zal de indeling van Ferwerda en Gelissen (2001) gebruikt worden, met de nieuwe aanwas als vierde groep risicosupporters hier ingepast.

Figuur 2. vier groepen risicosupporters

In de buitenste ring zijn er de *wannabe's*, vervolgens de *nieuwe aanwas*, dan de *gewone leden harde kern* (voorheen *meelopers*) en als laatste de *leiders van de harde kern* (voorheen *harde kern*).

7.2.1 Nieuwe aanwas

De nieuwe aanwas is 18 tot 21 jaar oud, met een zwaartepunt tussen de 18 en 19 jaar oud. De meeste jongeren zijn Nederlands of half-Nederlands. De jongeren zijn deels woonachtig in de 'voetbalstad' zelf en deels daarbuiten woonachtig. De jongeren hebben een opleiding variërend van VBO tot MBO.

Wedstrijden van de favoriete voetbalclub worden al op jonge leeftijd bezocht. Op latere leeftijd gaat men samen met vrienden naar wedstrijden.

Op 17 jarige leeftijd blijkt de nieuwe aanwas gemiddeld de aansluiting te hebben gevonden bij de harde kern. Binding met de club heeft de nieuwe aanwas zeker, de jongeren hebben veel voor hun club over. Wel vinden ze dat de afstand tussen hen en de club (bestuur) en spelers is vergroot door de commercie.

Belangrijke communicatiemiddelen zijn mobiele telefoons en het internet. Via deze media hebben de jongeren veelvuldig contact met elkaar en met andere harde kernen. Het gebruik van alcohol is verschillend, het gebruik varieert van niet tot heel veel. Het drugsgebruik beperkt zich tot softdrugs. In de vergelijking met andere voetbalclubs blijkt dit gegeven niet te kloppen. Daar zou het gebruik van harddrugs door de nieuwe aanwas veelvuldig voorkomen.

Kijk je naar de antecedenten van de nieuwe aanwas, dan is er een verdeeld beeld weer te geven. Er is een categorie jongeren die al vaak met justitie in aanraking is geweest, veelal ook voor redelijk zware delicten dan wel misdrijven. De tweede categorie is enkele malen in aanraking geweest met justitie, veelal voor kleinere vergrijpen. De laatste categorie is nog nooit met justitie in aanraking geweest. Een klein gedeelte van de jongeren heeft al eens een stadionverbod ontvangen.

Manieren waarop de jongeren aansluiting vinden bij de harde kern zijn:

- zelfselectie,
- rekrutering (zij het een zeer lichte vorm van rekrutering).

In het begin gaat de nieuwe aanwas naar voetbalwedstrijden puur voor het voetbal. Op een gegeven moment verandert dit en gaan er andere dingen meespelen. Het voetbal op zich is nog steeds belangrijk, maar zaken die rond voetbalwedstrijden

gebeuren worden belangrijker en zorgen voor een bepaalde kick en spanning. Het samen zijn met vrienden en het deel uitmaken van een groep vormen een belangrijke aantrekkingskracht op de jongeren.

Agressie, geweld en vechten blijkt jongeren aan te trekken. Niet alleen rond voetbalwedstrijden voelen de jongeren zich aangetrokken tot agressie, ook daarbuiten. Vechten is belangrijk voor de nieuwe aanwas, omdat deze hierdoor eerder acceptatie (status) zal verkrijgen binnen de harde kern. Wil de nieuwe aanwas geaccepteerd worden door de harde kern, dan gaat daar eerst een tijd overheen. De eerste tijd is het voor de nieuwe aanwas belangrijk te laten zien wat ze kunnen. Dit kan er toe leiden dat de nieuwe aanwas zich uitdrukkelijk gaat profileren, zonder dat er sprake is van een machtsstrijd. Het kan zijn dat de nieuwe aanwas hierdoor extremere dingen doet dan de harde kern.

7.3 Wat levert het onderzoek op voor sociaalpreventieve supportersprojecten?

De bevindingen over de nieuwe aanwas risicosupporters zijn, zoals eerder gezegd, middels groeps gesprekken voorgelegd aan een aantal deskundigen (supporterscoördinatoren) van vergelijkbare Nederlandse voetbalclubs.

Met hen is over deze bevindingen gepraat en tevens is naar hun ervaringen gevraagd. Spelen zij al specifiek op deze groep in? Op welke manier? Als dit niet gebeurt hoe kun je dan als supportersproject op deze groep inspelen?

7.3.1 Bevindingen uit gesprekken met supporterscoördinatoren

Met verschillende supporterscoördinatoren is over de bevindingen gepraat en tevens is naar hun ervaringen gevraagd. Het blijkt dat ook zij bezig zijn te kijken hoe ze het beste op de nieuwe aanwas kunnen inspelen. Omdat er nog geen supportersproject echt op de nieuwe aanwas inspeelt, is gebrainstormd over hoe het beste op deze groep in kan worden gespeeld.

Allereerst zal worden ingegaan op de ervaringen van de jongeren met het sociaalpreventief supportersproject, eerder behandeld in hoofdstuk vier.

7.3.2 Opmerkingen ten aanzien van ervaringen van jongeren met het supportersproject

De jongeren waarderen het dat er af en toe corrigerend naar ze wordt opgetreden door mensen van het project. Dat is ook de kracht van een sociaalpreventief project. Het is belangrijk dat niet alleen gekeken wordt naar de supporters uit de harde kern, maar ook naar de nieuwe aanwas. Het supportersproject zal de jongeren serieus moeten nemen en ook het vertrouwen zien te winnen en natuurlijk vast zien te houden. Gewaakt moet worden dat de indruk wordt gewekt dat informatie wordt doorgespeeld naar de politie.

Daarnaast kan de informatie omtrent stadionverboden beter en duidelijker en kan het contact van de veiligheidscoördinator van de club met het supportersproject beter, deze is nu nog te traag.

7.3.3 Inspelen op nieuwe aanwas

Bekeken is hoe je als sociaalpreventief supportersproject het beste op deze groep kunt inspelen, gezien in het licht van de bevindingen uit dit onderzoek.

Eerst zullen hiervoor enige uitgangspunten worden uiteengezet:

- Voetbal oefent een grote aantrekkingskracht uit op jongeren. Clubs kunnen veel meer dan nu het geval is, gebruik maken van deze aantrekkingskracht om actief het publieksbereik te vergroten.
- De belangrijke plaats die voetbal inneemt bij een groot deel van de jeugd, brengt voor de club een maatschappelijke verantwoordelijkheid ten opzichte van die jeugd met zich mee. De aantrekkingskracht van voetbal en de

uitstraling van clubs en spelers kunnen benut worden, ter versterking van normen en waarden bij de jeugd.

- De betrokkenheid van de jeugd bij de club wordt versterkt door hen een actieve rol te geven: hen te laten participeren in onderdelen van de organisatie van de club en in activiteiten rondom wedstrijden.
- De jeugd heeft experimenteertruimte nodig, willen grenzen verkennen. Dat hoort bij het proces dat leidt tot het vinden van een goede plek in de samenleving. Het in een vroeg stadium stellen van grenzen (al bij 'wat hoort en niet hoort' in plaats van bij 'wat verboden is en niet verboden') geeft de jeugd een duidelijk kader waarin ze nog grenzen kunnen verkennen, zonder dat zij daarmee direct over de streep van wetsovertreding gaan. Aan de andere kant moet ruimte worden gegeven worden aan positief experimenteel gedrag, door de jeugd verantwoordelijkheid te geven voor activiteiten rondom de club en voor de eigen groep.

Duidelijk is dat de nieuwe aanwas in een moeilijke levensfase zit. De jongeren hebben niet altijd controle over hun gevoelens van agressie, vertonen obstinaat gedrag en willen graag ergens bijhoren. Een supportersproject zou de jongeren op een positieve manier door deze levensfase heen kunnen helpen.

Het is daarbij belangrijk de nieuwe aanwas te scheiden van de harde kern, de nieuwe aanwas zo vroeg mogelijk te leren kennen (uit de anonimiteit te halen), hun vertrouwen te winnen, ze te helpen bij problemen en de mogelijke invloed van de harde kern op de jongeren te voorkomen dan wel verbreken.

De manieren waarop een sociaalpreventief supportersproject in kan spelen zal ingedeeld worden in drie categorieën:

- Activiteiten
- Dienstverlening
- Hulpverlening

In zijn algemeenheid zullen de inspanningen op de nieuwe aanwas sterk gericht zijn op preventie, op het voorkomen dat zij (structureel) gaan behoren tot de harde kern. De sociaalpreventieve supportersprojecten moet daarvoor contacten leggen met deze groep en een vertrouwensrelatie opbouwen. Dit vereist van de supportersprojecten de nieuwe aanwas zo vroeg mogelijk te leren kennen, alert te zijn en te blijven op nieuwe aanwas. De oudere vrijwilligers zijn hierbij belangrijk, zij hebben aanzien en respect bij de nieuwe aanwas en kunnen bij uitstek invloed op deze groep uitoefenen. Het is van belang uit de nieuwe aanwas de 'kopstukken' te nemen en de negatieve invloed die zij hebben op de anderen te beperken.

Activiteiten

Voor de nieuwe aanwas is het belangrijk activiteiten te organiseren. Deze activiteiten moeten erop gericht zijn de alternatieven te bieden voor de 'kick' van geweld rondom voetbalwedstrijden. Agressie bijvoorbeeld is een veel voorkomend probleem bij de jongeren, agressietraining kan een zeer belangrijk hulpmiddel zijn om controle te krijgen over (gevoelens van) agressie.

Bij activiteiten is het belangrijk dat er een flinke dosis spektakel, gevaar en sportiviteit in zit, met mogelijkheden voor de leden van de groep om individueel een prestatie neer te zetten. Het geven van verantwoordelijkheid voor organisatie en succes aan de groep (of individuen daaruit) is een middel om ze waardering en respect te laten ontvangen. Dit is een alternatief voor het door de jongeren gewenste respect dat een positie in de harde kern afdwingt. Het scheiden van nieuwe aanwas van de harde kern vermindert daarnaast de kans in een omgeving te geraken waarin het gebruik van (hard)drugs gewoon is.

Bij het verbeteren van de binding met de club zouden clubbestuurders en spelers niet vergeten moeten worden, vooral gezien het feit dat door de commercie er juist een kloof ontstaat is tussen supporters en clubs, spelers.

Activiteiten tegen (verbaal) geweld en intolerantie kunnen bij de jongeren ontwikkeld worden in samenwerking met het onderwijs, buurtwerk, sportverenigingen en bureau HALT. Hierbij kunnen spelers op het gebied van voorlichting een belangrijke rol spelen.

Dit alles niet alleen in de stad waar de voetbalclub vandaan komt, maar ook in omliggende gemeenten. Gebleken is dat supporters niet alleen maar uit de 'voetbalstad' zelf komen, maar ook uit de omliggende gemeenten.

Uit dit onderzoek is gebleken dat de nieuwe aanwas wel behoefte heeft aan het organiseren van allerlei activiteiten. Belangrijk daarbij is de jongeren zelf dingen in te laten brengen, waartoe ze zeggen wel bereid te zijn. Wellicht dat het in de toekomst mogelijk is voetbalwedstrijden te spelen tussen (rivaliserende) supporters en elkaars wederzijds respect te verdienen op deze sportieve manier²⁶.

Naast je als supportersproject te richten op de nieuwe aanwas, is men²⁷ het er over eens dat het nog beter is zich te richten op een jongere leeftijdsgroep (jongeren in de leeftijd van 9 tot 13 jaar): de supporters van de toekomst. Ook voor hen is er die magische aantrekkingskracht van het voetbal. Door ze er op jonge leeftijd op positieve wijze bij te betrekken, wordt de kans vergroot dat die betrokkenheid blijft en dat de positieve (leer)ervaringen die ze opdoen doorwerken op andere terreinen. Deze jongeren zouden bijvoorbeeld uitgenodigd kunnen worden in een stadion, zodat ze de magie voelen en de sfeer van dichtbij beleven. Doel daarbij is de jongeren te confronteren met het contrast tussen twee soorten beleving: positief (enthousiasme, sfeer, saamhorigheid) en negatief (geweld, agressie, strijd).

Dienstverlening

Wat betreft de dienstverlening zullen supportersprojecten de nieuwe aanwas de gebruikelijke dienstverlening moeten geven die men nu ook al aan de harde kern supporters verstrekt. Bijvoorbeeld: hulp bij schrijven bezwaar naar aanleiding van een straf, inlichtingen verstrekken omtrent kaartverkoop, vragen doorspelen naar de club, gepaste begeleiding tijdens buscombi's et cetera.

Hulpverlening

De supportersprojecten zullen aan individuen uit de nieuwe aanwas hulp en begeleiding aanbieden, om problemen op diverse leefgebieden te verminderen en om hen te helpen een zinvolle en bevredigende invulling aan hun leven te geven. Van dit laatste mag niet verwacht worden dat het bij de hele groep tot gedragsverandering leidt. Daarnaast is het belangrijk dat er een helder en eenduidig sanctiebeleid is. Het zou mooi zijn als het sanctiebeleid, van politie/OM ofwel KNVB/club, aansluit op de inspanningen die supportersprojecten op de nieuwe aanwas pleegt, zodat de werkzaamheden van de supportersprojecten zo min mogelijk 'gefrustreerd' raken. In een aantal gevallen zou het goed zijn dat er een keuzemogelijkheid is tussen directe tenuitvoerlegging van de straf of het aanbieden van een alternatieve straf, dan wel een voorwaardelijke straf of een combinatie hiervan.

Net als in het jongerenwerk zal de nieuwe aanwas regels moeten worden geleerd, hoe zich correct te gedragen.

²⁶ De onderzoeker heeft hier reeds positieve ervaringen mee opgedaan.

²⁷ Geraadpleegde deskundigen (supporterscoördinatoren)

Andere manieren van hulpverlening kan zijn in een justitieel traject, daarbij zorgen dat iemand niet weer de verkeerde kant op gaat of hulp aan jongeren met verslavingsproblemen, door deze in contact te brengen met een bureau verslavingszorg.

Het bovenstaande gezien, is het belangrijk dat sociaalpreventieve supportersprojecten over een goed netwerk beschikken. Zij zal daarvoor goede contacten moeten hebben en onderhouden met: club, supportersvereniging, gemeente(n), politie, OM, buurtwerk, sportverenigingen, verslavingszorg, bureau HALT en andere betekenisvolle partners.

7.4 Overdenking

Bekijk je de betekenis die sociaalpreventieve supportersprojecten kunnen vervullen in de keten in de bestrijding van het voetbalvandalisme, dan zouden voetbalclubs, KNVB en overheid tot het besef moeten komen dat dit een zeer waardevol instrument kan zijn in de strijd tegen het voetbalvandalisme. Niet alleen bij voetbalwedstrijden kunnen hier de vruchten van worden geplukt, ook de maatschappij kan hier van profiteren. Het publiek bij voetbalwedstrijden kan gezien worden als een doorsnee van de Nederlandse samenleving, voetbal heeft een grote maatschappelijke betekenis. Mensen die bij voetbalwedstrijden delinquent gedrag vertonen, vertonen dit vaak ook buiten voetbalwedstrijden. Bij de nieuwe aanwas risicosupporters is dat gedrag zichtbaar. Speel je hier op een goede manier in, dan heeft dit zijn weerslag in het functioneren van betreffende persoon in de maatschappij. Aanbevolen kan worden te investeren in, dan wel continueren van sociaalpreventieve supportersprojecten. Voetbalclubs, KNVB en overheid zullen hierin hun verantwoordelijkheden moeten nemen.

Zou het niet mooi zijn wanneer supporters van Feyenoord en Ajax, voor aanvang van een onderlinge competitiewedstrijd, tegen elkaar zouden voetballen zonder dat er maar iets gebeurt! Zou het er dan ooit nog van komen dat supporters van verschillende teams, net zoals dat in Duitsland nu al kan, door elkaar heen kunnen lopen of zelfs zitten in een stadion zonder een enorme politiemacht?

Literatuur

Adang, O.M.J., *Hooligans, autonomen, agenten: geweld en politie-optreden in relsituaties*, Samson, Alphen aan de Rijn, 1998.

Adang, O., *Van voetbalvandalisme naar voetbalcriminaliteit*, Tijdschrift voor politie, 59^e jrg., nr. 11, 1997, pp. 26-30.

Adang, O., *Jonge mannen in groepen; een geweldige combinatie?*, Justitiële verkenningen, 26^e jrg., nr. 1, 2000, pp. 72-80.

Armstrong, G., *Football Hooligans. Knowing the score*, Berg, Oxford, 1998.

BBC2, *No one likes us*, 12 mei 2002, documentaire.

BBC2, *Kicking Off*, 19 mei 2002, documentaire.

BBC2, *Foreign Fields*, 26 mei 2002, documentaire.

Beke, B., Wijk, A. van en Ferwerda, H.B., *Jeugdcriminaliteit in groepsverband ontrafeld; tussen rondhangen en bendevoering*, SWP, Amsterdam, 2000.

Bol, M.W. en Netburg, C.J. van, *Voetbalvandalen/voetbalcriminelen*, WODC, Den Haag, 1997.

Bufford, B., *Tussen het Tuig*, Meulenhoff, London, 1990.

Bureau sociaalpreventief publieksbeleid, *De sociaal preventieve aanpak, werkboek voor sociaalpreventieve projecten bij betaald voetbal*, Zeist, 1999.

Burg, H.H. van der, *Voetbalvandalisme, een speurtocht naar verklarende factoren*, uitgeverij de Vrieseborch, Haarlem, 1986.

Cachet, A. en Muller, E.R., *Beslissen over voetbalvandalisme: een permanent*, 1991, Gouda Quint, Arnhem.

Centraal Informatiepunt Voetbalvandalisme, *Jaarverslag voetbalseizoen 1998/1999*, Utrecht, 2001.

Centraal Informatiepunt Voetbalvandalisme, *Jaarverslag voetbalseizoen 1999/2000*, Utrecht, 2001.

Centraal Informatiepunt Voetbalvandalisme, *Jaarverslag voetbalseizoen 2000/2001*, Utrecht, 2001.

Centraal Informatiepunt Voetbalvandalisme, *Voetbalvandalisme, d'r is geen bal aan!*, Utrecht, 2000.

Cohen, Albert K., *Delinquent boys: the culture of the gang*, The Free Press, Glencoe, 1955.

Drost, H., *Achtergronden bij supportersgeweld*, Maatschappij & Politiek, 30^e jrg., nr. 2, 1999, pag. 14-16.

- Dunning, E., P. Murphy en J. Williams, *The roots of football hooliganism*, London, 1988.
- Ferwerda, H., Beke, B, e.a., *Kwaliteit op en rondom het voetbalveld; naar een integrale aanpak van onveiligheidsproblemen*, Arnhem, Advies- en Onderzoeksgroep Beke, 1998.
- Ferwerda, H., Beekman, P. e.a., *Big smile treft doel; Vitesse beteugelt voetbalgeweld met integraal veiligheidsplan*, SEC, 13^e jrg., nr. 2, 1999, pp. 5-8.
- Ferwerda, H. en Gelissen, L., *Voetbalcriminaliteit; Veroveren hooligans het publieke domein?*, Justitiële Verkenningen, 27^e jrg., nr. 1, 2001, pag. 84-94.
- Gageldonk, P. van, *Hand in hand: op stap met de hooligans van Feyenoord*, Nijgh en Van Ditmar, Amsterdam, 1996.
- Gageldonk, P. van, *Geen woorden maar daden: het drama van Beverwijk en hoe het verder ging met de hooligans van Feyenoord*, Nijgh en Van Ditmar, Amsterdam, 1999.
- Gageldonk, P. van, *Eurohooligans*, Nijgh en Van Ditmar, Amsterdam, 2000.
- Gageldonk, P. van, *Handboek hooligan*, Nijgh en Van Ditmar, Amsterdam, 2001.
- Haan, W.J.M. en Miedema, S., *Jeugdgroepen en gangs*. In R. Loeber, N.W. Slot en J.A. Sergeant (red.), *Ernstige en gewelddadige jeugddelinquentie. Omvang, oorzaken en interventies*, Bohn Stafleu Van Loghum, Houten/Diegem, 2001.
- Heijs, L. en Mengerink, A., *Stewarding in Nederland: een onderzoek naar het begeleiden van voetbalsupporters*, 's Gravenhage, 1993.
- Hoogerwerf, A., *Geweld in Nederland*, Enschede, 1996.
- Jankowski, M., *Islands in the street; Gangs and American Urban Society*, Los Angeles, 1991.
- KIJ de, Stichting Jongerenwerk, *Trap! in de goede richting*, informatiefolder, Deventer 2002.
- Kerr, J., *Understanding Soccer Hooliganism*, Open University Press, Buckingham, Philadelphia, 1994.
- Kohlen, P., *Hooligans, off side! Meelopers, doeners en denkers*, Algemeen politieblad, nr. 6, 2000, pp. 6 - 8.
- Landelijk Overleg Supporterscoördinatoren (LOS), *Werken in de luwte; over supporterscoördinatoren en de sociaal preventieve aanpak van voetbalvandalisme*, Arnhem, 1999.
- Limbergen, K. en Walgrave, L., *Sides, Fans en Hooligans; voetbalvandalisme: feiten, achtergronden en aanpak*, Leuven, 1988.
- Lösel, F en Bliesener, T, *Studien im europäischen Vergleich: Was treibt Hooligans zur Gewalt?*, Friedrich-Alexander-Universität Erlangen Nürnberg, 2000.
- Marsh, P., Rosser, E. en Harre, R., *The Rules of Disorder*, Routledge, London, 1978.

- Merton, R.K., *Social theory and social structure*, Glencoe: The Free Press, 1957.
- Meijer, G. en Nijboer, J., *Overenthousiaste voetbalsupporters*, SEC, 14^e jrg., nr. 5, 2000, pag. 13-16.
- Morris, D., *Spel om de bal: over tradities en rituelen, spelers en supporters in de fascinerende wereld van het voetbal*, London, 1981.
- Parks, T., *Een seizoen met Hellas Verona: Italianen en voetbal*, De Arbeiderspers, Amsterdam, 2002.
- Pearson, G., *Hooligan, a history of respectable fears*, London: MacMillan, 1983
- Roversi, A., *Italian ultras today; change or decline?*, European journal on criminal policy and research, 8^e jrg., nr.2, 2000, pp. 183-199.
- Stokvis, R., *Voetbalvandalisme in Nederland*, In: H. Franke, N. Wilterdink e.a., *Alledaags en ongewoon geweld*, Groningen, Wolters-Noordhoff, 1991, pp. 165 - 188.
- Taylor, I., *Soccer consciousness and soccer hooliganism*, Harmondsworth: Penguin, 1971.
- Torre, E. van der, Ruitenberg, A., *Feyenoord-hooligans; organisatiegraad en informatiepositie*, Tijdschrift voor de politie, 62^e jrg., nr. 1-2, 2000, pp. 14-17.
- Torre, E. van der en anderen, COT onderzoek, *Voetbal en geweld, onderzoek naar aanleiding van rellen en plunderingen bij een huldiging in Rotterdam (25 april 1999)*, Samson, Alphen aan den Rijn, 1999.
- Verleyen, K. en Smet, S. de, *Hooligans*, Davidsfonds, Leuven, 1997.
- Vries, H. de, *Verklaringen van voetbalvandalisme*, Tijdschrift voor de politie, 60^e jrg., nr. 5, 1998, pp. 19-24.
- Weerman, F., *Het belang van bindingen; De bindingstheorie als verklaring van verschillen en veranderingen in delinquent gedrag*, RuG, Faculteit der Rechtsgeleerdheid, Groningen, 1998.
- Welzenis, I. van, *Fans of hooligans?, Constructieve aanpak van voetbalgeweld en -vandalisme door Fan-Coaching*, Garant Uitgevers n.v., Leuven/Apeldoorn, 1992.
- Wesel, L., *Jonge hooligans tonen trots op internet*, News Planet, 2001.

Foto's

<http://home.wanadoo.nl/hoolz/>

<http://www.kw.nl/~ffp/site/frames.htm>

<http://www.offsideshop.nl>

<http://www.hooligans.cz>

www.rfjk.org

www.utregyouth.nl

<http://www.fctwente.nl>

<http://www.gaegles.nl>

Bijlagen

Bijlage 1: Vragenlijst nieuwe aanwas

• Algemeen/achtergronden

- Leeftijd
- geslacht
- etnische achtergrond
- Waar vandaan?
- Thuis wonen?
- Situatie thuis?/Vader/Moeder?
- Relatie
- Werken?
- School?/Opleiding?/Wat?
- Hoe gaat opleiding/werk?
- Toekomst?
- Wat voor type ben je?

• Voetbal

- Hoe lang al naar voetbal? Wanneer voor het eerst? Met wie? Hoe bij gekomen ingerold? (Voor die tijd?/welke tribunes?)
- Waarom naar voetbal? Voor voetbal of voor de rest?/Wat daar vinden?
- Met wie naar voetbal? Zijn dat vrienden waar je buiten voetbal ook mee om gaat? (Waarom die?)
- Seizoenkaart? (Hoe lang?)
- Hoe sterk is je binding met de club?
- Bezoeken thuis wedstrijden;
Hoe ziet gemiddelde wedstrijd dag eruit? (Waarheen?, Hoe laat?, Voor wedstrijd?, Tijdens wedstrijd?, Waar zit je?, Na wedstrijd?, Wat doe je als er rellen zijn?)
Wat vind je van sfeer in supporterscafé? Hoe lang bezoek je supporterscafé al? Hoe staan supporters daar tegenover je?
Verwachtingen bij bepaalde wedstrijden?
- Uitwedstrijden:
Hoe vaak?, Welke wedstrijden wel/niet? Waarom wel/niet (prijzen, afstand)?, Combi's?, ClubCards?, Hoe bezoeken?, Met wie? Verwachtingen bij bepaalde wedstrijden?
- Sfeer in stadion? (Welke dingen positief?, Welke dingen negatief?, Zingen?, Dingen gooien?, Vlaggen meenemen?)
- Welke clubs hekel? Waarom?

• Groep

- Met welke groep ga je naar het voetbal? Zit je mee op de tribune? Wat voor jongens zijn dat (jong/oud/uit buurt)? Hoeveel? Samenstelling?
- Doe je wel eens dingen met deze groep?
- Beschouw je je zelf tot harde kern? Gaaf groep? Meer bereiken/respect?
- Hoe lang?
- Sinds wanneer?
- Sprake van een groep?/Sprake van hiërarchie? Leider in groep, waar mee naar voetballen gaan? Leider(s) binnen 'harde kern'? Wie organiseert? Wie bepaald wat er gebeurt?

- Geaccepteerd door (oudere) harde kern? Moet je je bewijzen om erbij te horen? Onder druk wel eens dingen gedaan?
- Doe je dingen eerder met een grote groep?
- Onderling problemen/rivaliteit oudere supporters - jonge supporters? Is groep jongere supporters anders dan ouderen?
- Anderen kennen bij harde kern? Contacten met jongens harde kern/uit groep?
- profilering/Kleding?
- Positie meisjes (Relatie?, Aanwezig bij voetbalwedstrijden? Waarom wel/niet?, Wat ervan vinden dat meisjes aanwezig zijn bij voetbal? Voetbal mannensport?)
- Bij voetbal bijnamen?
- Stadionverbod gehad? Waarvoor? Hoe lang? In toekomst voorkomen?
- Contact gehad met sociaalpreventief supportersproject? (Wat vind je ervan?, hoe er tegen aan kijken?, wat verlang je er van?, Waarmee geholpen?)
- Wat van optreden politie/relatie met politie?, Ervaringen met? (vertrouwen?)
- Relatie met club? Spelers? Supportersvereniging?/Stewards?/Beveiliging?
- Wat mis je/zou je willen?/Zou je je daarvoor in willen zetten?)

- **Riskante gewoonten/Vechten**

- Geweld/gebruik geweld
- Kan jezelf goed met agressie omgaan?
- Wel eens mee gedaan aan vechtpartij? (Wanneer?, Bij voetbal/buiten voetbal?, Met groep/alleen?, Tegen wie? Waarom?, Regels?, Wapens?)
- Doe/ga je mee als er rellen zijn? Supporters tegenpartij opzoeken?/ Wanneer wel/niet? Wie bepaald als er wat gebeurd?
- Geeft vechten status?
- Behoeft aan spanning?/Balen als er niks gebeurt?
- Ondernemen bepaalde 'acties'?/Wat voor?/Calculatie risico Wanneer wel/wanneer niet?
- Vind je dat je wel eens te ver gaat? Iets gedaan waar je achteraf spijt van had?
- Gebruik alcohol (bij wedstrijden?, hoeveel?)
- Gebruik drugs (soft, hard, Wanneer?, Hoeveel?, Door de week?)
- Wel eens in aanraking geweest met politie? (Hoe vaak?, Waarvoor?)
- Wel eens gestraft door justitie? (hoe vaak?, waarvoor?, gestraft?)
- Politiek?/Buitenlanders?/Extremisme?
- Tatoeage van Vitesse?
- Hoe lang denk je naar het voetbal te blijven gaan?

- **Naast voetbal**

- Wat doe je in je vrije tijd? Zelf sporten/voetballen?
 - Internet? (Gebruik, gastenboeken, afspreken, uitlokken)
 - Contacten met andere clubs/supportersgroepen/harde kernen? Contacten met buitenlandse clubs/supporters?
 - Foto's maken/krantenknipsels
 - Media (alles volgen op tv, Internet?)
 - Beschouw je supporters als vrienden? Door de week contact met supporters? Vrienden zijn die ook supporter?
 - Gedraag je je door de week anders dan bij voetbal?
- Weten ouders dat naar voetbal gaan? Wat je daar doet?

Bijlage 2: Vragenlijst harde kern

- Hoe lang al naar voetbal?
- Hoe bijgekomen?
- Hoe bij harde kern/fanatieke supporters? Op moeten klimmen/bewijzen?
- Hoe was het vroeger?
- Hoe is het tegenwoordig?
- Vinden zij dat er wat veranderd is m.b.t. jongeren, zijn deze anders?
- Wat anders? Wat doen ze wel/niet?
- Rivaliteit ouderen-jongeren? Vertrouw je ze?
- Invloed op jongeren? Contact met jongeren?
- Beeldvorming fanatieke supporters/harde kern naar jongeren/nieuwkomers toe. Wat voor beeld wordt er gecreëerd naar jongeren/nieuwe jongens/anderen? Krijgen jongeren bijvoorbeeld kleding van harde kern/Wanneer?
- Hoe zou je iemand omschrijven/hoe ziet tie eruit die bij fanatieke aanhang/harde kern hoort? Wat wel doen en niet?
- Hoe wordt tegen jongeren/nieuwkomers aangekeken?
- Openheid/geslotenheid van groep? Hoe makkelijk/moeilijk is het voor jongeren om erbij te horen/aansluiting te vinden?
- Hoe komen nieuwkomers erbij? Zelf jongens meenemen naar voetbal?Nemen ze zelf wel eens jongeren/nieuwe leden mee?

Bijlage 3: Vragenlijst 'gewone' supporters

- Hoe lang al naar voetbal?
- Hoe bij gekomen?
- Wat leuk aan voetbal?/Wat vind je er?
- Hoe fanatiek ben je als supporter?/Hoe ver ga je? Zelf agressief, hoe met agressie omgaan? Hoe met verlies omgaan?
- Hoe is relatie met harde kern?
- Zou je wel/niet tot harde kern willen horen? Waarom wel/niet?
- Zoek je geen aansluiting met harde kern? Bewust voor gekozen of niet geaccepteerd?
- Wat is beeld van harde kern? Wanneer hoor je erbij en wanneer niet?
- Wat vind je van jongeren/jongerenkern?